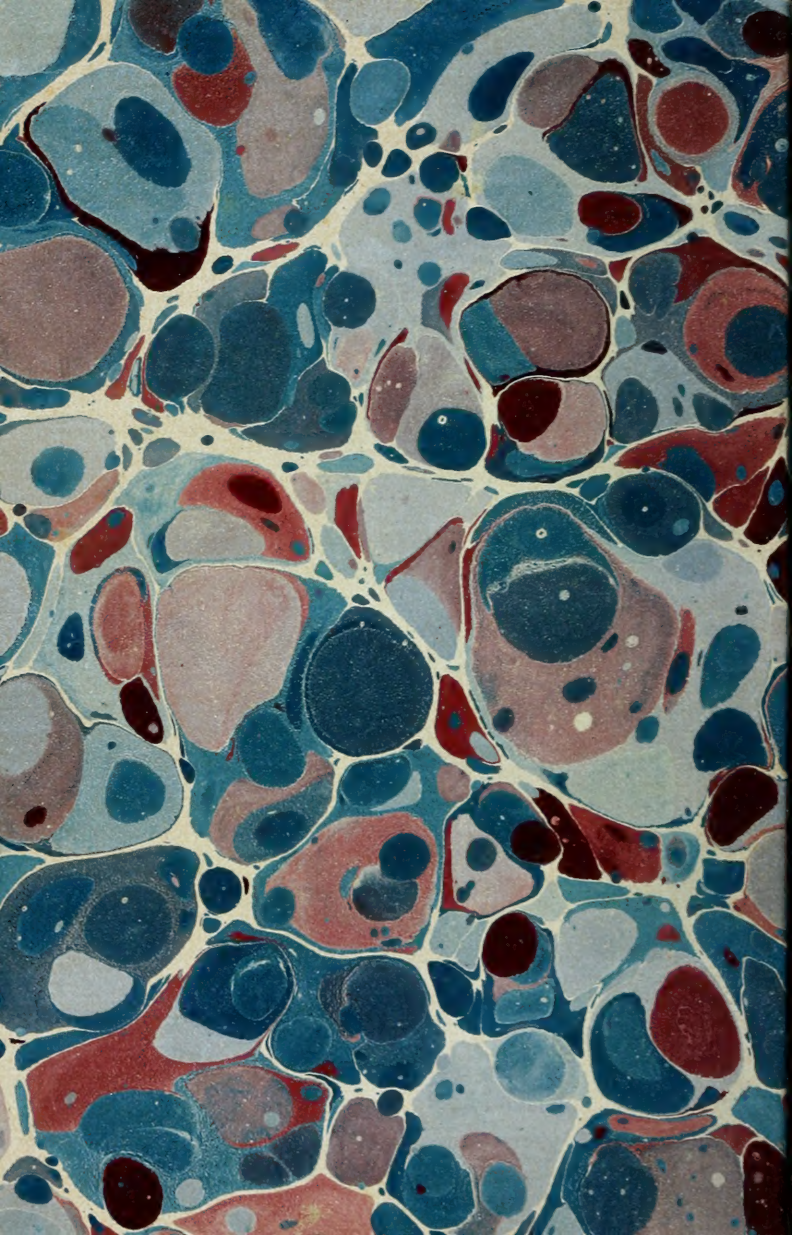
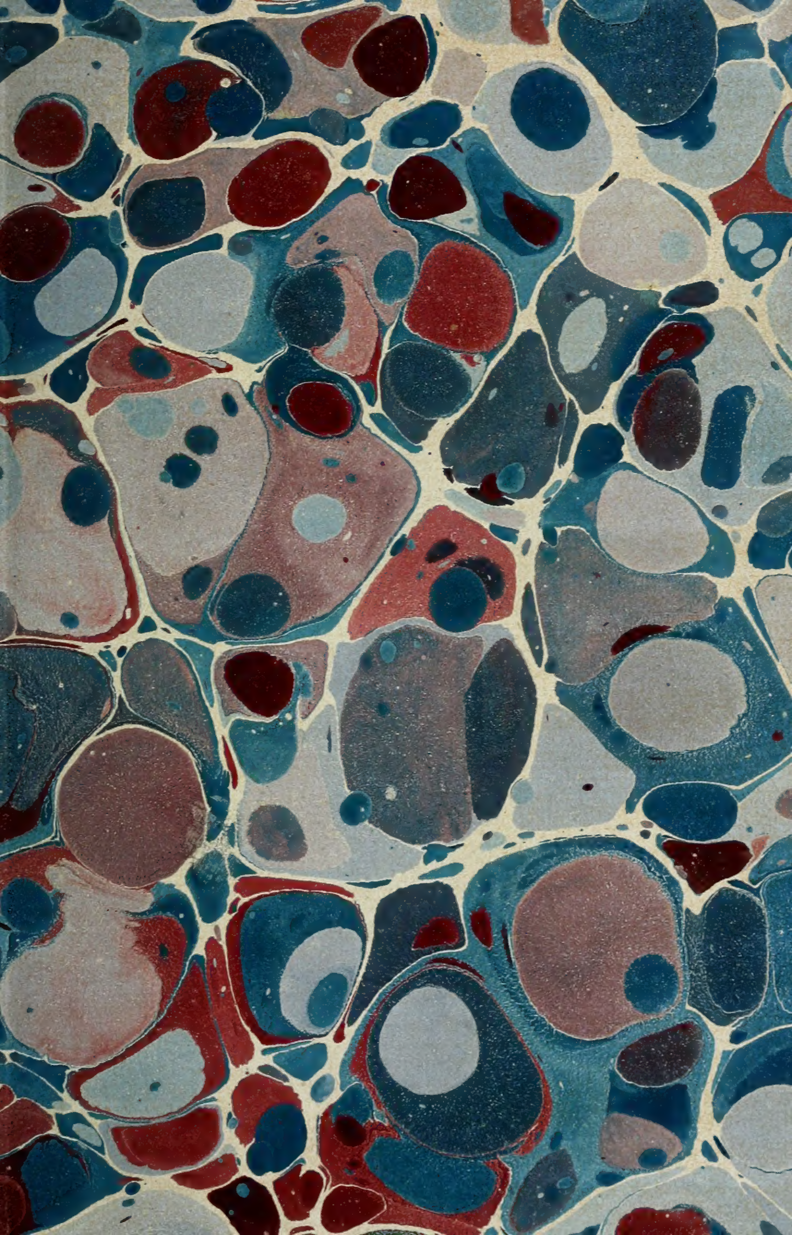

3 1761 06632855 0





* * SVEN LIDMAN * *

THURE-GABRIEL SILFVERSTÅÅHL

THURE-GABRIEL SILFVERSTÅÅHL

ROMAN AF

SVEN LIDMAN



Stockholm
Albert Bonniers förlag

STOCKHOLM
ALB. BONNIERS BOKTRYCKERI 1910

FÖRSTA BOKEN

ETT MÄNNISKOÖDES FÖRHISTORIA

I.

Enligt de få invigdes förmenande var friherrliga ätten Silfverstååhls glans, ära och ursprung att datera till en het junidag år 1830 ombord på fregatten Hogland — chef kommendörkapten Stromberg — och denna ugnsheta julidag liggande för slaka segel och vindstilla på Medelhafvets silfverblänkande vågor, medan de sysslolösa med kikare och tub vid horisonten kunde urskilja kustlinjen af det dagen förut lämnade egyptiska landet.

Det var, som sagdt, en mycket het dag, och på kommandodäcket dåsade i en fällstol vakthafvande officeren löjtnant Gerhard Silfverstååhl, och röken af hans cigarr var det enda märkbara tecknet på rörelse och lif vid hans plats.

Gerhard Silfverstååhl — sonson till hofrättsassessorn herr Johan Jacob Silfverstååhl på Stensborg och den mellersta af framlidne kammarjunkaren Johan Peter Silfverstååhls tre söner — var denna dag tjugutre år gammal och yngste löjtnant på Hans Majestäts fregatt Hogland. Dessa båda inbördes beroende egenskaper förskaffade innehafvaren mycken extra tjänstgöring ombord samt stor och intensiv njutning af permissionstimmarna i anlöpta hamnstäder.

Hade ej löjtnant Gerhard Silfverstååhl ärft gods och ägodelar efter far och farfar — fideikommisset hade ju tillfallit den äldre brodern, Jacob — hade han desto mera ärft af sin farfars munterhet, spjufveraktighet och erotiska böjelser. I Orientens hamnstäder frossade Gerhard Silfverstååhl, med hela sin bondsunda och syndfulla fysiks förmåga af receptivitet, af allt det i kvinnolust och kvinnolast, som en hamnstad kan erbjuda en nyfiken och hungrig, af myndigheterna beskyddad främling.

För sig själf och kamraterna erkände han

utan samvetsförbråelse och med det välbehag, som fysisk mättnad och friskhet skänka, att han i land förde ett fullkomligt »okristligt» lif. Det var för litet att säga »hedniskt» och för mycket att kalla det »svinaktigt» eller »oanständigt», då han aldrig berusade sig med alkohol och troget fyllde sina mångahanda plikter ombord, utan slarf och slapphet.

Detta sista sade han själf alltid med ett häftigt öfvertygande tonfall, ehuru han eljest icke var någon etisk grubblare och öfver hufvud taget utan reflexion och bekymmer lefde försänkt i den yttre världens rika och soliga verkligheter.

Världen och tillvaron voro honom något underbart friskt och muntert, och något roligare och innehållsrikare än det fysiska lifvets funktioner kunde han aldrig tänka sig.

Äta — ligga i solen — andas — sofva — älska kvinnor — skratta — hitta på tjufpojksstreck för kamraterna — exercera — röka — segla i storm eller solsken — simma — jaga — dansa: tillvaron rymde i sanning en underbar skala af ständigt nya njutningar

och intryck, och Gerhard Silfverstååhl kände ofta en ödmjuk hänförelse och tacksamhet, när han sjöng med i psalmen vid korum och hundratals skrofliga mansröster läto dess ord eka i den ljumma Medelhafskvällen —

O må vi då besinna
dess dyra ögonblick!

Det var som en faderlig varning af all denna härlighets allgode skapare att ingenting försumma och förglömma af den jordiska välfägnadens håfvor. —

Gerhard Silfverstååhl stod sålunda på lika god fot med sin Gud som med hans skapade verk. — Att han denna junidag dåsande halfsof vid sin cigarr i minnet af den nästföregående nattens namnlösa och utsökta vällluster hos en turkisk handlande i Alexandria, var ej någon pliktförsummelse:

Det var öfver hufvud taget ingen ombord som värmen och vindstillan höllo vakna till arbete och rörelse.

Allt var dåsig hvilande frid, då äldste löjtnanten kom vaggande öfver kommandodäcket fram mot Gerhards plats. Äldste löjtnanten var en grefve Henrik Clerck, ende son till framlidne generalamiralen grefve Hans Otto Clerck och systerson till befälhafvande amiralen i Karlskrona friherre Adolph Bjelkenstjerna.

Enligt en af Gerhards små elakheter i gunrummet häfdade Henrik Clerck på ett mönstergillt sätt sin ätts traditionella oduglighet som marinofficerare.

Dessutom tyckte Gerhard särskildt illa om sin förman på grund af dennes snålhet och den speciella omständigheten, att han var skyldig honom tvåhundra riksdaler banco på en skuldsedel löpande mot fem procents ränta — att vara rik och taga ränta af en fattig skeppskamrat ansåg Gerhard vara, enligt sin terminologi, »en malproper sysselsättning». —

Henrik Clerck hade ett säfligt fett ansikte med en trög, godsint mun, barnsligt stirrande ögon och därtill något af bekymrad hundvalp i sina drag, där han försiktigt stegade fram

emot yngste löjtnanten. Hans dialekt var en fasaväckande blandning af skånska och karlskronitska, då han efter ett par ögonblicks försiktigt mönstrande tystnad tilltalade Gerhard:

»Hör du, Silfverstååhl — jag fick bref ifrån Adolphine Bjelkenstjerna i förrgår.»

»Jaså.» —

Gerhard tänkte på de egyptiska kvinnornas olika sätt att bereda den erotiska njutningen och orkade knappt i minnet framkalla den omtalade damens utseende. Adolphine Bjelkenstjerna var enda dotter till befälhafvande amiralen i Karlskrona och af släkt och försyn förutbestämd att vid Hoglands hemkomst äkta sin kusin Henrik Clerck. —

»Ja — hon skrifver ett långt bref — här skall du få se — se här står det: — och jag skulle vara mycket glad därest min kusin kunde i någon af hamnarna inköpa en liten äkta kamel, men den skall vara äkta, för ej alltför dyrt pris. — Ser du — där står det: c—a—m—e—l — fast l'et ser då ut som ett e — hon skrifver bra slarfvigt, Adolphine.»

Gerhard Silfverstååhl och tjufpojken i

honom voro samtidigt spritt vakna. Han läste ordet camée i Adolphine Bjelkenstjernas bref, och därmed beseglade han utan att ana något sitt lifs och sin ätts öde. —

Han iakttog med en flygande skarp blick Henrik Clercks tröga, ärliga ansikte, drog några väldiga bloss på sin cigarr och mätte med ögonen afståndet till kustlinjen i söder, medan han brådskande gjorde ett öfverslag af Henrik Clercks naturliga, ohindrade dumhet och möjligheterna af ett jätteskämt. —

»Ja» — sade Gerhard dröjande med tankfullt rynkade ögonbryn — »skref hon liten äkta kamel?»

»Ja, jag förstår det inte, vet du — Adolphine är ju annars så finkänslig — men så står det — en liten äkta kamel för ej alltför dyrt pris — men äkta skall den vara. — Kors i Jesu namn, Silfverstååhl, hvad jag är bekymrad! —»

»Ja det låter ju underligt.»

»Ja, vet du — aldrig trodde jag hon kunde ha såna pretentioner — det förvånar mig med en så fin och förmögen flicka. Hon

måtte väl veta, hur de se ut —, tänk på dem där i Alexandria.»

Gerhard Silfverståhl är med ens idel vaken liflighet och ordrikedom:

»Nej, det där har du alldeles missförstått, Henrik — hon menar naturligtvis en sån där liten äkta lyxkamel.»

»Dem har jag aldrig sett!»

»Nej du, nej — du lefver ju som en Joseph och inte som jag — men de rika turkiska fruntimren, du, de ha hvareviga en en sån där liten lyxkamel i knät, när man kommer på visit till dem, och som man måste mata med apelsiner, medan man gör deras ägarinnor sin cour.»

»Ja — ja — du har ju tumme med kvinnor — men kors i herrans namn — apelsiner, sa' du — de' ä' ju så dyra där hemma.»

»Men kära bror — en sådan liten silkeskamel är ju också ett förtjusande djur att ha för en fin kvinna!»

»Ja, men de äro väl förfärligt kostsamma?»

»Ånej — i Smyrna kan du nog få en för hundra riksdaler hamburger.»

»Hundra riksdaler — ja, men det är väl pengar i alla fall!»

»Herre gud — du kanhända får den billigare — men du får naturligtvis anhålla hos chefen att få ha ett lefvande djur ombord.»

»Ja, det har du sannerligen rätt i — det står i reglementet. Tack skall du ha, min bror — du lyfte ett stort bekymmer från mitt hufvud.»

Löjtnant Clerck vandrade stilla ned från kommandodäcket, och med den samvetsgrannhet och rädsla för att glömma, som voro honom egna, knackade han några minuter efter på dörren till chefens afdelning.

»Hvad i helvete nu då? — Stig på! — Hvad vill löjtnanten vid den här tiden?»

»Kommendörkapten, löjtnant Clerck anhåller om tillstånd att få ha en kamel i sin hytt!»

»Hvad menar du — en kamel — har du fått solsting?»

Löjtnant Clercks breda ansikte lystes upp af ett välvilligt öfverseende och förlåtande löje:

»Nej, nu förstår kommendörkapten mig inte — jag menar inte någon så'n där stor puckelryggig kamel. Jag menar en så'n där liten lyxkamel, som de turkiska fruntimren bruka ha i knät, när man gör visit hos dem, och som man föder med apelsiner — det är en djäkla dyr föda.» —

Nu var kommendörkapten Stromberg klarvaken. Han var en man med ett farligt lynne och en våldsam herre, ombord som i land. Vågade man väcka chefen en sådan satans dag för att skoja med honom!

»Hvad i helvete är det här för dumheter, som löjtnanten hittar på?»

Chefen stod framför Henrik Clerck med de små grå ögonen skarpa som värjklingor. Äldste löjtnanten tog ofrivilligt några steg tillbaka, hans röst blef grötig och stammande:

Ja — kommendörkapten — Adolphine Bjelkenstjerna ba' mig — och Silfverstååhl

sa', att man kunde få köpa dem i Smyrna — —»

Stromberg lät höra tre höga hvisslingar:

»Sa' Silfverstååhl det?»

»Ja, kommendörkapten, han sa', att de fina turkiska fruarna äro så begifna på dem.»

Chefen vände sig hastigt helt om och ställde sig att stirra genom motsatta sidans fönster.

När han vände sig om igen mot löjtnant Clerck, var hans ansikte gladt och älskvärdt, endast hans ögon gledo med en osäker darrning öfver äldste löjtnantens drag och fästes krampaktigt vid barometerstället.

Chefen harklade sig, spottade och vände denna dag för andra gången ryggen åt sin äldste löjtnant, i det han hastigt svarade:

»Löjtnanten får taga den lilla kamelen ombord, men endast på ett villkor: att löjtnant Silfverstååhl får bestå apelsinerna. — Farväl, löjtnanten. — Adjö, säger jag — ge sig i väg bara! — —»

Henrik Clerck var ute genom dörren, han hörde ett förfärligt buller bakom sig i chefens

salong och gick en smula osäker och förvirrad in i sin hytt. —

Men så som det den kvällen skrattades i fregatten Hoglands gunrum, hade där aldrig skrattats förr eller senare, och chefen bjöd på vin öfver lag och på morgonkröken döpte han Gerhard Silfverstååhl i en arracksbål till kameleonten:

»För han är den roligaste rackarn på den här båten!»

Men från nästa hamnstad skrefvo »alla där akter öfver» bref hem till Sverige, ända från chefen till skeppsläkarn, och hvarje bref berättade och utlade från brefskrifvarens synpunkt historien om lyxkamelen.

Till Adolphine Bjelkenstjerna skref Henrik Clerck, att löjtnant Silfverstååhl visat sig vara en fähund och en hundsvott, som icke blott lånade pengar af kamraterna utan äfven beredde dem obehag. Men den unga nittonåriga amiralsdottern, en änklings enda barn, ville icke gifta sig med en karl, som var ett

åtlöje icke blott inför gud och människor i allmänhet, utan äfven inför hela Karlskronas officerscorps och civilmilitära personal. —

Hennes stolthet var för djupt sårad och hennes häftighet för långvarig för att hon ej skulle vinna seger öfver sin faders vilja.

Det blef inget giftermål af mellan henne och Henrik Clerck.

Men från den junidagen var Gerhard Silfverstååhl en ständig gäst i Adolphine Bjelkenstjernas tankar. Hon hade aldrig observerat honom förut, men nu hatade hon honom som om han personligen förolämpat henne, längtade att förödmjuka honom och göra honom beroende af sig för att riktigt få frossa i sin hämnd och sin ovilja.

På samma gång var hon honom i hemlighet tacksam för att hafva befriat henne från den tråkige, dumme Henrik Clerck; och efter Hoglands hemkomst gjorde Gerhard Silfverstååhl hennes tillvaro innehållsrik och spännande under en hel vinters umgängeslif:

Hatade hon honom eller var hon honom tacksam för historien med lyxkamelen — höll

hon af honom eller var det endast tacksamhetskänslor hon hade för den unge, fattige löjtnanten?

Hon måste oberoende af allt detta erkänna för sig själf, att Gerhard Silfverstååhl var en vacker, ung man, full af lif och munterhet — och därtill obestridt garnisonens bäste valsör. —

Gerhard Silfverstååhl blef den första irrationella faktorn i Adolphine Bjelkenstjernas lif, och han blef äfven den enda.

Hösten därpå steg Adolphine Bjelkenstjerna i brudsäng med löjtnant Gerhard Silfverstååhl, en man, som hon en gång hatat mer än någon annan människa i denna världen och i Karlskrona. Det ansågs vara ett lysande parti för den fattige, unge löjtnanten och han var afundad af de fleste. Det blef ingen egyptisk vällust mer, men det blef relationer och släktförbindelser med de maktägande i en grad, som han aldrig drömt om, och när hans svärfar, den gamle amiralen, lagt sina ögon

tillsamman, var Gerhard Silfverstååhl redan kommendör.

Han var populär som sjöman, blef omtyckt vid hofvet och satt i flera år på sjöministertaburetten, som han lämnade med friherretiteln till minne af kunglig ynnest och nåd och som bevis på fäderneslandets tacksamhet.

Men den, som lyft honom så högt och lyckligt lotsat honom genom de svårigheter, hvilka möta på höjderna, och på hvilka Gerhard Silfverstååhl med sin burdusa rättframhet och böjelse för laisser-aller varit förutbestämd att förlisa — det var Adolphine Bjelkenstjerna.

Hon tillförde ätten Silfverstååhl ett kapital af seg vilja och praktisk förmåga att öfvervinna och kringgå motstånd, egenskaper ärfda genom generationer af sjöbjörnar och administratörer, och därtill en het ärelystnad och social fåfänga, på hvilka hennes och Gerhard Silfverstååhls ättlingar genom många led kunde bereda sig en tryggad tillvaro på samhällets höjder.

Men från Gerhard Silfverståhl hade hans ättlingar ärft något för tillvaron lika värdefullt och väsentligt:

Tur — en egenskap som kanske endast är tecknet på en individs öfverflöd af fysisk kraft och omedveten harmoni.

Det är möjligt att orsakerna till den friherrliga ätten Silfverståhls storhet och glans voro andra och lågo djupare, men öfverstelöjtnanten Claës-Otto Silfverståhl älskade att datera den stora vändpunkten i ättens historia till denna sommardag på fregatten Hogland.

Han berättade också och utlade den lilla anekdoten så många gånger för sin son Thure-Gabriel, att den för denne nästan hade det upplefdas realitet och en historisk händelses ofrånkomliga sanning. —

II.

Amiralen baron Gerhard Silfverstååhls yngre broder hade burit namnet Johan Theodor, i sin ungdom aflagt kansliexamen och blifvit inskrifven som extraordinarie i finansdepartementet af Kungl. Majestäts kansli.

Men hvarken det förhållandet, att han många år ägde en broder i statsrådet, eller hans goda släktskapsförbindelser i öfrigt kunde öfvervinna den tyngdens och tröghetens lag, enligt hvilken Johan Theodor på grund af oöfvervinnelig lättja blef fastsittande på de lägsta pinnarna af byråkratiens jakobsstege.

Theodor Silfverstååhl älskade öfver hufvud taget icke onyttiga ombyten och förflyttningar.

I mångsyssleriets förlofvade tid tjänstgjorde han endast som extra ordinarie i ett verk. Han ville icke göra för många visiter och uppvakta allsköns generaldirektörer och expeditionschefer. — Han älskade öfver hufvud taget icke nya ansikten och långa samtal.

Han blef därför så småningom kvarsittande i sin dublett, där han snabbt återföll till sina forna Uppsalavanor: helan, halfvan och tersen till frukost och middag, till eftermiddagen mahognybrun toddy och brädspel med en tystlåten och likasinnad medspelare — till kvällen ölost med loppsup.

De små inkomsterna voro tillräckliga för de enkla lefnadsomkostnaderna, och Johan Theodor skulle slutat sina dagar i ro med det lilla slaganfallet under pågående brädspel, därest ej olustkänslorna vid att se främmande ansikten och motviljan mot ombyte hade kommit honom att längta till en trofast städerska på lifstid.

Den lilla dubletten på Fredsgatan var hyrd af husets ägarinna, en burgen hökaränka, Amanda Julia Björkbom, född Timelén,

af en ålder närmande sig de fyrtio och af ett anseende och en dygd, välrenommerade som hennes lybska skinkor och charkuterivaror. Som hon icke blott kunde tillhandahålla kunglig sektern bostad och städning, utan äfven genom ett godt bord befria honom från besväret att två gånger dagligen uppsöka matstället och där onödigt ondgöra sig öfver tråkiga nya gäster och oduglig uppassning, blef hon Johan Theodors ideal för en hustru.

Eller — som han formulerade problemet för sin ilskne broder och moraliske förmyndare, amiralen: —

»Hon blir en bekväm samlefverska och ett ovanligt godt kök.»

Baron Gerhard hade, för att citera hans eget uttryckssätt, gifvit Johan Theodor djäfvulen. —

Julia Björkbom hade sett upp till sin man, om ej som till ett högre väsen så dock som till en ande af ovanligt hög rang. Hon var imponerad af hans böcker, hans bildning, hans

brädspel och hans belefvade talesätt, hvars ironiska innebörd hon aldrig blef mogen att förstå.

Johan Theodor var icke heller någon vanlig döddansare. Under hans naturliga tröghet slumrade ett godt hufvuds borgerliga skepsis, han ägde en gammal kalenderbitares systematiska minne, och han hade adelskalender, statskalender och svenska arméens anciennitets-, tour- och rangrulla som kvällslektyr till sin död. Vid brädspelet förmådde han dessutom utveckla en ansenlig fond af humor och lustigt kombinerade glåpord, som länge gåfvo eko i hustruns allt beundrande och allt gömmande själ.

Men Amanda Julia Björkbom skänkte sin man ej blott beundran och ett godt bord, utan på tredje året af deras äktenskap äfven en son, som i dopet erhöll namnet Thede-Julius. Thede var faderns smek- och kamratnamn och Julius bar han efter modern.

Fadern förvrängde ytterligare Thede till Toddy, och detta lockrop löd den unge ädlingen ända till sitt tolfte år, då fadern dog

och modern fick på sonen helt öfverflytta sin beundran för ätten Silfverstååhl och sin tacksamhet öfver att få tituleras hennes nåd. —

Thede-Julius blef försynens straff för föräldrarnas mésalliance och ett lefvande ris för sin moder.

Thede-Julius blef genealog. —

I faderns boksamling hade gossen redan i sitt elfte år funnit den bok, som skulle blifva hans lifs öde och skänka hans tillvaro ett öfverrikt innehåll:

Första delen af Anreps Svenska adelns ättartaflor i klumpigt pappband med grön tygrygg — det var lifvets och tillvarons faddergåfva till Thede-Julius vid den tid, då han nyss lärt sig läsa redigt innantill. Den var det hufvudsakliga arfvet efter fadern, och moderns besparingar och obegränsade eftergifvenhet för sonens önskningar hade möjliggjort, att inga nya lifsintryck och lifsproblem fingo grumla den världsbild eller negera den syntes af tillvaron, som dessa fyra volymer skänkt den bokhungrige gossen.

Thede-Julius såg från barnaåren världen som ett enda gigantiskt riddarhus, där de ofrälse voro en obehaglig lägre verklighet, nödvändig för att fullgöra vaktmästare- och städerskesysslorna i genealogiens heliga tempel, vid hvars högaltare Thede-Julius var officierande öfverstepräst.

Anreps ättartal var bibeln.

Barnaåren voro fyllda af ett verkligt genealogiskt fantasirus, och alla från skolan lediga timmar voro upptagna af en enda sysselsättning: sammanskrifvandet af ändlösa genealogiska tabeller öfver uppdiktade släkter med ättartal, som gingo från Odin och slutade i det tredje och fjärde tusendet efter Kristi födelse.

Hela världshistorien och jordklotets kommande öden voro infångade i maskorna af detta genealogiska nät, och Thede-Julius var världssammanhangets klarögde tolkare, som i numrerade tabeller inregistrerade alla tillvarons lifsyttringar.

Ädlingarne i Anreps ättartaflor hade inte för inte varit människor och haft mänskliga

svagheter: hvad Thede-Julius barnaögon fingo läsa om horsbrott och lägersmål, dråp i hastigt mod, dueller och malversationer, det öfverflyttade han äfven på hjältarna i sin diktade genealogiska värld, där brott föröfvades och skändligheter begingos så hemska och hemlighetsfulla, att de jagade rodnaden på Thede-Julius kinder och en sällsam glans i hans ögon.

Men där funnos äfven ädlingar med okufliga heraldiska samveten — genealogiska etici — som aldrig trädde utom de snäfva gränser, som den adliga ätt- och pliktkänslan draga kring individen. Det var hjältar med tvåtusenfyrtioåtta anor, som icke ville förmena sonen förmånen af fyratusennittiosex, utan offrade sin ungdoms kärlek för den genealogiska plikten mot barnet.

Män och kvinnor med sextiofyra och hundratjuguåtta anor hade sedan länge för Thede-Julius tillhört det adliga småborgardömet, hvilket den verkligt högättade endast kan betrakta som en välbehöflig och nöd-

vändig isolationsmassa mot den hemska ofrälse smutsen och ynkedomen.

Men i denna skam och smuts sjönk han oförskyldt ned, så fort han ett ögonblick lämnade sin heraldiska värld och steg ned i den tarfliga verklighetens.

Där satt ju hans moder, Amanda Julia Timelén, änka efter hökaren Anders Björkbom och i sitt andra gifte förenad med välborne herr Johan Theodor Silfverstååhl.

Amanda Julia blef tragiken i Thede-Julius lif, hon var den ständigt stingande törntaggen i hans själ, lidandets språngbräda ut i diktens värld:

Det var hon, som gaf hans ynglingaår sorgespelens mörka skimmer och patetiska glans. —

Men det var ett lidande, som för Thede-Julius saknade hvarje skymt af komik, ett lidande af en ohyggligt bitter och ofrånkomlig verklighet, ett lidande, som var lika betydelsefullt och ärligt bittert för den förläste gossen som ynglingaårens lidanden af ärelystnad,

fattigdom och förödmjukelse äro det för andra begåfvade och känsliga ynglingar.

Ty detta var den verkliga tragiken i Thede-Julius öde: — den löjlige och naive gymnasisten hade ett ömt och känsligt hjärta och en allmän begåfning, som, inriktad på andra lifsområden, säkerligen skulle fört honom till framgång och anseende.

Så gick Thede-Julius' gossår och första ungdom i hemliga och fördolda sorger och njutningar, utan att han vågade släppa in en förtrogen i sin diktade värld eller gråta ut sin verkliga sorg för ett deltagande hjärta.

Men Thede-Julius' mor vissnade bort så småningom under den instinktiva känslan af sin ende och dyrkade sons hemliga förakt och aldrig utsagda förebråelser, hon förstod endast, att hon på något sätt var i vägen, att det var för hennes skull som Thede-Julius aldrig såg några jämnåriga i sitt hem eller skaffade sig en förtrogen vän.

Hon dog lagom till sonens filosofie kandidatexamen, och ekonomiskt och socialt fri skyndade sig den unge mannen tillbaka till hufvudstaden för att i praktiken få tillfreds-

ställa sina genealogiska passioner och heraldiska böjelser.

Hans första steg i och för detta var att göra visit hos sin kusin den yngre baron Gerhard Silfverstååhl, släktens hopp och stolthet och den nyligen aflidne amiralens ende efterlefvande son.

Det var år 1875 och den friherrliga ätten Silfverstååhl genomgick under dessa år en allvarlig och betydelsefull kris.

Den gamle amiralen hade dött året förut efter ett fjortonårigt änklingsstånd, hvars frihet han begagnat på ett för hans släkts vidkommande synnerligen olämpligt sätt.

Adolphine Bjelkenstjernas död hade gifvit fria tyglar åt den gamle amiralens halfkväfda och nästan glömda böjelser för kvinnor och spel, och den nyförvärfvade friheten hade gjort tillfredsställandet af dessa drifter dubbelt njutningsrikt. Den äldre Gerhard Silfverstååhl hade genomlefvat en ny och intensivt syndfull ungdom i sällskap med sin åldrande monark,

hos hvilken han blifvit personligt fäst genom en hög hofcharge och till slut genom giftermål med en af den svenske kungasultanens älskarinnor.

Den nya friherrinnan Silfverstååhl hade lyckligtvis snart fått följa sin förste älskare i grafven, och den gamle amiralen hade ej heller länge öfverlefvat de båda dödsfallen.

Han låg nu i jorden med en prunkande grafsten, uppräknande alla hans titlar, ordnar och förtjänster om monark och fädernesland, men i lifvet spökade han alltjämt med spelskulder, förfallna lån och tre efterlämnade fruar till vänster, hvilka alla kräfde rikligt underhåll för sig och barn för att ej väcka offentlig skandal.

Det var Adolphine Bjelkenstjernas förstfödde son, som hade att ordna och utreda dödsboets vidlyftiga affärer och bringa det havererade friherrliga linjeskeppet på rät köl och iståndsätta den sorgligt medfarna tacklingen. —

Den yngre Gerhard Silfverstååhl var sin moders äkta son och sjöbjörnars och admini-

stratörers värdige ättling. Han hade ett kallt hjärta och ett klart, redigt hufvud, han visste hvad pengar var och hur man skulle begagna människor, vare sig de voro öfver- eller underordnade.

Amanda Julia Björkboms son blef vänligt mottagen och snart befunnen lämplig att utnyttjas. Thede-Julius fick frossa i umgänget med friherre Silfverståhls förnäma släkt- och vänkrets. Han var öfver bekrifning hänförd och sin ädle kusin ödmjukt dyrkande tillgifven för att denne velat öppna för honom, den ovärdige, paradisets portar och himmelrikets härligheter.

Släkt- och vänskapen fick han betala med allt hvad hans moder samlat på banken under ett mer än sextioårigt lifs trägna och trogna sparsamhet.

Det var summor, mycket större än Thede-Julius någonsin vetat, men då han aldrig fått njuta inkomsterna af dem, saknade han dem ej heller, sedan de under form af räntefria lån transporterats på hans kusin. Han ägde ju i alla fall kvar huset på Fredsgatan och

hvad det inbringade i hyror, och till hans trettionde födelsedag hade hans kusin betalat igen lånet på det för Thede-Julius lyckligaste sättet.

Baron Gerhard hade begagnat sin ställning som statsråd till att begära en liten ynnest af sin monark, och Thede-Julius Silfverstååhl var vorden titulär kammarherre, och med frackskörtets gyllene nyckel låste han resolut igen dörren till det förflutnas dystra, ofrälse skam och smuts.

Amanda Julia Björkbom, född Timelén, var definitivt struken ur annalerna, och hennes son var den friherrliga ätten Silfverstååhls lifägne trotjänare, hagiograf och genealogiska samvete.

Som hos alla gamla trotjänare gingo Thede-Julius' känslor i arf i släkten, och hans lidelse, tacksamhet och hänförelse för medlemmarna af den friherrliga grenen slogo ut i full blom, då hans kusins enda ättling, dåvarande löjtnanten vid Generalstaben Claës-Otto Silfverstååhl, äktade den högvälborna fröken Anna Frédrique Ulla Amalia Caroline

Dahlberg, dotter till grefve Carl-Gustaf Dahlberg på Urup, Stegeholm och Finneröd.

När efter en ettårig förening en son föddes i detta högvälborna äktenskap, steg Thede-Julius' tillgifvenhet till vanvettets yttersta gräns. I tre veckor lefde den gode kammarherren i en känsloparoxysm, som hindrade honom att äta, sofva och samtala med människor.

På tredje veckan af den nyfödde Silfverstååhls-ättlingens jordiska existens smög sig Thede-Julius tyst som en tjuf och darrande af sinnesrörelse in i den lilles barnkammare och trädde högtidligt fram till den blifvande baronens vagga, på hvars broderade sängtäcke han nedlade tvenne på pergamentspapper nedtextade dokument.

Han aflägsnade sig lika tyst och obemärkt efter en kyss på den nyföddes panna, en kyss, som var så brinnande af hängifven offervillighet som någonsin en moder skänkt den åt sin förstfödde, och så full af religiös vördnad och hänförelse som endast en äkta hofman

kan trycka den på sin åldrige monarks och väns hand på dödsbädden.

Med detta barn hade Thede-Julius inträdt i den jordiska salighetens högsta stadium, och med de två på vaggan nedlagda urkunderna hade han sakramentalt besvurit sin kärlek till den nyfödde och aflagt sin tro- och huldhetsed till denne blifvande hufvudman för den friherrliga ätten Silfverstååhl. Den unge ädlingen, som två dagar förut döpts till Carl Thure-Gabriel, hade minuten efteråt lyckats sparka dokumenten i golfvet, där de hittades af löjtnant Claës-Otto, som gömde dem efter att hafva fått sig ett godt skratt på deras upphofsmans bekostnad.

Den ena af dessa urkunder — och den som Thede-Julius ansåg dyrbarast — var ett af honom själf ritadt och färglagdt anträd med den unge Thure-Gabriels sexton adliga anor. Den nyfödde var ju den förste Silfverstååhl, som ägt sexton frälse anor — den förste: — endast detta var ju nog för att binda Thede-Julius' hela brinnande kärlek vid den benå-

dade pilten — Thede-Julius som ej en gång ägde två anor.

Det andra dokumentet, som Thure-Gabriels fader behandlade med större aktning och mer tacksamhet, var ett testamente, enligt hvilket Thede-Julius insatte sin faders brorsons sonson välborne herr Carl Thure-Gabriel Silfverstååhl till arfvinge af sitt hus vid Fredsgatan samt allt, pengar och lösöre, som han ägde eller komme att förvärfva. —

Testamentet blef deponeradt i familjens kassaskåp, och anträdet blef prydligt inramadt till Thure-Gabriels andra födelsedag och lyste från den tiden med sina trettioett färglagda adliga hjärtvapen på väggen öfver Thure-Gabriels säng.

Hvarje dag gladde deras klara färger gossens ögon, och hvarje kväll insomnade han med blick och fantasi fyllda af de heraldiska bilderna och emblemerna, som blefvo trägna gäster i barnets nattliga drömmar.

III.

Det blef dock ej de heraldiska symbolerna och förfädrens gestalter, som enbart skulle fylla den lille Thure-Gabriels tillvaro under hans första barndom i det lilla blå rummet på Villagatan, där Thede-Julius' anträd prunkade öfver den blå cretonsängen och förmiddagssolen lyste i takkronans glasprismor och hvarje molnfri dag gaf gossen ämne till timslång och ensam lek.

Kring Thure-Gabriels ögon utspelades så småningom ett helt sorgespel, och dess bilder trängde djupare ned i gossens själ än de heraldiska drömmarna, ehuru han uppfattade dem osäkert och förvirradt som skuggspelsfigurerna, hvilka sköterskan trollade fram med sina fingrar om kvällarna, då tuppar, hundar

och kaniner lefde en hemsk och plötslig tillvaro på den hvita kakelugnsytan för att ögonblicket efteråt upplösas och försvinna in i vråarnas dunkel.

Bilderna blefvo dock alla kvar i barnets minne och fantasi, och omedvetet blef det Thure-Gabriels lott att åstadkomma den afgörande krisen i föräldrarnas samlif och diktera sorgespelets femte akt.

Han visste ju ej då att de mörka minerna, som kunde fördystra hemmet under dagar och veckor, att tårarna i moderns ögon, när hon gaf sin gosse godnattkyssen, och de hårda ord, som växlades mellan föräldrarna och som, ehuru dämpade, skuro i hans öron värre än gatubullret och slamret i köket, alla voro framkallade af ett och samma förhållande, i hvilket hvarken Thure-Gabriel eller hans moder hade någon skuld och andel.

En dag hade han emellertid sett fadern kyssa den nya barnfröken, då hon var på väg in till barnkammarn med förmiddagschokladen, och till middagen kunde Thure-Gabriel helt oskuldsfullt fråga sin pappa, om

det var lika roligt att kyssa Thilda som att kyssa mamma.

Barnets naiva fråga var droppen, som kom bägarn att rinna öfver, gnistan, som framkallade explosionen och oåterkalleligt sprängde det förhållande, som kompromissen och den medfödda motviljan mot skandaler hållit samman så länge.

Thure-Gabriels fader var af naturen predestinerad till polygami och äktenskaplig otrohet. Han hade från far och farfar ärft en våldsam, rent sexuell passion, som ingen motvikt hade i en medveten etisk vilja och inga grunder i någon hjärtats känsla. Han älskade sin hustru och han tillbad Thure-Gabriel, men hvarje kvinna, som kom i hans väg, kunde blifva föremål för denna plötsliga rent animala effervescens, hvilken icke skydde några medel för att erhålla ett ögonblickligt utlopp. —

Men Claës-Otto Silfverstååhl ångrade alltid sina erotiska förseelser, och med den

barnsliga okunskap om kvinnosjälen, som var honom säregen, hade han de första åren gjort sin hustru till biktfar och kom troget till henne att göra afbön för sin synd och utlägga de förmildrande omständigheter, som han för hvarje fall ansåg förefintliga. Den förlåtelse, han begärde, var emellertid äfven den endast af fysisk natur, och i famntag ville han försona, hvad han enligt lagen förbrutit.

Thure-Gabriels fader var kanske öfver hufvud taget okunnig om allt hvad psykiska känslor och förfining voro, hans rent manliga, utåtvända och animala instinkt kände inga andra förhållanden och faktorer än de fysiska.

Hans lynne och hans arbetskraft växte och skiftade med lemmarnas rent organiska funktioner, och, känsligare än magnetnålen för järnet, reagerade hans själ för hvarje skiftning i det kroppsliga befinnandet, för hvarje muskelrörelse och nervryckning i hans urkraftiga och välskötta kropp.

Med denna okunskap om psykiska faktorer hos andra människor följde äfven en sund och osammansatt naturs hela animala

förtrolighet på tu man hand och franc-parler i kroppsliga ting och förhållanden.

Som andra människor tala om vårvind och kärlekslycka, kunde han säga sin hustru, när han kommit hem till middagen i solskenslynne med presenter till Thure-Gabriel och chevaleresk ömhet mot hans moder och hela hemmet andades frid och lycka:

»Om du visste hvilken härlig afföring jag hade i dag — underbar alldeles.»

Och vid sådana ord kunde han med en öm och strålande blick ur sina svartbruna ögon svärmiskt och förälskadt se på sin hustru. —

Var sådant att uthärda? — Hur länge kunde öfver hufvud taget en kvinna stå ut med dylika förhållanden?

Sådant hade kanske varit lätt ej blott att uthärda, utan äfven att förlåta och glömma för andra kvinnor än grefvinnan Ulla Silfverstååhl, född Dahlberg.

För henne var det en lika psykisk som fysisk omöjlighet!

Ulla Dahlberg tillhörde en släkt, som i två hundra år lefvat på samhällets höjder, ekonomiskt och socialt suverän, med den karaktärens ryggrad som ett par stora herregårdsfideikommiss skänka sina innehafvare genom seklen. Grefvarne Dahlberg hade en gång varit höga ämbetsmän och framstående diplomater, men framför allt utmärkt sig för en personlig och ömtålig frihetskänsla, som är så lätt att tillfredsställa för den ekonomiskt oberoende.

Från far till son hade detta behof att vara sig själf, att ingen krusa och att visa förmän sin suveräna likgiltighet, gått i arf, och frihetstiden hade varit ätten Dahlbergs stora glansperiod. Under Bernadotternas mera borgerliga regeringstid hade de lefvat en smula i skymundan på sina egendomar eller som envoyéer vid de stora utländska hofven fått tillfredsställa sitt begär efter representativ prakt och personligt oberoende.

De hade sysslat med litteratur och konst — Ullas farfar hade en tid varit teaterchef — och hade ständigt lefvat de stora euro-

peiska kulturströmningarna och världshändelserna nära. Ullas fader, grefve Carl-Gustaf Dahlberg till Urup, Stegeholm och Finneröd hade ej heller han förnekat ättens traditioner, tills en dag hämndkänsla och personlig rancune kommit honom att trampa sina sociala fördomar och åsikter under fötterna.

Den skånska ädling och godsägare, som en gång äktat den kvinna, den unge Carl-Gustaf Dahlberg i hemlighet utvalt för sig, och med hvilken han rivaliserat om förstakammaremandat och ordförandeplatser i länets allmänna institutioner, ansågs självskrifven till den vakanta landshöfdingsplatsen.

Grefve Carl-Gustaf Dahlberg var ej mannen att tåla detta och ledd af sin kränkta stolthet och brinnande rivalitetskänsla lierade han sig, så fort sig göra lät, med dåvarande civilministern baron Gerhard Silfverstååhl. — Grefve Dahlberg blef länets höfding, och till julen samma år förmäldes hans dotter Ulla med aspiranten vid generalstaben löjtnant Claës-Otto Silfverstååhl.

Det var förvisso inget parti efter den ny-

utnämnde landshöfdingens personliga smak. En Silfverstååhl må vara statsråd och friherre och hvad som helst, men mellan ätterna Dahlberg och Silfverstååhl förblir dock alltid en klyfta, hvars djup ingen utomstående ofrälse kan ana. Den skånska släkt- och vänkretsen rynkade på näsan och fann landshöfdingsstolen väl dyrt betalad.

Men i detta fall var det ej blott en genealogisk afgrund mellan de båda släkterna, det var psykiska olikheter i uppfostran, lifsuppfattning och nedärfd släktkaraktär, som inga erotiska känslor kunde utsläta eller öfverskyla.

Det var ej blott enligt adelskalendern och det sociala frimureriet som Silfverstååhlarne voro att betrakta som en ny släkt och novi homines.

Friherrarna Silfverstååhl voro psykiskt taget uppkomlingar med breda, satta skuldror och hårda näfvar. De voro duktiga administratörer och praktiska förmågor, men de hade alla varit män utan idealitet och karaktärens förfining, osammansatta utåtvända viljor med en bred borgerlig njutningslystnad och

en kompromissförmåga, som lät principerna tummas på och förstod att backa och falla undan, där sådant förde till målet. Målet hade alltid varit makt och materiella förmåner.

De hade därtill varit trogna anhängare och tjänare till det regerande konungahuset, med hvars öden och historia deras egen var så nära förbunden.

Med Ulla Dahlberg kom den bokliga kulturen till ätten Silfverstååhl.

Hon hade ej endast vuxit upp med de hästar och hundar, som i uppsvenskens fantasi äro de enda psykiska och heraldiska attributen för skånsk adel.

Grefvarna Dahlberg på Urup hade ej blott afficherat böjelsen för böcker och taflor; det fanns hos dem alla en kulturinstinkt och ett intresse för psykiska värden, för böckerna och deras andar, för allt, som är förfinadt och medvetet själsligt lif.

Deras aktning för konsten och dess utöfvare var nästan lika stor som deras bördsstolthet och genealogiska fåfänga. De hade, till allt detta, gamla grand-seigneurers böjelse

för satir och fronderi, egenskaper som hållit dem borta från hoftrappor och lakejintressen.

Bon Dieu, när man var ättling i rätt nedstigande led till den grefve Erik Dahlberg, som fört svenska härarna öfver Bälten, och hvilken, om Carl X Gustaf följt hans råd, skulle gjort Sveriges konung till herre öfver Köpenhamn och därmed löst både norska frågan och skandinavismens problem ett par hundra år innan dessa frågors uppkomst, hur skulle man då kunna taga de små pontecorvetterna, de franska skräddarbarnen på fullt och uppriktigt allvar?

Var det inte Ulla Dahlbergs farfarsfar, hans excellens en af rikets herrar, riksdrotsen grefve Carl Dahlberg, som kunde fara i vagn mellan Stockholm och Urup och hvarje natt sofva på en af sina egna herregårdar och som nedlagt sina värdigheter vid Carl XIV Johans tronbestigning?

Och när konung Oscar ville gästa hans son på Urup hade icke denne hvarenda gång afböjt den kungliga nåden med samma allt

för genomskinliga skäl, att reparationer omöjliggjorde en så utomordentlig ära? —

Från denna miljö och ett romaneskt ungdomslif i de bokliga fantasiernas värld gick Ulla Dahlberg att förena sitt öde med Claës-Otto Silfverstååhl, sedan hon på bröllopsdagens förmiddag blifvit af sin moder förberedd på äktenskapets fysiska betydelse och innebörd.

Ulla Dahlberg, som under den korta förlofningstiden varit rädd att kyssa sin fästman, enär hon trodde att man fick barn genom att »kyssa hvarandra riktigt länge»!

Det var ej blott den feodala magnificensen på sin faders slott hon fick undvara uppe i Stockholm, det var också det andliga lifsinnehåll och intellektuella samlif, som skulle bildat underlaget för de båda makarnas inbördes förhållande och ensamt möjliggjort en bestående förbindelse mellan de båda hvarann så olika kontrahenterna.

Ty Claës-Ottos rent fysiska passion och erotiska atletik tände inga känslor eller drömmar i Ulla Dahlbergs själ.

Det hela var henne från början outhärdligt, och när därtill kom, att hon ej ens allena fick äga det, som var det enda Claës-Otto hade att gifva i kärleksväg, då var Ulla Dahlbergs äktenskapliga misär fullständig.

Hennes kultiverade naturs medfödda ironiska skepsis tvang henne att mäta mannen med löjets mått. Det blef hennes största lidande, att hon ej kunde respektera den man, hon var förenad med, och hvars namn hon bar, och hon ägde ej heller förutsättningarna för att uppskatta hans stora sidor.

Den brinnande intensiva arbetsförmåga, som var hans, var inriktad på uppgifter, som ej intresserade henne eller föllo utom området för hennes bildning. Hans bottenlösa och naiva ärelystnad, som aldrig medgaf honom att låta ett tillfälle glida sig ur händerna och som omedvetet tvang honom att hålla sig framme öfverallt där utsikt till framgång fanns, den ärelystnaden var för henne lumpen fåfänga, tarfligt strebertum och brist på andlig förnämhet. —

»Att hålla sig framme» — hennes hjärtas

nedärfda och outrotliga stolthet skrek högt och jämrade sig, reste sig till förakt och afsky, när hon såg den man, som var hennes sons fader, umgås på vänskaplig fot med människor, dem hon andligen hatade och socialt föraktade.

Det var hennes förfäder, de adliga grandseigneurerna, som lefde inom henne med sina karaktärers ömtåliga hedersbegrepp, med generationers vana vid suveränt oberoende, och som nu sågo ned på denne parveny, denne plebej, som fäste sig vid andras omdömen, som var beroende af utomstående människors välvilja och beslut, och som satt hemma och gladde sig i timmar åt en förmans handtryckning eller uppmuntrande nick. —

Att vara gift med en man, som sökte framgång och uppmärksamhet som en hund tigger smekningar!

Detta var ett ständigt lidande för Ulla Dahlberg, svårare än någonsin de äktenskapliga misshälligheterna. Detta var för henne förödmjukelse och skam och hemlig smuts och kom henne att skämmas för sig själf och

knappt kunna se folk i ögonen för det hon till exempel en dag haft som middagsgäst i sitt hem en generalkonsul Briothell, en man af stor rikedom och motsvarande dåligt anseende. —

Hennes enda tröst hade varit den fyraårige Thure-Gabriels samtal med den afskydde:

»Hvad heter du?»

»Farbror Briothell, min lilla gosse!»

»Jag kallar dig Andersson — för så ser du ut!»

»Du ser ut som du hette» var den vanliga formeln för Thure-Gabriels omdömen om människor och ett uttryckssätt, han särskildt älskade för den munterhet, det brukade väcka hos föräldrarna.

Nu hade Thure-Gabriel fått stryk af sin pappa och konfekt af sin mamma för ett yttrande, hvars innebörd han aldrig förstått, och hvari det var honom omöjligt att särskilja det straffbara och det berömvärda.

Men denna upptäckt, att en handling kan ses från två sidor och att det som är oange-

nämt för den ene är lika angenämt för den andre, blef af en grundläggande betydelse för Thure-Gabriels karaktär och sätt att vara.

Den så godt som samtidiga sötman i munnen och svedan i stjärten, detta för ett barn så fantastiskt dubbla sinnesintryck af lust och olust, vibrerade så länge i Thure-Gabriels minne att det i all omedvetenhet blef fröet till en hel lifsåskådning, i hvilken hans moders skepsis och hans faders opportunism fingo ett lika bredt svängrum. Det blef ett helt litet lifsprogram, som kunde sammanfattas i två maximer, hvilka Thure-Gabriel aldrig medvetet formulerade, men omedvetet följde:

»Undvik så mycket som möjligt att uttala dig i två personers närvaro!»

»Tänk alltid efter hur den människa, med hvilken du är samman, önskar att du skall vara!» —

Af de båda öfriga herrarna Silfverstååhl, som Ulla Dahlberg genom sitt äktenskap lärde

känna, hatade hon den ena nästan lika mycket som hon höll af och högaktade den andra.

Hennes svärfar, statsrådet baron Gerhard Silfverstååhl, hade blifvit änkling ett par år efter Claës-Ottos födelse och ersatt den husliga ömheten och hemkänslan med ett väl maskeradt ungkarlslifs debaucher.

Från sin statsrådsvåning brukade han försvinna om kvällarna enkelt och tarfligt klädd för att på småkrogar inne på bakgatorna och i de sämsta otuktsnästena tillfredsställa sina brutala böjelser för starka drycker och råa njutningar. —

På förmiddagarna var han den otadlige ämbetsmannen, den klare öfverlägsne chefen, hvars hufvud rymde människor, siffror och förhållanden i ett aldrig svikande minne. Han var sina kollegers uppslagsbok och facklexikon och af naturen liksom predestinerad till den höga administrativa post, han beklädde.

Ehuru han psykiskt som fysiskt ständigt gick fri från bondånger och bakrus, trängde dock ekot af hans nattliga bedrifter under-

stundom ut till människorna och ända upp i Kungl. Majestäts kansli. Det var en af de många offentliga hemligheterna, att baron Gerhard Silfverstååhl underdånigst och i största sekretess varit inkallad till ett privat polisförhör rörande ett slagsmål med knifskärning mellan prostituerade kvinnor, i hvilket uppträde Sveriges dåvarande civilminister spelat den föga hedrande hufvudrollen.

All indignation löstes dock i löje, när slutet på denna historia kom till de utomståendes kännedom. —

En rättstjänare hade varit uppe för att afhämta de utdömda böterna på civildepartementets expedition, men statsrådet var med majestätet i Norge, och den förvirrade och bestörte expeditionschefen telegraferade förfrågan till sin förman, hur han skulle förfara med de två hundra kronor, som utkräfdes.

Baron Gerhard hade enligt historien telegrafiskt svarat:

»Låt departementet betala böterna. Bokför summan som representationsutgifter.» —

Ägde anekdoten ej fullt historisk tillförlitlighet, gömde den en desto större psykologisk sanning såsom ett konkret uttryck för en alla baronerna Silfverstååhl utmärkande karaktärsegenskap:

Den cyniskt trygga och kallblodiga fräckheten, som af släkten kallades »den Silfverstååhlska applomben» — en egenskap, som alltid lät sin innehafvare gå segrande och oskadd ur de prekäraste situationer.

Sådan var den man som var Ullas svärfar, och i omskrifningar förtaldes för den unga grefvinnan denna och dylika anekdoter af vänliga människor. —

Hon hatade allt hos honom: det magra slätrakade ansiktet med den breda, nästan pussiga munnen — de stickande bruna ögonen, hvars blickar voro henne på en gång så oblygt genomskådande och så klibbigt smutsiga, att hon vämjdes hvarje gång hon kände dem hvila på sig. Men framför allt hatade hon den yngre Gerhard Silfverstååhl för det att hon i honom såg fadern och upphofvet till alla de egen-

skaper hvilka hon afskydde hos sin man. Hon fruktade honom dessutom som en makt mot hvilken det är lönlöst att strida. —

Gerhard Silfverstååhl den yngre var en född härskare, en oblyg maktmänniska och självskrifven ledare: att han icke nådde den högsta posten i rikets tjänst var endast att tillskrifva hans förtidiga död. — En händelse som inträffat några månader före den dag, då Thure-Gabriel såg fadern kyssa Thilda i kökskorridoren och anförtrodde föräldrarna sina funderingar öfver denna tilldragelse.

Då kände sig Ulla fri, då vågade hon riskera allt för att vinna förlossning ur en tillvarelseform, som tärde lika på hennes kropp som själ. Skilsmässan blef beslut och verklighet, och Thure-Gabriel fick följa sin moder till Urup.

Thure-Gabriel inträdde därmed i sin barndoms lyckligaste år samtidigt som farbror Thede-Julius jagades ur den jordiska lustgården.

För kammarherre Silfverstååhl hade ju Claës-Ottos och Ulla Dahlbergs äktenskap

varit ett oafbrutet sällhetstillstånd, en enda genealogisk extas, och ur denna slungades han nu åter ned i en lägre och tarfligare verklighet.

Ulla Dahlberg hade hållit af den tokige, förryckte och förläste bokmalen med de ömma, milda ögonen och det hundiskt hängifna och älskande hjärtat, för hvilket inget offer var för tungt, när det gällde Thure-Gabriels och hans föräldrars glädje och bekvämlighet.

All denna svärmiskt ridderliga hängifvenhet, som ingen tack kräfde och som aldrig var medveten om sin noblesse, lönade grefvinnan Silfverstååhl med personlig omtanke och välvilja. Hon lärde Thede-Julius att klä sig en smula väl, att vara en smula vårdsam om sin yttre människa, men framför allt skyddade hon honom mot all den skoningslösa elakhet och drift, med hvilka hennes man och svärfar förföljde den beskedlige trotjänaren och familjehunden.

Hos baronerna Silfverstååhl fanns ingen barmhärtighet och själens ömma finkänsla. Far som son voro till naturen grymma, och allt som var misslyckadt och på sned i till-

varon åtnjöt deras fulla förakt och var ett ständigt föremål för deras gyckel. Baronerna Silfverstååhl voro grymma och uppfinningsrikt elaka som friska och bortskämda barnungar. —

Det var Ulla Dahlberg, som förmådde sin man att lägga bort hans ständiga replik, när Thede-Julius fick en af sina spasmodiska hufvudskakningar:

»Låt Amanda sofva i ro!»

Hvad var naturligare än att Thede-Julius tillbad Ulla Dahlberg som ett helgon och dyrkade henne som sin madonna, och att hjärtat ville brista i hans bröst, när bandet bröts mellan grefliga ätten Dahlberg n:r 36 och den friherrliga ätten Silfverstååhl n:r 400.

IV.

»Att heta grefve Erik Dahlberg och vara en sådan ärkefjant som din morbror, det måtte vara bra hårdt.» —

Rodnaden sprang upp på Thure-Gabriels kinder, och det hettade vid hårfästet. Han vågade icke möta styfmoderns ögon på andra sidan middagsbordet af fruktan att förgå sig med ett svar. Han kände endast, hur de voro riktade på honom, dessa kloka, blåkalla, hånfulla ögon, han hörde hennes kyliga, elaka skratt, när hon fortsatte:

»Jag undrar om han någonsin läser Heidenstams Gunnel Fatburshustru?»

Thure-Gabriel satte efterrättens gräddskum och kokta äppelhalfva i vrångstrupen, sökte kväfva en hostattack och vädjade med blicken till fadern.

Öfverstelöjtnanten baron Claës-Otto stirrade skenbart frånvarande ut genom fönstret, men ett vagt, satiriskt löje lekte i hans mungipor och kom hans näsborrar att skälfva.

Han låtsades icke hafva hört något, och Thure-Gabriel bet samman tänderna öfver sitt svar.

Friherrinnan Ebba Silfverstååhl såg hvad som kunde komma från styfsonen och kastade snabbt om samtalet i det hon vände hufvudet mot mannen:

»Har du sett Marianne Ehrenroos i år — hon har blifvit bra ful, sedan hon gifte sig.»

»Det är nog inte äktenskapet man får skylla på, Ebba lilla — du skulle sett gamla gumman Ehrenroos. Pappa brukade alltid säga, när han såg henne: Det är inte sant, att man kan se ut så där!» —

Öfverstelöjtnanten skrattade och rullade hop servetten. Man gick ut i salongen för att dricka kaffe.

Samtalet ville icke komma i gång, fadern ref tankspridt af maggördeln på den stora

svarta havannacigarren, rullade ihop den mellan fingrarna för att knäppa bort den till kakelugnsskärmen. Thure-Gabriel ställde sig med sin tända cigarrett framme vid ett af fönstren, och styfmodern ordnade på det lilla kaffebordet.

Öfverstelöjtnanten försjönk i sina tankar. De båda lodrätta vecken från hårfästet till näsroten djupnade, och ögonen följde skarpa och iakttagande rökmolnens lek.

Thure-Gabriel betraktade fadern.

Hvad han i alla fall var ståtlig, där han satt!

Den fasta, breda pannan under det benade mörka håret, den väderbitna hyn, de svartbruna uppborstade mustascherna öfver den energiska munnen, den klufna hårda hakan, de skarpa mörkbruna ögonen med sin kyliga, litet elaka blick — den satta axelbreda gestalten: i sanning, det fanns ej ett drag hos honom, som icke utstrålade en fast manlig vilja, som icke vittnade om en genomfrisk, målmedveten människa. —

Thure-Gabriel kände alltid sin långa figur

mager, gänglig och svag, när han på detta sätt jämförde sig med fadern.

Hur hade hans mor velat skilja sig från fadern! Hur hade det varit henne möjligt att icke älska denne målmedvetne, energiske, verklige man, som var så stark och så begåfvad! Och i stället gifta sig med det där mjäkiga legationsrådet — nollan — odågan!

Det var obegripligt.

Men så — så som fadern — så och endast så skulle han velat se ut.

Ebba Silfverståhl hade hällt i kaffet, hon tyckte icke om tystnaden i rummet, och hon log vänligt mot styfsonen:

»Hvad du har vuxit till dig i vår, Thure — du ser riktigt manlig ut nu!»

Hon kände styfsonens svaga sidor och Thure-Gabriel gled motvilligt, men kufvad in mot kaffebordet.

Han tyckte sig löjlig, dum, ömklig, som alltid skulle låta sig tagas och bevekas af dessa små öfverslätande älskvärdheter. Han visste ju, att det var smicker och osanning från styfmoderns sida, men han gladde sig

åt att blifva berömd på detta sätt inför fadern. Bara detta, att denne nu lyfte blicken mot honom med en vänligt gillande nick, var ju värdt månader af förödmjukelser och förolämpningar!

»Ja, man ser verkligen, att du blir myndig i år, gubben lilla.»

Fadern log ömt mot sonen.

»Men du är i alla fall bra mager ännu — du kan se ut precis som en skolgosse ibland, men det är därför, att du rakat bort mustascherna — de klädde dig så bra.»

Styfmoderns ögon glänste och glittrade. Det var en af Thure-Gabriels små vidskepelser, att han skulle verka energisk och engelsk genom att vara slätrakad.

Hans ansikte mulnade.

»Det finns inte en af kamraterna, som inte tycker att det klär mig, skall jag säga Ebba.»

Han fick ej säga tante till styfmodern — det ordet tyckte hon vara en förnärmelse mot sina trettiofyra år och ungdomliga ansikte — men hans korta, distinkta Ebba var

hårdt som en pisksnärt. Det var också styfmodern, som funnit på, att han endast skulle kallas Thure. Thure-Gabriel lät så löjligt tillgjordt och påminte dessutom om Erik-Gabriel Dahlberg, den af sina f. d. svågrar, som Claës Otto mest afskydde. —

»Pojkar — hvad förstå de sig på sådant — men du har en så vek och viljelös mun, Thure lille, som dina mustascher dolde så utomordentligt.»

»Tror Ebba, att viljan sitter i munnen hos alla människor?»

Friherrinnan Silfverstååhl rodnade svagt, nästan omärkligt.

»Hufvudsaken är, att man har vilja, kära Thure!»

»Jag trodde, att det berodde på hvad man ville!»

Han såg, hur styfmoderns ena lilla fot nervöst rörde sig under den vida kjolen, och han fortsatte långsamt och leende:

»Om man t. ex. har viljan att komma på Långholmen eller som den där Hanna, som var husa här och som ville bli — — —»

»Hör du, Thure» — det var fadern, som afbröt — »den där gamla fagotten Wigelstjerna, tjänstgör han ännu?»

»Nej, han har afsked på tre år och om två år är han pensionsmässig — känner pappa honom?»

»Ja, för tusan, han tjänstgjorde på kommandoexpedition, när jag var aspirant i staben — han ville ju in i staben själf. Hans enda merit var, att han deltagit i Carlistupproret. Han gick alltid på expedition med en syrtut med två hål i skörten, som han förklarade vara efter en kula vid Estella, men en kamrat som en gång visiterade hans garderob fann där två syrtuter till med kulhål i skörten. — Han brände dem antagligen med en cigarr, den gode Wigelstjerna.»

»Hur kunde han för resten haft svensk uniform i Carlistupproret?»

»Ja, det var inte så noga på den tiden, kära du — tidningarna voro inte uppfunna!» —

Herman, betjänten, öppnade diskret dörren:

»Det var general von Krassow i riks,

baron, han bad, att baron skulle komma upp i eftermiddag till honom så fort baron kunde.»

»Jaha, det är bra.»

Öfverstelöjtnant Silfverstååhl reste sig.

»Det är att arbeta tjugufem timmar på dygnet med hopp om sömn på tre år.»

»Är det de nya tabellerna?»

»Ja — nää — ja, det är en annan sak nu, vi kan tala om det i morgon — —»

Rodnaden brände plötsligt på öfverstelöjtnantens kinder under den väderbitna huden. Det blef en brutal, våldsam rörelse i det breda käkpartiet, och hufvudet liksom lyftes till ett angrepp:

»Man vet ju inte hvad som kan hända nu för tiden. Det är saker, som man inte vågar tala om som möjliga en gång. — Vi kan ha krig med Norge i sommar!»

»Det menar du väl inte — det tror väl ingen människa, pappa.»

»Nej, de där liberala krukomakarna ha ju gifvit norrbaggarna fullmakt i förväg att göra uppror: hvad Ni än komma att göra, skall Sverige aldrig lyfta väpnad hand.

Det lofva vid kaffet och punschen på Saltsjöbadens restaurang svenska folkets fullmyndige och målsmän, fiskaren Dreagers och fröken Helga Fägerskölds juridiska ombud, pratmakaren på Eriksberg och riksdagsman Anna Lindhagen eller är det Carl hon heter, det första fruntimret i Sveriges riksdag.

Det är prydliga gossar, Thure, svenske män.»

Han tystnade plötsligt med en helomvändning och bröt sönder sin cigarr öfver askkoppen.

»Godnatt med dig, gubben, jag kommer nog inte hem förrän mycket sent. — Adjö med dig, lilla Ebba, du skall inte sitta uppe och vänta.»

Han kysste sin hustru på kinden och klappade Thure-Gabriel hårdt på axeln till farväl.

Styfmor och styfson voro ensamma i salongen, där försommarskymningen speglade sig sällsamt svårmodig i de gamla porträttens guldtunga ramar, som glänste nästan blod-

röda ur dunklet, och i alla de gamla silfverstakarna och silfverpjäserna, hvars glans blef spöklikt blek och öfverjordisk.

Några ögonblick sjönko de in i den rofyllda tystnaden, tills de båda samtidigt blefvo medvetna om den och kände den som ett tryckande osäkerhetstillstånd, fullt af försåt och fiendskap. Ebba Silfverstååhl gick mot dörren med munnen sluten i dess invanda ironiska löje och ögonen kisande, flickaktigt och spefullt gäckande.

Det var hennes vanliga mask mot Thure-Gabriel, och hon stannade ett ögonblick i dörröppningen med en kort, vänlig nick:

»Ja, god natt med dig, käre Thure, jag går in till mig nu. Vill du ha frukt och te till kvällen, kan du ju be Maria sätta in det på ditt rum. — Sof så godt!»

»God natt, Ebba, äfvenledes.»

Thure-Gabriel tog en lätt cigarr från rökbordet, tände den och gick ut genom tamburen och kökskorridoren in till sitt gamla pojkrum, alltjämt hans hemvist under vistelserna hos fadern.

Han vred på de elektriska knapparna till tak- och skrifbordslamporna och drog ned gardinen. Där utanför de grådaskiga rutorna låg ju den vidriga grå gården med alla köksfönster, piskbalkonger och ekonomirum, stumma vittnen till hans pojkårs drömmar, lidanden och desillusioner.

Minnet sköljde upp en bottensats af gammal ingrodd bitterhet, agg och leda, som färgade den unge mannens kinder och gaf hans gråbruna ögon en lätt, fuktig tårglans:

Att allt kunde vara så förtvifladt tröstlöst likt och enahanda!

Var ej middagen i dag så lik alla gymnasieårens pinomiddagar med fadern upptagen af tankarna på arbetet och styfmodern hånande och ironisk med ständigt stingande elakheter, hvilka Thure-Gabriel aldrig lärde sig öfverlägset förakta, och hvilkas innebörd och betydelse han med ynglingens känsliga sinne ständigt öfverdref och öfverskattade.

Med den ensammes och oerfarnes oförmåga att fatta afstånd och bedöma detaljer, dref han ju för sig själf hvarje styfmoderns

lilla elakhet i höjden, tog dem på det blodigaste allvar och kämpade hvarje dag en strid på lif och död inför fadern för att, som han inbillade sig, ej helt förlora dennes kärlek och intresse.

Styfmodern sökte ju misstänkliggöra honom för allt:

För att vara lögnaktig, begifven på utsväfningar, hängifven åt hemliga laster, degenererad, lifsoduglig.

Lasterna och anklagelsepunkterna voro olika alltefter styfmoderns lynne.

Var han en dag illamående och borta från skolan var han antingen lat, karaktärslös och utan ambition eller också hörde han styfmoderns honungsmilda, beklagande stämma, då hon talade till fadern:

»Det är förfärligt att Thure ständigt skall vara så klen och slapp — det finns ju inte en droppe sundt blod i honom — stackars gosse, han måtte bestämdt påminna om modern. — Ack om han ärft litet af din kraft, Claës-Otto, för ser du — Thure är degenererad — det är just ordet för hvad han är!»

Degenererad!

Thure-Gabriel lyfte sina händer med de långa, men fasta och hårda fingrarna och knöt dem så att skinnet stramade och det hvitnade öfver de stora knogarna. Var det händer på en degenererad?

Omedvetet sökte hans blick moderns porträtt på skrifbordet.

Det var ett förnämt rasansikte med stora svärmiska ögon och något af tragedienne och medveten högdragenhet i hufvudets hållning. Något slutet, hvilande och fulländadt som ett konstverk — ett smycke — men på samma gång ett ansikte som talade om samlad vilja och oåtkomlig kraft.

Skulle hennes son vara degenererad!

Hans mor — och nu var hon en annans hustru — grefvinnan Bunge på Hölö — och hade andra barn och andra att tänka på än Thure-Gabriel. —

Han såg plötsligt som i en vision sina gossår på Urup — lyckoåren innan modern gifte om sig — lekarna med de skånska kusi-

nerna, som kallade honom »stockholmarn» för hans dialekts skull — kvällarna uppe hos modern i hennes rum, när han satt och ritade med papper och penna och skref stora schema för sina dagar. Han hade sett dem sedermera — modern hade i alla fall troget gömt dem.

Det var stora gula halmpappersark fyllda med en otympig, kantig barnstil:

»Sjema för Purre.» — Purre det var Thure-Gabriels namn på sig själf.

Där stod hela dagsprogrammet uppritadt:

klåkan 6 — eta

klåkan ½7—½8 — i mina värk.

klåkan 8 — i min lådda.

»Låddan» — det var sängen där han sof — och hans »värk» var stora pappersark, upplinjerade i kolumner, ett barns parodi på tjänsteförteckningar, där han nedskref sina bragder och meriter för hela framtiden — från dagen, då han föddes, till den, då han stoppades i jorden under ett helt rikes sorg och kungen och drottningen stodo och gräto vid hans graf och man sköt sorgesalut och flaggade på half stång, och hans pappa och

mamma gifte sig igen med hvarandra i sin stora sorg öfver sonens död. Så fingo hans pappa och mamma en ny son, som hette Thure Gabriel och hvars lif och bragder han lika omständligt upptecknade. —

Detta var Thure-Gabriels »värk».

Hvar han lärt sig den leken, visste han nu inte själf, men han trodde den härstammade från de första årens besök hos farbror Thede-Julius, hvars skrifbord alltid var öfverlastadt af de mest sällsamma tabeller och biografiska notiser. Farbror Thede-Julius' rum hade varit paradiset att leka i, och hans fickor hade varit fulla af konfekt och leksaker. Han var också den enda af alla dem »därhemma», som kom ned och hälsade på Thure-Gabriel och hans mamma på Urup.

Det skedde två gånger på året och de besöken voro högtidsdagarna i Thede-Julius' som i Thure-Gabriels lif. Då fick Thure-Gabriel sitta inne med vid middagsbordet och farbror Thede-Julius var alltid klädd i frack och slog alltid ut vin på bordduken liksom Thure-Gabriel slog ut soppa, och farbror

Thede höll långa tal, och man skrattade och log och satt i oändlighet kvar vid bordet.

Efter middagen tände farbror Thede en stor svart cigarr och Thure-Gabriel fick en nästan lika stor af choklad, och så fingo de sitta inne i det allra heligaste, morfaderns arbetsrum, och röka, och Thure-Gabriel satt i en stor länstol liksom Thede-Julius, och han sökte göra precis som de gamla och talade med i deras diskussioner kors och tvärs. Men ett, tu, tre lade han hufvudet bakåt mot ryggstödet och skrattade bullrande djupt, som han sett och hört morfadern göra, och därvid sade han:

»Ja, kors i Kristi namn för en sådan filosof!»

Det numret förfelade aldrig sin verkan. —

Morfadern gjorde som Thure-Gabriel och Thede-Julius som morfadern, och det blef ett skrattande utan like, så att modern kom in för att få del af munterheten.

Då tog alltid samtalet en allvarligare vändning, och man talade stundom upprördt och med mörka miner alldeles som »därhemma»

ibland, och det hela blef mycket tråkigt, och Thure-Gabriel smet ut att söka upp kusinerna, hvilkas hela afund och beundran han åtnjöt under de tiderna. —

Men dessemellan var han klådd och kujonerad. —

Han var ju feg, tyckte de små skåningarna, som voro vana vid djärfva lekar och ridter och alla de djur och märkvärdigheter, som finnas på en herregård, och hvilka för Thure-Gabriel under det första året voro lika många farliga och obegripliga fiender.

Stackars Thure-Gabriel, han hade en fantasi, som omdiktade en hund till en tiger och en häst till en drake, och den enda gång, han skulle vara modig och visa, att äfven han tordes något, då gick han in i spiltan till Brutus, som kallades galna hingsten, och hvilken endast Åkeson, morfaderns ridknekt, vågade sadla.

Alla kusinerna hade sett på, fulla af beundran och intresse, och Thure-Gabriel hade bitit samman tänderna och knipit ihop ögonen och knutit de små näfvarna så kramp-

aktigt, att det efteråt hade varit sår och ärr af naglarna.

Så hade han blindt klifvit på. —

Det hade blifvit ett stort ljus för ögonen, och han hade tyckt sig handlöst falla genom en luft, som var alldeles förgylld af stjärnor, och så hade Thure-Gabriel hört ett stort dån, och när det dånet var öfver, hade han sett sig omkring med förvånade ögon.

Så förvånad hade han aldrig blifvit i sitt lif — hvarken förr eller senare —:

Han låg ju i sin »lådda», och hans hufvud var omlindadt till den grad, att han trodde sig hafva krupit in i sin egen örngåttskudde, och modern satt vid hans säng och han mötte hennes ögon och hon förde ett finger till läppen och sade bara:

»Purre — tyst.»

Och så hade han fått en tesked med något kallt och skönt att dricka, och hans moder hade fallit på knä bredvid hans säng.

Hon hade talat med Gud i himmelen —

men det hade inte varit »Gud, som hafver» — och inte heller »Tack, gode Gud, för mat och dryck» — utan någon alldeles ny bön, som Thure-Gabriel aldrig hade fått lära sig.

Thure-Gabriel hade somnat med detsamma i känslan af en lycka utan gräns. Han kände det, som hade han sjunkit in i sin mammas ögon och somnat inne i dem precis som i en »lådda». —

Men när han vaknat igen, hade han inga som helst lyckokänslor haft. — Det bultade i hans hufvud och brände i hans kropp, och han förmådde inte röra en lem, och det var alldeles mörkt i rummet, och han hade börjat bitterligen gråta. —

Thure-Gabriel strök sig med ett barnsligt och svårmodigt småleende öfver pannan. —

Det tjocka ärret, som gick från ögonbrynet upp mot högra tinningens hårfäste, var ett minne för lifvet af hingsten Brutus och lyckoåren på Urup. —

V.

Det är ju omöjligt att förneka det farbror Thede-Julius ser ut som en apa. —

Thure-Gabriel sitter i stora länstolen och följer kritiskt och iakttagande kammarherrens alla rörelser, där denne lifligt och upprörd rusar rumsdiagonalen fram och tillbaka medan han pratar, gestikulerar, fnyser och fräser som en kattunge. —

Och så farbror Thede-Julius' arbetsrum ser ut!

Det är böcker och böcker: böcker på hyllorna och böcker på stolarna, böcker på golfvet och i soffan, på skrifbordet och under skrifbordet — och här och hvar tomma cigarr-koppar. — Cigarraskan ligger på böckerna, på hyllorna och på golfvet, och den stora

persiska mattan är rundt skrifstolen bränd hål vid hål som en magisk trollcirkel. — Det är nedfallna brinnande cigarrstumpar som ritat den rundt kammarherrens heliga kungsstol, hvars stoppning är nedsutten, och som gnäller och jämrar sig, när han sitter i den. Den är nämligen skapad att snurra rundt i och för länge sedan invalid för ett öfverdrifvet utnyttjande af denna egenskap. —

På väggarna hänga familjeporträtt, kopior, som kammarherren låtit taga efter originalen, som finnas på Stensborg.

Men du gode gud, hvilka kopior!

Det är en gammal försupen f. d. teater- och dekorationsmålare, som fått göra dem, och hvilkens mecenat Thede-Julius är. — Färgerna äro hiskliga — de äro säkerligen målade att ses i rampljus och hafva lika säkert den allra obetydligaste likhet med originalen.

Thure-Gabriel har ju aldrig sett de senare. — Man umgås ju inte med Stensborgarna — gamle amiralen har en gång legat i process med dem — de lära vara på dekis och gifta med bondpigor — men i alla fall, sundt för-

stånd måste säga en, att i de färgerna finnas inga släktporträtt i världen på någon herregård. Det är isynnerhet en dam, Petronella Silfverstååhl född Leijonstedt, som alltid roat honom. Hon har kinder så skära och feta, som voro de skulpterade i den rödaste smink och i sin hand håller hon en ros i samma rafflande färg.

Thure-Gabriel kallar henne »dosan», och det är ett af hans stående små oskyldiga skämt att underhålla sig med Thede-Julius om hennes betydelse i släkthistorien. Hvem är månne hennes själs och skönhets arftagare? Fanns det några utsikter att ens eventuella barn finge ärfva »dosans» fägring? — I så fall ville Thure-Gabriel inte gifta sig. —

Genom den öppna dörren till sängkammaren ser han öfver Thede-Julius' säng amiral Silfverstååhls och hans friherrinnas porträtt. De äro bättre kopior, af en annan hand, efter goda målningar. —

Adolphine Bjelkenstjerna har en tunn och

snipig, bestämd mun, hennes drag äro hårdskurna och fasta, och det ligger något nästan »läsaraktigt» allvarligt och fanatiskt öfver hennes ansikte under det slätkammade och åtstrukna håret.

Hon hade också varit en rifvande kvinna, enligt Thede-Julius' uppgift.

Han hade väl aldrig sett henne i lefvande lifvet — hon dog innan Thede-Julius fått börja umgås med friherrliga ätten Silfverstååhl — men sådant förtäljer man icke, när man har aktning för sig själf och för Thure-Gabriel. —

Just nu sysselsätter sig emellertid icke kammarherren, ovanligt nog, med den Silfverstååhlska ätten och dess framtidsutsikter eller ärorika förflutna. —

Han har hållit på att läsa en gammal årgång af »Taschenbuch der gräflichen Häuser», när Thure-Gabriel tittade upp, och sörjde öfver den österrikiska grefliga ätten Daun, som är dömd att dö ut inom en nära framtid.

»Hvilken olycka — hvilken förlust! — Rheinischer Uradel — förstår du det — Rhei-

nischer Uradel — det är så godt som till Kristi födelse. — Herre Jesus, hvilken olycka. — Och tänk så han klådde de förbannade preussarna, som tog Pommern ifrån oss — — —»

»Hvem menar farbror?» —

»Förstår du inte? — Leopold Joseph Maria, grefve von Daun, statens räddare, krigstuktens återställare.»

Thede-Julius skakade högra handen ut i luften, och hans stämma hade stigit till patetisk stränghet.

»Segraren vid Collin. — Och här står det.»

Han gick fram till skrifbordet, klämde fast pincenezen på näsan och nosade närsynt ifrigt öfver en liten i grönt inbunden volym, i det han följde raderna på sidan med en smutsig, men aflångt stor och triangulärklippt nagel.

»Ser du — här står det: Wladimir, graf von Daun auf Sassenheim und Callaborn, geboren 11 Juli 1812, Herr der Herrschaft Böttau und der Güter Lattein, Oberkaunitz und Allingau, Mitbesitzer der gutes Biskupitz im Kreise Znaim im Mähren.»

Orden fräste på kammarherrens läppar som vattendroppar på het plåt och spotten stänkte öfver bokens sidor.

»Ser du, och gift 1856 med Camilla, des Camillus, Grafen Mouchet von Laubespin und der Hermenegilde Maria, geboren gräfin von Beaufort-Spontin Tochter — Ser du, gift 1856 — och inga barn! Ohyggligt — det är naturligtvis grefvinnan Camillas fel — det är alltid fruntimren — ja-ja-ja — det vill säga här i Sverige — annorlunda.»

Thede-Julius rodnade, stammade och blef tyst. Det kom en mild ömhet i den yngres blick.

Han var i alla fall rörande, farbror Thede. — Om Thure-Gabriels föräldrar ville han aldrig fälla ett klandrande ord eller tillskrifva någon af dem felet för skilsmässan. — Thure-Gabriel skulle lika älska och vörda dem båda. — På det kapitlet var Thede-Julius som strutsen.

Men om alla hade tegat som han, hade Thure-Gabriels barndom varit lyckligare.

»Har han inga bröder, som möjligtvis —»

»Nej — Ottocar född 1813, gift 1840 — inga barn — kvinnan till och med död — ohyggligt.»

Han skakade hufvudet, så att pincenezen daskade i golfvet, och själf sjönk han ned i skrifstolen med ansiktet draget i djupa fåror och pannan veckad.

Han såg ut som en olycklig chimpans, ville Thure-Gabriel säga sig själf, men i detsamma såg han de vidöppna stora bruna ögonen, som svärmiskt stirrade in i lampskenet. — Thede-Julius' ögon voro underbart vackra och glänsande med en mild, from, blick som hos blindfödda eller djur — något förklaradt och öfverjordiskt, som på ett pinsamt skärande sätt kontrasterade mot det rynkiga, fula och orakade gubbansiktet.

Thede-Julius är komisk och galen, det måste man medgifva, tänker Thure-Gabriel, men han är gifvet klokare, än han ser ut och inte tokigare än så många andra, hvilkas griller man respekterar och har öfverseende med. —

Som andra åldringar samla pornografisk litteratur och erotiska gravyrer, som skolpojkar

samla frimärken och sigill och fullvuxna vapen och porsliner, så är Thede-Julius amatör på adliga släkter.

Introducerade som ointroducerade, svenska som utländska, lefvande som döda — alla äro de lika kära, blott de äro heraldiskt afstämplade med en adlig vapensköld. Men för Thede-Julius kärast af alla äro dock de ätter, som närma sig grafven och hota att dö ut. Dem ägnar han sin alldeles särskilda omsorg, som en moder mest älskar sina »förlorade» söner, och en trädgårdsmästare ifrigast vårdar sig om de sällsynta blommor, som äro hans trädgårds stolthet, men som börjat vantrifvas och vissna.

Det finnes dagar, då Thede-Julius lefver och lider med den grefliga ätten Brahe, och han förlorar matlust och sömn vid tanken på hvad som kan hända och från mänsklig synpunkt redan är afgjordt.

Då är Thede-Julius idel ångest och förtviflan, och de febervildaste planer och fantasier korsa hans omtöcknade hufvud.

Skall man i Sverige lyckas frampressa en

folkopinion, som tvingar den siste Brahe att adoptera eller legitimisera någon naturlig son, eller skall monarken låta den närmaste kvinnliga arftagerskan skänka namnet åt sin make och dymedelst föra ätten vidare såsom bruket är i Spanien — i Frankrike — ja, t. o. m. i England?

Thede-Julius har en gång sökt och erhållit audiens hos konung Oscar för att utveckla sina planer och bekymmer för högstdensamme.

Låt vara att huset Ponte-Corvo är mycket ungt, men det är kammarherrens öfvertygelse att smörjandet vid kröningen har ett mystiskt transcendentalt inflytande i aristokratiskt hänseende och kan ingifva lika ädla känslor hos den krönte som eljest endast ett tusenårigt stamträd kan uppehålla hos en af »uradel».

För resten daterar ju sig Silfverstååhlska ättens ställning på samhällets höjder från det nya kungahusets tid — och detta är ju anledning nog att högakta dem.

Majestätet hade välvilligt och nådigt lyssnat till Thede-Julius' andragande och lofvat

att hvad det på honom ankom skulle han göra allt för att förhindra en så lysande och ärorik familjs förtidiga död.

Thede-Julius hade tryggad gått hem med denna kungliga försäkran, men år hade gått utan något resultat och oron var understundom åter vaken i hans genealogiska hjärta. —

Hvad hade Thede-Julius Silfverstååhl för plikter i detta fall? — Hvad hade han i sin stad att företaga för att förhindra den hotande olyckan? — En adelsman får ju aldrig undandraga sig ansvaret om sina likar — alla af blått blod höra ju ideelt taget samman i en enda stor familj. — Och här var det fråga om Sveriges första grefliga ätts vara eller icke vara. —

Thure-Gabriel måste skratta för sig själf. Han ser Thede-Julius liten och surrande snurra rundt den långe monarken, som står med framåtlutadt hufvud och söker bekämpa sin stigande skrattlust, medan han vänligt och tålmodigt hör sin vän Silfverstååhl till slut. —

Så svarar konungen i nåder och framräcker sin hand att kyssas och Thede-Julius fattar den, mot all etikett med båda händer, och kysser den med slutna ögon — hänfördt och länge.

Så fara tankarna och bilderna genom Thure-Gabriels hjärna och han skrattar tankspridt och hårdt för sig själf utan att egentligen veta hvarför och med en dunkel längtan att få luta sitt hufvud i en mors, en hustrus, en kvinnas knä och få gråta ut all hjärtats och sinnets sorg och smuts. —

Thede-Julius hoppar till och skrattar flyktigt med — gud vet hvaråt — och börjar ögonblicket efter berätta om en stor middag, som han var med på i förra veckan ute hos Öfverhofstallmästaren grefve Gyllenstjerna på Steninge. Han hade hållit tal på vers för alla grefvens förfäder: »de gyllene stjärnor hvilka lysa stolt på Svea Rikes himmel».

»Jag måste ju omnämna Johan Gyllenstjerna — att tiga hade naturligtvis varit dumt — tystnaden kan ju vantolkas och kunde ha smärtat honom — ja-ja — jag halkade öfver

det hela med ett par ord om ättens dystert svarta stjärna — — ja-ja — jag ville inte sjunga ut med mina tankar — allra minst på vers får man vidröra smärtsamma förhållanden. Men — ser du — Johan Gyllenstjerna var en förrädare mot sitt stånd och sitt land. — Näst Sveaborgs kapitulation är han den största fläcken på svenska riddarhuset.»

Det ryckte och darrade i Thure-Gabriels läppar. Kammarherren hade det mest besatta sätt att med förtydliggörande gester beledsaga sina oratoriska utgjutelser och just nu ritade han en cirkel i luften för att åskådliggöra »fläckens» storlek.

»Anckarström var ju i alla fall ledd af hederliga bevekelsegrunder och tillhörde ju dessutom en inflyttad, sent adlad och obetydlig köpmannasläkt. Men Johan — Kristina Gyllenstjernas ovärdige ättling — var endast inspirerad af smutsig hämndkänsla, och att han missbrukade en inskränkt men lättledd monarks förtroende — det försämrar bara saken.

För ser du, Carl XI var i grunden bara

vilseledd — bara vilseledd — ett godt hjärta, men ingen känsla af royauténs betydelse. — Det är reduktionen och inte slaget vid Poltava, som betecknar slutet på vår storhetstid — vår storhetstid, som nådde sin kulmen med tåget öfver Bält och första freden i Roskilde — det är din odödlige trettiotvåårige förfader, grefve Erik Dahlberg vi hafva att tacka därför. — Men Johan Gyllenstjerna! — Den mannens ättlingar, agnater som cognater, måtte lida oerhördt af ett sådant minne.»

»Den nuvarande grefven ser ju ganska kry ut — jag tror inte han har några lidanden.»

»I hemlighet, Thure-Gabriel» — det kom en mörk och varnande blick i kammarherrens ögon — »i ensamheten på ens rum — inför sig själf.»

Ryckte det inte nästan som af kväfd gråt i farbror Thede-Julius' ansikte? Thure-Gabriel reste sig och tog farväl: han hade mycket att göra och skulle kvällen därpå resa till sitt regemente. —

Det var oändliga afskedsceremonier och

ömhetsuttryck från kammarherrens sida: han klappade Thure-Gabriel på ryggen, såg honom i ögonen, tryckte hans hand emfatiskt mellan sina båda, och ett ögonblick, medan Thure-Gabriel är upptagen af något annat, låter han ett förségladt kuvert glida ned i hans kavajficka. —

Nedkommen på gatan blir Thure-Gabriel några ögonblick stående med en ruskning på hufvud och axlar, som ville han skaka af sig en börda, och han drar ett par djupa andetag.

Så rätar han på sig och går raskt gatan fram.

Det är en Stockholms sommarkväll med släckta lyktor under en vattrad blek stjärnhimmel — ensamma hemskyndande fotgängare — kvinnor som ännu söka sin inkomst af skymningen och natten — en drucken röst larmar och knotar »det är orätt» och en häst-droska bullrar fram öfver någon tvärgata i närheten.

Thure-Gabriel hör och ser intet.

Han går, sin vana trogen, när han är försänkt i tankar, med blicken i marken, och hans stora fötter smälla bestämdt och taktfast i trottoarstenarna, medan han skyndar framåt i en takt och fart som toge han kortaste tiden för ett visst afstånd eller antalet dubbelsteg på hundra meter. —

En beklämmande ödeskänsla har tryckt honom hela dagen, han känner sig så barnsligt sorgsen, så barnsligt, utan orsak svårmodig, att han ville gråta.

Hvarför skulle han svara Thede-Julius hårdt eller förargas öfver hans små oskyldiga galenskaper?

Hvad allt hade han i alla fall inte den gamle stofilen att tacka för! —

Sedan modern gift om sig och Thure-Gabriel blef boende hos fadern, hvem var det som hade små vänligheter för honom och såg om honom med den kvinnliga omtanke, som han eljest fick så helt umbära under sina gymnasist- och pinoår?

Det var Thede-Julius.

Hvem var det som under hans volontär-

och kadettid tänkte på honom med fickpengar och presenter?

Det var Thede-Julius. —

Och hade han inte Thede-Julius att tacka för den släkt- och ättkänsla, som trots allt var Thure-Gabriels:

Detta att man inte bara var sig själf, men lefde i släkten — en man i ledet, en länk i kedjan — att ens fel och förtjänster bottnade i något annat än det egna jagets tillfälliga nycker och aspirationer.

Var det inte den tanken och det medvetandet, som lyft honom öfver så många svårigheter, kommit honom att modigt bita samman tänderna öfver all fåvitsk klagan och hjälpt honom att svälja all den beska medicin med hvilken lifvet sökte bota hans hemsjuka och kärlekslängtande hjärta för alla dess barnsliga ömhetsgriller?

Ja, han afundades kanske i grund och botten en smula den gamle fjollern. För Thede-Julius existerade ju ingen död, fanns ingen lifvets brutala meningslöshet och tomhet. Han lefde ju i ätten: — de döda genera-

tionerna och de kommande voro honom lika nära och betydelsefulla som de nu lefvande — utan barn ägde han alla faderskapets ideella känslor långt mer än Thure-Gabriels egen far.

För Thede-Julius existerade ju aldrig orden »men det är ju meningslöst» eller »hvad nyttar det till».

För honom var allt trådar i en väf, maskor i ett nät, orsak och verkan, förfäder och ättlingar, och sannerligen att det fanns ett drag i Thure-Gabriels ansikte, en egenskap i hans karaktär som inte Thede-Julius analyserat, förklarat och klistrat etikett på:

Det var ärfdt från honom och det från henne — så gjorde alltid han — och så sade alltid hon. —

När Thure-Gabriel är ute och går med käpp, så stöter han den alltid för hvart tredje steg i marken och låter den släpa ett ögonblick: — det är inte Thure-Gabriels lilla personliga tric — så gjorde alltid »civilministern». — Thede-Julius säger aldrig din farfar eller din farfars far utan »civilministern» och »amiralen» som för att riktigt afnjuta deras höga

rang och samhällsställning. — De återkomma ofta i deras gemensamma föreställningsvärld, och näst dem är det Thure-Gabriels farfars farfars far, hofrättsassessorn Johan Jacob på Stensborg, som är ett föremål för deras genealogiska reflexioner och grubblerier. —

Han är ju deras och alla nu lefvande Silfverståhlars gemensamma stamfar. —

Hade inte han gift sig med Charlotte Bunge, hade hvarken Thede-Julius eller Thure-Gabriel eller »skurkarna» på Stensborg eller salig biskopen och hans nio olyckliga söner existerat.

Det är ju något underbart — gåtornas gåta — att adliga ätten Silfverståhl n:r 825 varit utdöd i hundra år och ingen friherrlig gren funnits därest ej en liten hofrättsassessor för ett hundratjugusex år sedan blifvit förälskad i en sjuttonårig adelsfröken, som han sett i en resvagn i den goda staden Jönköping, där han ett halfår var auskultant i hofrätten.

Och det hade varit af en händelse att

d e n flickan d e n dagen åkte genom d e n staden! —

Ty hon och hennes föräldrar voro herrgårdsfolk från Tiveden och Närkesslätten, och hon var på återresa med sin morfar och mormor från Pyrmont, och de båda gamla hade stannat ett dygn i Jönköping för att göra visit hos deras »cousin» hofrättsrådet baron Cederstam. —

I detta såg Thede-Julius Guds eget finger och den Högstes personliga nåd, men Thure-Gabriel bedömde denna tilldragelse olika allt efter sinnesstämning och lynne:

Antingen som en meningslös grymhet, en lifvets typiska lek med människor och öden eller som ett memento till honom personligen att betänka den insats, han, Thure-Gabriel Silfverstååhl, kunde göra i sin ätts lif, i Sveriges öde, ja, hvarför icke i Europas historia genom något så skenbart betydelselöst som en presentation på en ångbåt, en flirt på en bal, hvilka ju båda kunde leda till något äfven det så vanligt som förlofning och bröllop.

Länders öden och människors lidande och lif genom sekler, människoandens stormän, odödliga verk och djäfvulska förbrytelser, allt och alla kunna de hafva sitt ursprung och upphof i ett flyktigt leende och en förbiilande stämning mellan en man och en kvinna. —

Man kan sannerligen inte med nog allvar och ängslan gå en presentation till mötes: världsödet kan taga en i kragen helt plötsligt på ens morgonpromenad och utan ens förskyllan eller värdighet sitter en människa hundra år senare någonstans på jordklotet och vrider händerna i smärta eller är lycklig utan gräns och anar inte ens, att hon föddes af vårsol och vackert väder och en ny promenaddräkt i det nådens år 1905 på Gref-Thuregatan.

Thure-Gabriel stannar med ett kort, högt skratt vid det sista infallet: det är ju tre flickor inom societeten som han denna vinter flirtat en smula med på baler och tillställningar.

Det är Eva Thorell — landshöfdingens dotter — en liten allvarlig flicka med djupa

ögon under mörka, täta ögonbryn. Hon har intellektuella intressen och kan resonera logiskt — det, som Thure-Gabriel anser mest förtjänstfullt hos henne och som han söker hos alla kvinnor, är just denna känsla för det logiska. —

Thede-Julius skulle gråta blodstårar om han visste att släktens hopp är intresserad för en ofrälse. Han har en lång lista med alla svenska adliga fröknar, som hafva sexton anor eller därutöfver, och som för denna egenskaps skull äro lämpliga att förenas med Thure-Gabriel och föda den första Silfverstååhl med trettiotvå frälse anor. —

Kammarherren har ej kunnat bestämma sig för någon viss ännu och om kvällarna kan han sitta med listan framför sig på skrifbordet, blunda med ögonen och låta pekfingret falla ned i blindo för att på detta sätt låta försynen afgöra det. —

Någon har kommit och ställt sig på andra sidan lyktan.

En liten nattfjäril! —

Thure-Gabriel hånler och mönstrar henne.

Han har faderns ohöljda brutalitet, när han ser på en kvinna med tanke på fysisk förening. — De simplaste ord tumla rundt med de gröfsta och mest cyniska bilder i hans hjärna, och hans lemmar lyfta sig till våldsamma hänsynslösa gester. —

Och samtidigt!

Samtidigt rör sig någonstädes i hans själ ett sentimentalt tårögdt medlidande, hviskar en vek, öm stämma:

Stackars liten — här stå du och jag — ensamma i världen — utan någon som älskar oss eller kan hjälpa oss.

De båda stämmorna tala samtidigt, söka öfverrösta hvarandra, och Thure-Gabriel betraktar kvinnan närmare — utan en rörelse, utan ett ord.

Det är en liten kvinna med mörkt tungt hår, ett blekt, hungrigt ansikte med en bitter mun — hon har tunga ögonlock öfver stora ögon — gestalten verkar tunn och mager under en vid, enkel s. k. teaterkappa.

Det kan vara en vanlig liten sköka och det kan vara ett människoöde. — Thure-

Gabriel måste dra på munnen med ett skeptiskt och föraktfullt löje åt sin egen barnslighet att vilja tro på det sistnämnda.

Men — han har läst skönlitteratur — och han vet att...

I detsamma går kvinnan vidare — det är något af ett dödstrött, utsläpadt och slaget djur i hennes sätt att röra sig framåt längs gatan — så likgiltigt och hopplöst.

Thure-Gabriel är djurskyddsvän — han har alltid hållit af djur mer än människor, och denna likhet med en utsläpad dragare rör honom i hans hjärtas lönligaste och omedvetnaste instinkter.

Han går ifatt henne och upp till vänster om henne och med artigt lyftad hatt frågar han:

»Förlåt, hvarför är ni så ledsen?»

»Hvarför skall man vara glad egentligen — kan ni säga det?»

Detta »man» i stället för »jag», den allvarliga och trötta tonen i detta enkla svar imponera till den grad på Thure-Gabriel, att han nästan finner det djupsinnigt.

Hvad har man egentligen för anledning att glädjas åt lifvet? —

De börja gå tillsammans gatan upp och ned under ett långt samtal, fördt från hans sida i vördsam ton, men med ytterst ingående och detaljerade frågor och från hennes sida med korta, ordkarga svar.

Hon är dotter till en underofficer med löjtnants afsked — hennes far och mor äro döda — hon har en yngre bror i lifvet, som går i skola i den landsortsstad, där hon är född och uppfödd. — Hon heter Signe Hedelin. —

Han är inackorderad hos en familj i den lilla staden — det är hon, som har att betala inackorderingen — hon har haft plats som butikfröken men varit sjuk — nu skrefvo de efter pengar för pojken — och hon måste betala — för han skulle bli student och lärare — »riktig lektor» — det ville både han och hon.

Ja — det var därför hon gick på gatan — hon hade aldrig haft någon älskare — trodde han att hon var en sådan — hon hade sålt sig första gången och fått femtio kronor för sin — — Thure-Gabriels ord hade kommit henne att rodna för första gången under samtalet. —

Det var för tre veckor sedan — hon hade sedan varit ute fyra olika gånger — finge hon bara plats skulle hon aldrig göra så mer — om hon inte hade haft njutning af det i alla fall — nej, gudbevare henne, men när männen var så — nej, hennes bror skulle bli lärare och inte stå i bod — hon skulle sälja sig i evighet bara för att skaffa honom pengar till hans utbildning — hon hade lofvat sin pappa och mamma att vara i föräldrars ställe för gossen. —

Han tycker hennes röst har något genomäkta — något af den resignation med sammanbitna tänder och högdraget förakt mot tillvaron, som är hans egen drömda själsliga pose, det ansikte han själf längtar att få visa mot

en grym och tarflig värld. Nog talar hon bildadt alltid. — Han skulle nästan vilja säga att hon har en fullkomlig öfverlägsenhet att glida öfver och förbi alla pinsamma detaljer i deras samtal — »liksom talade hon med glacéhandskar», säger han sig själf. —

Cynikern inom honom hånade:

Gå upp och lägg dig med henne på ett hotell, får du se om hon håller i tvätten — barnrumpa. —

En tröstlös ömhet kvällde upp i hans hjärta:

Hvad vet du om de fattiga — stackars alla fattiga små varelser.

Rättfärdighetskänslan, hans själs eviga sanningshunger gisslade och tillrättavisade:

Hvad har du för rätt att mästra och misstänka — hon är en större människa än du någonsin kan bli — hon har offrat sig för en annan — hon har ett mål att lefva för — fall ned och tillbed, du tarfliga egoist — denna kvinna är en benådad.

Alla hans olika föreställningar, hans skiftande sätt att se och mäta tillvaron, alla hans minnen, förhoppningar och drömmar hvirflade rundt i en häxdans.

Hvad skulle han göra?

Ett offer — hans hjärta begärde och tiggde: — ett offer — — ett offer — låt mig också offra och umbära.

Han skulle gifva henne hela innehållet i sin plånbok. Det skulle bli en svår sommar för honom.

Hans hjärna och eftertanke sade: Du kan nöja dig med mindre. Hans medfödda penninginstinkt hviskade: Femti är mer än nog.

I en hejdlös förtviflan öfver sin egen uselhet, sin brist på känsla, sin oförmåga att handla spontant och utan öfverläggning, all sin själs tarfliga egoism, ryckte han upp plånboken och rafsade upp en bunt sedlar.

Han kände ett klart, hånfullt lugn — ett isande förakt för sig själf: — du ger henne i alla fall inte allt — ånej, du är nog klok och beräknande, fast du låtsar att du föraktar mig, din kloka eftertanke.

Den lilla kvinnan står stirrande på gatan, i ordlös förvåning följa hennes blickar en lång, ståtlig, välklädd ung man, som rusar bort i dunklet med en fart som flydde han från platsen för ett brott, som vore han en tjuf som sprang för förföljarna.

I hennes hand prassla och svälla sedlar.

Den unge mannen söker öfverrösta sitt samvete, medan han rusar mot hemmet:

Du gaf henne nog i alla fall nära tvåhundra.

Thure-Gabriel sitter i skjortärmarna på sängkanten.

I sin hand håller han ett upprifvet och skrynkladt kuvert, som han vid hemkomsten funnit i sin kavajficka. — Det var en tusenkronorssedel från farbror Thede-Julius till hans tjuguförsta födelsedag. —

Så hade då ödet förlöjligat och gjort betydelselöst äfven detta hans sista försök att glömma sig själf, att helt och utan eftertanke gifva sig hän och offra. —

Och kvinnan på gatan!

Hon skrattade nog åt hans naiva lättrogenhet, åt hans gröna enfald.

Så lurar man gymnasister! —

Det hade kommit en gränslös matthet öfver hans lemmar som efter en häftig fysisk ansträngning, och han är trött nästan intill tårar.

Men i klädesskåpets stora dörrspegel lyser bilden af hans ansikte sällsamt hårdt och fast. Alla dragen äro våldsamt spända, som på ett rofdjur färdigt till det dödande språnget. Hans ansikte verkar åldradt och grymt liksom genombrändt och förtärdt af en måttlöst lidelsefull, men mållös vilja. —

I morgon sålunda är det hans tjuguförsta födelsedag — nej, redan i denna grå och trista gryning är det som han blir myndig, i detta nu gör han sitt inträde i mandomens år.

En värdig och löftesrik början!

Thure-Gabriel ser hela sitt lif bakom sig. Han är tjuguett år och har redan ett förflutet att sörja öfver och drömma sig bort från. —

En enda skälfvande känsla af hat genombäfvar hans hjärta och piskar tankarna i hetsande ringdans.

Hvad har han förbrutit för att blifva sämre lottad än sina jämnåriga? —

Utan far och mor — med en vilja, som slitits mellan andras stridiga och egoistiska intressen — med en ungdom, där aldrig en känsla fått taga ett spontant utlopp utan allt fick vara eftertanke och försiktighet: — så fick man känna, tänka och handla, när man var tillsammans med fadern och hans släkt, men så älskade modern och hennes anhöriga att se honom!

Aldrig en tanke på, att Thure-Gabriel var ett lif för sig själf, ett människoöde med personliga uppgifter och mål! —

Så hade han fostrats och vuxit i en atmosfär af hat och förställning — från barndomen hade han lärt förtegenhet och försiktighet, att spela teater och bära mask. Det hade varit att ständigt gifva akt på sig själf, ett lif på krigsfot i fiendeland. —

Hvarje ord måste öfvervägas, hvarje känsla och hvarje tanke analyseras, mätas — och dömas undermålig.

Han stod på mandomens tröskel alltjämt lika ensam, utan en varelse till förtrogen, men med misstänksamhet mätande hvarje människa, söndersågande och söndersargande sig själf, alltid först och främst sin egen fiende och ovän. —

Nu väntade honom de stora lifsuppgifterna — och han gick in i lifvet, på förhand desillusionerad och misstänksam, men med en enda brinnande längtan till allt som är äkta, ursprungligt och utan förställning.

Ty mer än sig själf och sin egen välgång älskade han det, som han trodde vara och kallade sanningen. —

ANDRA BOKEN

PÅ TRÖSKELN TILL MANDOMEN

VI.

Eftermiddagssolen lyser öfver exercisfältet.

Mot söder förtonar den vida, brunsvedda gräsytan i sädesåkrar och betesfält i ett enda jämnt plan mot horisontens dis. Endast i öster och väster bildar skogen en naturlig rand för gräshafvet, en ram kring taflan, och rakt i norr är löfträdsallén utanför barackraden dess gräns.

På andra sidan dessa träd är hvilan och skuggan.

Där ligga barackerna och marketenterierna, förrådshusen och officerspaviljongerna och allt, som för en beväring betecknar hem, hvila och förfriskningar. I kanten framför löfträdsallén står den rödmålade vakt-

stugan som en skyltvakt framför barackerna, och på en bänk i dess närhet sitta några officerare och prata.

Ute på slätten öfvas »enskild utbildning». Plutonerna äro spridda i sina halftroppar. Kommandoorden surra i luften — alla äro i ständig rörelse: vändningar, gevärsgrepp, hälsningsöfningar, vanlig marsch och noggrann marsch — »den enskilda utbildningens» alla olika moment genomgås och repeteras.

För betraktaren på afstånd få alla dessa människor något miniatyraktigt smått och nästan overkligt öfver sig mot slättens majestätiska hvilande plan. —

Ett par kompanichefer promenera fram och tillbaka framför vaktstugans gevärspost.

De tala om utbildningsprogram och och arbetsintensitet, då och då med en blick in i framtiden på den kommande generalinspektionen. Den ene af dem framkastar en förmodan, att det väl hufvudsakligen blir

inspektion på tredje kompaniet, hvars chef ju är i tur till majorsbefordran. —

Kapten Lillie — majorsepåletter. — Orden nå fram till de på bänken sittande officerarna, som under ett sommardåsigt, likgiltigt småprat njutit en liten paus i arbetet. Den ena af dem, en trygg och butter man med kloka ögon under officersmössans skärm, som är neddragen att skugga ansiktet, talar ut i luften:

»Det är då ganska egendomligt att majorsfebern skall hafva en sådan oerhördt deprimerande inverkan på en karaktär.»

De andra på bänken skratta och sträcka på sig gäspande och förnöjda.

Löjtnant Blichfeld, så är den talandes namn, är en af regementets »goda hufvun», en representant för common sense och rättfram sanningskärlek.

»Ja, ni skrattar, men när ni bli så gamla som jag, kommer ni att tänka annorlunda. Jag har nu varit här på regementet i fjorton år, och Lillie var äldste löjtnant när jag var kronfänrik.

Han var en hjärtans hygglig karl då — kanske litet böjd för att låta udda vara jämnt och med en större kärlek till sin lilla egendom än till sin pluton. Han tyckte om ett par glas punsch på kvällen och sof gärna ett par timmar midt på dagen — för det är stärkande för mjälten, som han brukade säga — han hade nämligen lätt för håll och för att bli andtruten — och det trodde han berodde på mjälten, som han ofta talade om att låta operera bort.»

»Var det på den tiden Schill var regementsläkare, så var han att lyckönska.»

»Ja det var det — Schill hade just året förut läkt armen på Lehnberg.»

De fyra unga löjtnanterna på bänken skratta samtidigt. Regementsläkare Schill är en af de populäraste gestalterna i regementets anekdotförråd som representant för de gamla odugliga militärläkarna. På major Lehnberg hade han läkt hans brutna arm afvigt, så att handens ytter- och innersidor så att säga bytt plats. —

Blichfeld fortsätter:

»Men hur är Lillie nu — han sitter i ett hörn på verandan och ser ilsken ut som om han hölle på att krevera — han kan inte skämta eller samtala med en yngre officer. Han söker alltid öfverstelöjtnantens sällskap — regementsofficersaspirant gudbevars. Han fjantar omkring i barackerna natt och dag — hans plutonchefer ha inte en lugn stund på dygnet — för att inte tala om hans kompani.

Det är det som jag tycker är så svårt, att när en karl har varit en karl i hela sitt lif, skall han helt plötsligt bli en käring och en fjäsker för ett par majorsepåletter.

Majorsplatserna skulle naturligtvis besättas som på tombola, så sluppe hederliga karlar göra sig löjliga på gamla dagar inför gud och hela världen och sina plutonchefer och underbefäl. Det finns ta mig tusan inte en gammal indelt, enstreckad korpral, som inte ruskar på hufvudet och undrar, hvad fan som flugit i kompanichefen och förvandlat en hygglig gammal godsägare till en spionerande, gormande, ilsken och fjäskande...»

Blichfeld hade tystnat i det han lyft

ögonen och med blickarna följde en lång gestalt, som med korslagda armar gick fram och tillbaka ute på slätten, medan han då och då stannade och slog ut med ena handen i en halfcirkelformig rörelse som om han talat till ett auditorium eller ville visa någon åskådare en utsikt, något som särskildt var att uppmärksamma eller betrakta.

»En fjäskande hvad då för något?» frågade löjtnant von Nandelstadt.

»En fjäskande geting,» svarade Blichfeld.

Återigen gapskrattade auditoriet på bänken.

Och hvarför skulle de inte skratta åt allting! —

Här sutto de ju alla fyra — unga underlöjtnanter — friska, glada och utan bekymmer — lagom i sol och lagom i skugga — med plutonerna nära till hands om öfverstelöjtnanten eller någon annan dignitär skulle komma inom synhåll. Och den som pratade med dem skämtsamt och kamratlikt var äldste löjtnanten, regementets populäre »kvast» eller regementskvartermästare.

Löjtnant von Nandelstadt var lång och fräknig med uppnäsa och pincenez och mer nöjd med sig själf och sin begåfning än någon annan var det med hans. Han följde riktningen af regementskvartermästarens blick:

»Nej fy fan — där går ju 'Silfret' — ja är den klok, så är jag tokig.»

Alla sågo gestalten ute på slätten, och de fyra ungdomarna voro med ens uppe i en hejdlös dispyt:

Var Silfverståhl galen eller klok — var han en god kamrat eller en dålig sådan — var han begåfvad, dum eller bara energisk?

Gyllenberg förklarade kolugnt med sin sedvanliga pajasgrimas i det lilla runda, men välbildade ansiktet, att han var mycket klok:

»Skäll inte på Silfret — han är chef på regementet, när jag skall till och bli major — och du, Nandelstadt, som är så förbannadt dum, hur du vågar tala illa om honom, det förstår jag verkligen inte. Han kommer ju att afgöra om du kan befinnas lämplig att föra kompani.»

Nandelstadt svarar som alltid, när han är svarslös:

»Nej, hörru, den tycker jag det är synd om.»

Gyllenberg vaggar på sitt lilla finskurna hufvud och njuter af sina egna lustigheter som Nandelstadt af sin existens.

»Öck — öck — du svarar ju som en piga, när man säger henne en vänlighet.»

Det blir Silfverståhls kurskamrat, regementets yngste underlöjtnant som får ordet:

»Jag vill inte säga något ondt om Silfret, men du gode gud så han bar sig åt på Karlsborg och Karlberg.»

»Menar du det att han gick ut nr 1?» Gyllenberg grymtar ironiskt, »du gick visst ut som nr 103?»

»Det är inte fråga om det alls, för man kan vara en lika god officer antingen man går ut 1 eller 101, utan det är fråga om skitspänst och att hålla sig framme i tid och otid.

Om någonting skulle göras på frivillighetens väg, genast rusade Silfverståhl fram

och anmälde sig på sina stora bondklöfvar — di ser ju ut som pontoner och inte som människofötter. — Öfverallt rände han och stod i, och när man någon gång stod lediga, så gjorde han gevärsgrepp eller läste soldatinstruktion. Han kunde faktiskt inte en sekund låta bli att göra någonting. Och när man låg och sof i logementet om natten, så pratade han i sömnen och skrek och kommenderade och förde bataljon och gjorde bajonettanfall så att han väckte hela logementet, och man fick kasta marschstöflar och kokkärl i hufvudet på honom för att få honom att hålla käften.

Nej, fy fan för en sådan kamrat!»

Blichfeld rynkar ögonen:

»Jag undrar om han blir som fadern — det är en psykisk atlet, han kan arbeta tjugu timmar om dygnet med samma intresse och intensitet — men — han skall vara 'inte riktigt att lita på' som man säger. — För resten: Silfverstååhl går visst inte i min genre, men — man måste medgifva — han är i alla fall en af de få som vilja något.»

Regementskvartermästarn reste sig, stra-

made åt vapenrocken kring sin axelbreda gestalt och gick vägen ned mot officersbostäderna.

»Skall du ner på expeditionen — blir det någonting särskildt på regementsorder?»

»Ingenting!»

De fyra unga underlöjtnanterna blifva kvarsittande på bänken. Det är varmt och skönt med lagom vind öfver slätten — solen skiner och himlen är blå, och deras kroppar äro friska och unga — och det finns inte en onödig eller plågande tanke i deras hjärnor. De tänka och känna öfver hufvud taget lika alla fyra och så som deras föräldrar lärt dem, och de äro lyckliga och leka med hvarandra barnsligt och nästan valpaktigt som unga hundar.

Tillvaron är för dem en enda solskensdag och de inlägga i yttervärlden sina egna opröfvade barnsjälars själfbelåtna ro. —

»Ser du på fan — där kommer Silfret!»

Öfver slätten kommer Thure-Gabriel med

sedvanlig ilfart och jättesteg fram mot de fem på bänken.

»Hej» — han hälsar och för handen till mössan — han är alltid militär — alltid full af tjänstgöringsreglemente och militära spörsmål, och han slår sig ned bredvid löjtnant Kuhleman med en förfrågan, hur denne låter sin pluton öfva siktets inställande.

Nu har löjtnant Kuhleman varit regementsadjutant i tre år och är inte särskildt hemma i trupptjänst, och bland de andra kamraterna cirkulerar sedan länge en historia hur Kuhleman glömt att säkra gevär vid en inspektion. Han känner sig därför besvärad öfver frågan och vädrar en förstucken ironi.

Det kommer en viss stelhet öfver dem alla, öfver deras hållning och samtal. Den ene efter den andre reser sig under någon förevändning och går till sin pluton.

Thure-Gabriel sitter efter en stund ensam, lämnad åt sina egna tankar. —

Hur många gånger har han icke känt och lidit af detta förhållande — att det var en köldring slagen omkring honom — att hans

väsen kring sig bar en atmosfär, som höll kamraterna på afstånd och hindrade hvarje närmande från hans sida.

Han gick sluten och ensam här som öfverallt annorstädes i världen, här där han egentligen mest kände sig hemma, där hans lifskamp skulle utkämpas och hans närmaste lifsuppgifter lågo väntande på sin lösning.

Hur många gånger hade han ej gjort försök att vinna vänner bland och blifva förtrogen med alla dessa unga män och människoämnen, som af börd, uppfostran och gemensamt yrke voro bestämda att blifva hans förtrogna.

Men han kunde inte tala deras språk, han förmådde inte dela deras nöjen, och alla hans försök i den riktningen blefvo löjliga och osmakliga. Deras unga oreflekterade själar kände instinktivt, att han var en annan människa än de, att ingen verklig gemensamhet fanns dem emellan, och de reagerade därför dubbelt starkt mot hans många försök att maskera om sig och göra våld på sin natur. De kände instinktivare och starkare än han,

att det emellan dem var en afgrund, omöjlig att öfverstiga.

Thure-Gabriel trodde alltid själf, att han skulle kunna lära sig allt detta, lära sig att blifva en af de andra, tala som de, leka som de och känna kamratskapets lycka liksom de. Men han kände på samma gång alltid, att han förnedrade sig, att han spelade teater och gjorde sig själf löjlig, när han försökte inbilla sig och dem, att han delade deras åsikter, deras önskningar och deras nöjen.

I hans försök att skapa om sig vädrade de endast falskhet, och hvarje hans ansats till närmande stärkte det allmänna medvetandet att Thure-Gabriel Silfverstååhl var en människa, som borde undvikas. —

Thure-Gabriel känner en egendomlig tröttnadens klarsynthet. Det är som om han själf och människorna voro af genomskinligt glas, som såge han genom alla höljen hvad som doldes därunder.

Och allt var smått och lumpet eller betydelselöst och likgiltigt. —

Om man skulle gå opp till mässpavil-

jongen ett tag och höra efter om posten kommit. Sergeanten har ju redan fått order om persedelvård sista halftimmen.

På soffan till höger om ingången sitta redan några af kamraterna och resonera rysk-japanska kriget och Tsushimaslaget. Det är ju frågan för dagen och hvar och en har sin uppfattning om världsläget och det stora krigets följder för Europa. —

Jalu — Mukden — Liaojang — Sandepu — Port-Arthur — kejsar Wilhelm — gula faran. —

Yngste kaptenen infaller:

»Ja, nu få vi väl japanes-taktik inom svenska armén — utbildning à la Japan — uniformer à la Japan — uppsyn à la japanes. Sedan Karl XII:s tid ha vi ta mig fan inte haft en svensk uniform.

Vi ha härmat efter alla arméer i världen: Fredrik den stores efter sjuåriga kriget, Napoleon den III:s efter Marengo. — Och efter boerkriget! Det är ta mig fan uppmunt-

rande att tänka sig — kommer ni ihåg — då dugde ingenting annat än skyttegropar och långsam framryckning — där låg man och lusade med sin pluton på slätten — började på morgonen i den ena ändan för att hinna fram till barackerna lagom till middagen — och hvilket utmärkt resultat — utslitna vapenrockar! Jordmockare och maskbökare!»

Det är kapten Rutensparre som talar, en liten kolerisk herre med uppstrukna mustacher och ögon på skaft.

»Kommer du inte ihåg Folkbladets reformprogram: utbildningstiden begränsad till fjorton dagar — däraf åtta dagar på skjutbanan — fyra dagars fälttjänstöfningar i terrängen — lägg därtill, de skrefvo ordagrant så, ett par dagars marscher och språngmarscher, och utbildningen är färdig.»

Det är löjtnant Stjerncreutz' stående historia, men den hälsas alltid lika välkommen med ett rullande basskratt från hans bäste vän, löjtnant Schlippenbach. —

Det är äldre officerare som sitta på den

högra soffan, och lika mycket af militär takt som af blyghet sätter sig Thure-Gabriel till vänster om trappan.

Där ligger en tidning, som han tankspridt börjar genomögna:

»Detta är Sveriges förtryck. Mot detta reser sig Norge på ett sätt, som inom kort synes utveckla sig till full revolution mot konungen och brytande af alla aftal med unionsbrodern.»

Hvad nu då? Det är ett citat ur en norsk tidning han läser. Skulle fadern hafva rätt? Revolution — brytande af aftal! — Det är ju detsamma som krig! —

Krig. —

Thure-Gabriel lyfter blicken med ett ofrivilligt kast på hufvudet och ser sig omkring.

Krig? — Hvad är det? —

Där ligga de röda barackerna mellan de gröna löfträden och öfver dem lyser himmelen blå och mild. Det är en tafla af frid och hvila. Där borta öfver vägen gå några beväringar i linnekläder — de skola ned på handräckning i köket. Långt borta på en

bänk ser han den gamle korpral Druid och indelte soldaten Mindor sitta resonerande öfver en bok. Vid porten utanför ammunitionsförrådet står aflösningsbefälhafvaren med aflösningen och pågående posten repeterar instruktion.

Ett par underofficerare stå och röka på verandan till underofficerspaviljongen, och från närmaste manskapsmarketenteri tränger ett genljud af en sång och en melodi:

Och Kalle åkte bums burdus uti arresten med detsamma
och först blef Lisa sjuk och sedan blef hon mamma
Trara diralla ra trara diralla ra.

Men hvad har allt detta att göra med krig? —

Thure-Gabriel minnes ett uttryck af fadern, när han ibland kommit missnöjd hem från generalstaben: En armé, som lefvat på freds- och fäfot i hundra år.

Från officerarna på andra soffan tränger

samtalet fram till Thure-Gabriel om belägringen af Port-Arthur och dess fasor:

»När japanerna ryckte fram brast naturligtvis betäckningen och de kunde blifva sittande spetsade på pålarna ända till svältdöden kom. Och hela tiden sågo de öfver sina hufvuden projektilerna från Port-Arthur och hörde suset från deras landsmäns gevärskulor.»

»Men tänk på dem, som fastnade i den taggiga stängseltråden!»

Thure-Gabriel tänkte sig ett par ögonblick den runde, koleriske kapten Rutensparre sittande spetsad på en påle och hans egen kompanichef, kapten Lillie, med pincenezen tappad och händerna blödande och sönderskurna, medan han söker lösgöra sig ur en snärjande och stingande ståltrådsrefva.

Det var ju löjligt! —

Hur var det exercisreglementet började?

»Utbildningen i exercis afser att bibringa trupp för uppträdande i fält erforderliga färdigheter, samt att hos densamma ingjuta en disciplin och en ordningsanda, som bestå

profvet äfven under krigets stora ansträngningar och svåra förhållanden.»

Det var som så mycket annat endast »allmänna grunder» — ord utan innehåll — reglementets och tjänstgöringens anda och innebörd, som dött och förkväfts under detaljernas ständigt växande och oöfverskådliga mångfald.

»Krigets stora ansträngningar och svåra förhållanden!»

Någon kommer ridande i fyrsprång och håller in hästen med ett ryck framför ingången till regementsexpedition.

Det är adjutanten vid fördelningsstaben.

Några ögonblick efteråt skyndar kapten Blichfeld upp mot mässpaviljongen med ett papper i handen — det är ett extrablad af länstidningen.

Alla skockas rundt regementskvartermästaren, som läser innehållet med sin fasta, genomträngande stämma så högt, att det kunde höras öfver ett kompani:

»Då statsrådets samtliga medlemmar nedlagt sina ämbeten, då H. M:t Konungen för-

klarat sig ur stånd att skaffa landet ny regering och då den konstitutionella konungamakten sålunda upphört att fungera, bemyndigar stortinget medlemmarna af det i dag afgående statsrådet att tills vidare som norsk regering utöfva den konungen tillagda myndigheten i öfverensstämmelse med Norges rikes grundlag och gällande lagar med de ändringar, som nödvändiggöras därigenom att föreningen med Sverige under en konung är upplöst som följd af att konungen har upphört att fungera som norsk konung.»

Den första som säger något är Thure-Gabriel:

»Hvad har kungen gjort?»

»Konungen har som svar å det norska statsrådets proklamation aflåtit följande telegram:

»Jeg har modtaget Statsraadenes meddelelse og inlægger den bestemteste protest mod Regjeringens handlemaade.»

Thure-Gabriel brister i ett gällt hånskratt — hvarför, det förstår han icke klart i den stunden — ögonblicket efter står han blodröd, generad och förstummad bland sina förmän.

Men de hafva knappt märkt hans skratt — ingen af dem förmår formulera sin tanke — de förstå inte riktigt det hela.

Detta är något som faller utom ramen för deras erfarenhetsvärld. — De stå häpna och förvirrade liksom människor, hvilka ständigt lefvat inom en uppdrifven civilisations trygga och ombonade värld utan faror och försåt med begränsade uppgifter och begränsadt ansvar, och som plötsligt försatts inför den ursprungliga naturvärldens former och faror.

De stå stumma — förvirrade — ställda — och genom den plötsliga tystnaden hör man aflösningen, som nu är framme vid officersbyggnaden:

»Post nr 3 som är post framför officersbyggnaden åligger att tillse det inga obehöriga, militära eller civila, taga vägen framför byggnaden ej heller någon af manskapet, som ej

har uppdrag att uträtta inom officersbyggnadens område...»

Rutensparre slår sin knutna näfve i den store Schlippenbachs axel:

»Det blir mobilisering inom tolf timmar!»

»Krig inom tolf dagar,» säger Thure-Gabriel, med en röst som han ej känner igen.

»Det blir nog som 1895 — pannkaka —» stämman är Blichfelds, som rycker på axlarna och vecklar ihop telegrammet. —

»Nå vet ni — det är nog inte så farligt det här — om det skulle ha någon verklig betydelse hade nog inte kungen telegraferat ett sådant svar.»

Löjtnant Stjerncreutz skakar tveksamt på hufvudet. Ifrån midtelgången ropar en officer, som passerar förbi och endast ser papperet i Blichfelds hand:

»Hallå därborta — har japanerna vunnit en seger igen?»

VII.

»Sergeanten tar befälet öfver pluton. Jag går ned till sjukhuset för att se till Medberg. — Första kvarten: öfning i skyttelinjes spridande och framryckning — med kommandoord och med tecken. Andra kvarten: samlingsrörelser och exercis i sluten order.» — Sergeanten repeterar ordern och tar befälet öfver plutonen. Thure-Gabriel går i ilmarsch genom lägerområdet.

Sjukvårdssoldaten 124 Vinkel och indelta korpralen 66 på Varnhems kompani Hektor blifva stående med händerna i honnörsställning och gapande munnar. Förbi dem rusar löjtnant Silfverstååhl allén ned mot sjukhuset. Han slår i luften med armarna, och han mum-

lar halfhögt för sig själf utan att besvara honnören eller observera de skräckslagna stamgubbarna. —

»Ä' han sjuker, Silfverståhlen?»

»Ja, det ska vara ofvanpå, i så fall.»

»Han scheskelerar visst alltid så där.» — Tjänstgörande dagunderbefälet, distinktionskorpral Vibom sluter sig till sällskapet:

»Han är full af fan som kyrkan är full af bönder. Den skall ni akta er för, när han har veckan.»

»Månn de?»

»Är en tallrik smutsig i matsalarna: hvar är kökskorpralen? — Låter man manskapet äta på smutsiga fat, när de komma hem trötta och hungriga efter tjänstgöringen? Får jag se någonting sådant en gång till blir korpraln bestraffad. — Kommer han ner på sjukhuset och får se en säng med uppdragen filt: sjukvårdssoldaten är ansvarig för bäddningen af de sjukas sängar — det är meningen att man skall arbeta, fast man tillhör den civilmilitära personalen.»

»Å håken, är han så kär i manskapet?»

»I helvete — han är kär i tjänsten!»

Volontärdistinktionskorpral Vibom ler nedlåtande mot de båda indelta, fylld af belåtenhet med sina öfverlägsna militära kunskaper, sin människokännedom och framför allt med sin förmåga att uttrycka sig. — Föremålet för samtalet har redan hunnit ned till alléns slut och stannar där, rädd att för någon visa sin rörelse. —

Thure-Gabriel tillhör en generation, som ännu icke fått känna sin nationella uppgift. Den har öfver hufvud taget icke haft några nationella känslor. — Thure-Gabriel ihågkommer klasskamrater som förklarat att man lika gärna kunde vara ryss som svensk, och man reagerade inte emot ett sådant yttrande något nämnvärdt. Där allmänanda fanns var den inriktad på de socialekonomiska problemen eller mynnade ut i sentimentalt världsförbättrarpjolt.

Men det är också en nationellt olycklig och vanlottad generation, som fått att sona fädernas missgärningar. Dess föregångare äro

ju barn till bankruttörerna från 1866 och fingo själfva göra cession 1895 på det lilla restlagret af nationella mandomskänslor.

Ett folk, som i årtionden lefvat i löften och eder, att de nordiska folken voro ett och att man skulle stöda hvarandra som bröder, och när så faran kom och en af bröderna anfölls, klokt stannade hemma, ett sådant folk blir nationellt besviket och aktar sig för alla manliga uppgifter och problem.

De unga hade sålunda vuxit upp utan att någon uppfostran eller något i tidsandan sagt dem, att deras land hade uppgifter som sådant i världshistorien och världssammanhanget. De hade därför tidigt blifvit inriktade på sina respektive små karriärer och personliga intressen utan någon känsla af att de hade en uppgift i historien och som generation. Men nu hade hela landet väckts och yrvaket ropat på en ledare — en man.

I Thure-Gabriel Silfverstååhls fädernesland var ju en kommitté den mest personliga form för företagsamhet och ansvar som fanns,

och hvar skulle man då finna en ledare, en enda ansvarig vilja.

Allt och alla hade svikit.

Man hade fått läsa i norska tidningar huru konungen mottog herrar Sibbern och Paulsen, som vänligt meddelade honom att han var afsatt:

»Kongen var i begynnelsen icke meget blid.»

»Men så småningom hade majestätet blifvit lugnare och talade till slut mycket älskvärdt och vänligt med de båda herrarna, hvilka han försäkrade om sin kärlek till Norge och det norska folket.»

Bet man icke läpparna i blod, knöt man icke händerna i vanmäktigt trots och grät öfver sin skam — konungens skam som var folkets skam.

Och folket led oförskylldt.

Expeditionsministären, »firman Ramstedt och kompani», visste ingenting och konungen gick och grät på Stockholms slott — en svensk konung som gråter i farans stund. —

Han tog icke expresståg till Kristiania

samma dag han blef afsatt för att i den norska hufvudstaden häkta och ställa till ansvar sina upproriska rådgifvare. Han lät afsätta sig som en oduglig vaktmästare och knotade endast öfver att han blifvit afsatt utan föregående uppsägningstid. —

Högförräderibrott fick begås i Norge ostraffadt och ohämnadt — man borde väl i alla fall betänka att det uppmuntrade till efterföljd i Sverige. —

Hade icke svenska folket en gång vräkt tolf odugliga kungar i en brunn på Mora ting?

Hvar fanns nu en Gustaf Vasa, en Arvid Bernhard Horn, en Adlercreutz — hvar fanns öfver hufvud taget någon som förmådde något?

Det fanns ingen — ingen man!

Det fanns bara en klädeshandlare Ramstedt, som icke visste hvad man skulle göra med en så tråkig affär, en så rysligt tråkig affär, och så fanns det en svensk riksdagsman och partiledare, som under brinnande kristider telegraferade korrespondenser till

fiendelandets tidningar hur läget var i Sverige, hvad som tänktes och förehades i riksdagen och dess hemliga utskott — och den mannen anklagades ej för högförräderi.

Han och hans likasinnade höllo i stället möten, där de sjöngo »Ja, vi elsker» och utbringade lefven för det härliga, ungdomsfriska norska folket, som tröttnat på ett samlif med den utlefvade och ålderdomsruttna svenska nationen.

Men med den utlefvade, ålderdomsruttna nationen menade de inte den gråtande kungen, utan det vaknande och besvikna folket. Den åldrige monarken utbringade de också lefve för och lofvade att slå en ring omkring honom, därest några sabelskramlare och vettvillingar voro missnöjda med hans statskloka och visa handlingssätt.

Det ljögs och trollades med fraser.

Det skulle bli värnpliktsstrejk om man försökte aftvå förolämpningen med vapen i hand, med våld återförena det som var af historien predestineradt att vara enadt. Ute i landet visste man, att det talet var en lögn, ord i

luften: fattig som rik kände där gemensamt, men det var som alltid — de som kände starkast hade svårast för att tala, hade inga talartribuner och tidningar.

Ute i landet lefde man i en stämning af hopplöshet och trots med näfvarna knutna bakom ryggen och en sista förhoppning:

Vår dag kommer väl — och då. —

Thure-Gabriel har i skymundan af ett träd sökt bringa ansiktet i behärskning. Han känner ej ens någon glädje längre åt sina känslors spontana ström — så hårdt och pinande stinga de i hans hjärta.

Han går ned till sjukhuset för att prata en stund med en af sina beväringar, som legat sjuk ett par dagar.

Thure-Gabriel fyller alltid sina plikter till det yttersta. Det är ej blott reglementets alla föreskrifter, äfven de obetydligaste, som skola fullgöras — Thure-Gabriel har dessutom ett helt system af rent personliga föreskrifter dem han lika energiskt ställer sig till efterrättelse.

På regementet har han alltid blifvit pla-

cerad på det svårsköttaste beväringskompaniet, socialistkompaniet kalladt, då dess beväringar till största delen tillhöra den närliggande fabriksstadens värnpliktige. Men Thure-Gabriel tycker om sina »socialistbusar»; stadspojkarna och han komma öfverens och förstå hvarandra så småningom.

Det är också ett bildbarare material än den riktiga bondbeväringen, som man aldrig kan få öfver en viss gräns. De senare äro visserligen fysiskt starkare och uthålligare, men på längden, när disciplin och exercis fått verka, då äro stadspojkarna de bästa.

De hafva ett rörligare ingenium, en starkare fantasi och i fälttjänst äro de oförlikneliga. De kunna komma ihåg en rapport, de kunna repetera och verkställa en detaljerad order, de kunna fullgöra sina uppdrag som spejare och patrullbefälhafvare och vid återkomsten redogöra för hvad de observerat.

I fälttjänsten mötas Thure-Gabriel och hans beväringar på ett gemensamt plan — de frossa båda lika af öfningarna ute i terrängen

och hafva båda den fantasi, som förmår utfylla schemats torra former.

Men innan de kommit dit har Thure-Gabriel haft veckor af långa strider och misströstan om resultatet.

Det har varit att lära dessa hysteriska, nervösa, af fackföreningsprat och klubbdiskussioner uppagiterade barnungar, att det fanns en vilja starkare än deras, att det finnes disciplinära former, som, skenbart obetydliga, dock härda viljan till samling och själfbehärskning, liksom den dagliga träningen på idrottsfältet, hur kort den än är, härdar och förbereder lemmarna till den kommande täflingen.

Hans beväringar hafva alla kommit till mötesplatsen med sina unga hjärnor och stora munnar fyllda af de fetaste ord och mest bullrande fraser: lönnmördaryrke — slaktargöra — öfverklassdrängar, men framför allt med ett bestämdt medvetande och beslut att visa, det man icke läte kujonera sig. Försökte befälet taga ton, skulle de få igen det efteråt med öfverfall och stryk. —

Först fångade dem vapenrocken — klädesfåfängan — den militära klassinstinkten tog ut sin rätt öfver dessa primitiva sinnen som den gjort det öfver mer skeptiska och intellektuella än deras. Kronans rock hade fullgjort sin uppgift att isolera och väcka bärarns personliga medvetande om att han var en utvald.

Den höga kragen i vapenrocken blef den andra faktorn i omvändelsen. Den hindrade hufvudet att hänga på sned och tvingade kroppen att iakttaga hållning, den blef en ständig påminnelse om disciplinens band och verkade utifrån och inåt på själens hållning.

Så blef det kamratskapet med så många främmande människor och de många nya formlerna och formerna, som i sin tur utöfvade tryck och suggestion på den isolerade viljan och det förberedda sinnet.

Det bestämdt indelade dygnet, det ansträngande men hälsofulla arbetet, som rätade lemmarna och lät så många öfver maskin och verktyg krökta kroppar blifva spänstiga och ånyo växa raka, allt bidrog till att de många

fraserna och teorierna själfdogo under verklighetens klara solsken.

Orättvisorna funnos på partiprogrammen och i de agitatoriska ströskrifterna, men det var mycket svårare att leta upp dem i praktiken. —

Men allt detta var endast den yttre tillhyflingen, det själsliga grofarbetet, sedan blef det att af hvar och en dana en medborgare, en god soldat, en fysiskt som psykiskt vederhäftig och motståndskraftig kombattant.

Det har icke blott varit att sätta sig in i hvar och en af dessa trettiotvå tjuguåringars föreställningsvärld, det var att studera deras själars omedvetna lif, lynnenas och karaktärernas skiftningar, de olika individernas olika möjligheter — och utaf allt detta dana en sluten militär enhet, den allsidigt utbildade fältmässiga plutonen.

Det är ju en uppgift tillräckligt stor och ansvarsfull för en stark och vaknande vilja, och Thure-Gabriel har känt sin uppgift dubbelt betydelsefull och dubbelt lätt att fylla, då han lefver i det medvetandet, att det hela ingen

simulaker är, att hvarje dag och hvarje timme af denna utbildningstid har en betydelse långt utöfver det närvarandes snäfva och tillfälliga gränser.

Det resultat, han nu vinner, sträcker sina verkningar långt in i framtidens aflägsnaste blå:

Han skänker sitt fädernesland medborgare och soldater, han gör sin insats i Sveriges historia — med dessa män skall han i en snar framtid kämpa för allt det, som han älskar och ärar mer än något.

Bakom alla dagsarbetets formler och scheman står en djup och betydelsefull realitet. På en försummelse i utbildningen på mötesplatsen kan ett kompanis undergång, ett regementes insats i en strid, det afgörande ögonblicket i fältslaget, fäderneslandets väl eller ve bero. —

Omedvetet öfverflyttar Thure-Gabriel på sitt arbete farbror Thede-Julius' genealogiska teorier, men han har ingen aning om att han nu i praktiken omsätter kammarherrens tro på individens och hans gärnings oöfverskåd-

liga betydelse i världssammanhanget, människans egenskap att på en gång vara slaf och härskare, det förflutnas lagbundne tjänare och framtidens suveräne skapare. —

Thure-Gabriel har efter många strider vunnit sin plutons tillit och tillgifvenhet, icke genom något flott och hurtigt sätt, men genom sin absoluta och stränga rättrådighet.

Truppen har känt att här var en karaktär, en ryggrad, något manligt och fast, hvilket icke lät sig tubbas eller vilseledas.

Thure-Gabriel har till sin natur en omutlig och hänsynslös rättfärdighetskänsla, som icke bottnar i någon fariseisk eller puritansk själfbelåtenhet med det egna jaget, utan i en ren och intensiv kärlek till sanningen. Han har aldrig något öfverseende med sig själf, han är aldrig nöjd med sitt eget arbete, och fordrar han mycket af sitt manskap, begär han desto mer af sig själf.

När fritiden är inne, äro de ju lediga att njuta hvilans timmar i ro, men då arbetar deras plutonchef till långt fram på nätterna med utkast och planer till kommande öfningar,

med att systematiskt öfverskåda och utreda resultaten af den hittills bedrifna utbildningen. Thure-Gabriel har på sitt rum vidlyftiga anteckningar öfver hvarje man, hans karaktär, hans sätt att sköta sig, hans hållning i och utom tjänsten, hans goda och dåliga sidor, hans särskilda skicklighet i den eller den grenen af den militära utbildningen, hans utvecklingsgång och hans möjligheter för framtiden.

Thure-Gabriel älskar att samla detaljer öfver hvar man och att fantisera öfver hans kommande dåd — den heder han skall göra sin plutonchef, sitt regemente och sitt fädernesland i höstens stora krig — Sveriges första krig på hundra år. —

Sergeanten lämnar af plutonen till plutonchefen och meddelar, att bajonetterna redan äro färdigslipade och återlämnade till truppen. — I dessa dagar hafva bajonetterna slipats öfver hela svenska arméen, och medan Thure-Gabriel med lysande ögon inspekterar

sin pluton får han plötsligt se en lång rad af vagnar långsamt rulla fram öfver slätten upp mot ammunitionsförrådet. Det är patroner och åter patroner som aflevereras för det kommande kriget, då Sveriges vanära skall aftvås och nationen pånyttfödas. —

Truppen vet hvad det betyder — diskussionsklubben Facklans och textilarbetarfackföreningens alla medlemmar i plutonen veta hvad det gäller, och de tänka icke på någon värnpliktsstrejk — de skola alla »gå mot Norget» — alla utan undantag.

Thure-Gabriel tar befälet öfver pluton och marscherar upp till hindergården. Han vill företaga en öfning att pröfva truppens och sin egen kallblodighet.

Öfver den två meter djupa grafven för balansgång är en grof, ohuggen trädstam fälld. Plutonen bär fälttjänstpackning och Thure-Gabriel låter göra »bajonett på». Balansgång har aldrig varit hans starka sida, men sådant skall en befälhafvare kunna. Han häktar upp sabeln i fälttjänstkopplet och tar två gevär. Bajonettknifvarna glittra och glänsa i sol-

skenet, och Thure-Gabriel går lugnt ut på stocken, och kommen på andra sidan grafven vänder han och går tillbaka samma väg till sin pluton.

Ett ögonblick glömmer han hålla fast med blicken vid ögonmärket — han halkar, hoppar till och springande för att icke falla ned och tappa balansen når han sin pluton.

Plutonen har en sekund ryckt till. Det är många som äro rädda, men när löjtnanten kunnat gå stocken fram och tillbaka med två gevär, hvarför skulle icke en karl i ledet våga göra det en gång med ett gevär. Det är deras matematik.

En efter en vandra de öfver med fast beslutsamhet i dragen och blicken krampaktigt fäst vid ögonmärket, men väl öfver är hvarje karl endast idel uppsluppenhet och gyckel med dem, som ännu ej bestått profvet. Det var väl ingenting — sådant kunde man göra hundra gånger i rad — och de hofvera sig och stoltsera som påfåglar. —

Nu har hvarje pluton sitt svarta får, som medvetet och omedvetet förskaffar kamraterna

och befälet all världens trassel, obehag och bekymmer. Thure-Gabriels heter 113 Samuelsson. Han är en mager man af medellängd med en senigt muskulös kropp och ett trumpet ilsket och magert ansikte, där ögonlocken nästan alltid hänga tunga ned öfver ett par skarpa blå och hårda ögon. Hans civila yrke är slaktarbiträdets, men af någon okänd anledning har Thure-Gabriel döpt om honom till »sliparn», och så kallar honom också plutonen. —

»Sliparn» stannar plötsligt midt på stocken, vacklar, tappar balansen, vill vända sig om och faller ljudlöst ned i grafven.

Ett anskri från plutonen — det skymmer bråkdelen af en sekund för Thure-Gabriels ögon, men han kommenderar: »Gif akt, stå stilla i ledet» — och ingen af hans karlar tar ett steg — de stirra endast förvånade på löjtnantens hårda, kalla ansikte. Ingen af dem kan ana att genom Thure-Gabriels hufvud går endast denna medvetna tanke:

»Nu är det slut för mig — fängelse —

afsked. — Han har naturligtvis stuckit ihjäl sig, och skulden blir min.» —

Han häktar af fälttjänstkopplet och går fram till randen af grafven, på hvars botten 113 Samuelsson står med sitt gevär i handen och trefvande längs den våta, mjuka jordväggen söker sig väg att klättra upp.

Han är sålunda inte död, men blodet rinner öfver hans ansikte.

Lugnt och kallt befaller Thure-Gabriel honom att först sträcka upp geväret: det är kronans och betyder ett vapen i rikets tjänst. — Men hvad är detta! Geväret far upp, slungadt med våldsam kraft, och hade han icke instinktivt böjt undan hufvudet och fattat geväret om handtaget hade han haft bajonettknifven i sin strupe.

Thure-Gabriel förstår, men han låter endast sitt fälttjänstkoppel hänga ned i grafven i det han liggande på mage lutar sig öfver randen och befaller »sliparn» att trampa in fötterna i jordväggen, medan löjtnanten drar.

Plutonen står bakom, blek och ordlös.

»Sliparn» har kommit upp och blir stå-

ende med handen för ena ögat, ur hvilket blodet strömmar. —

Ögat alltså. —

Thure-Gabriel är lika lugn och kall:

»113 Samuelsson har skött sig som en krake och ett fruntimmer. Tag min näsduk här, håll den för ögat och gå ögonblickligen ned till doktorn. Men gå inte och drumla så här en gång till.»

»Sliparn» skyndar i väg och Thure-Gabriel fortsätter öfningen med sin pluton. Han kunde ju lika gärna gå in och skjuta sig, tänker han, men sådant får man inte visa för manskapet att man känner.

I krig kräfs framför allt en sak — kallblodighet och åter kallblodighet. —

Thure-Gabriel ser sig redan afskedad och struken ur rullorna, och medan han exercerar sin trupp, uttänker han en plan att få gå med som frivillig mot Norge. —

VIII.

Man sitter och pratar vid kaffet efter middagen inne i ett af mässrummen. Det är Thure-Gabriel och några af de äldre kamraterna. Han har blifvit vän och börjat kunna umgås med dem alla. Något gemensamt har slutit dem tillsamman. Hvad för en månad sedan synts honom en omöjlighet är nu ett faktum: han talar icke längre främmadt och ansträngdt i kamraternas sällskap, han finner så lätt de naturliga orden, som förstås af dem alla.

Det är nu ett af hans största glädjeämnen denna sommar af växt och utveckling, att han ej längre är ensam, att det finnes män, med hvilka han kan utbyta förtroenden och samtala om gemensamma intressen. Denna kväll

har han dessutom en särskild anledning att vara tillfredsställd: »sliparn» hade aldrig skadat själfva ögat — af en lycklig och underbar slump hade bajonettknifvens spets endast rispat ögonlocket, utan att röra vid globen, och sedan huggit till i sidan vid själfva ögonbenet.

Det hade varit en bagatell för doktorn att sy ihop, och sliparn behöfver inte ens blifva sjukskrifven. —

Man har suttit och berättat om gamla original till officerare, om den löjligt korta utbildningstiden förr i världen och hur outbildad och oförberedd för ett krig hela den svenska armén varit under årtionden.

Så småningom glider samtalet med naturnödvändighet in på de aktuella spörsmålen. Man talar om den oscariska tidens gränslösa förfall, om all försumpning som är tillfinnandes inom alla grenar af förvaltningen. Det är bortglömdt och det finns inte, och man har inte ens pälsar för ett vinterfälttåg i norska fjällen.

Man talar om att öfverhufvudet för det

regerande svenska konungahuset förklarat, att det var skönare och lugnare att få regera öfver bara Sverige än öfver den skandinaviska halfön.

Bitterheten kokar i sinnena.

Tänk om deras öfverste i krig hade förklarat, att han sloges mycket hellre med sitt ena regemente än med de båda han som brigadchef är själfskrifven befälhafvare för. — Han vore skjuten framför fronten som en förrädare, som en galning.

Men nu kunde allt sägas — blott icke ett manligt ord. — Den utlefvade slappheten satt i högsätet. Men — visste de inte däruppe i fyrkanten i Stockholm hvad som tänktes och kändes bland borgare och bönder — bland krigsbefäl och menige?

Hade de inte ens så mycket själfkänsla kvar däruppe, att, när de visste sig odugliga, de lade in om afsked liksom andra tjänstemän i pensionsåldern. Ty de voro inte konungar med guds nåde, symboler och borna ledare af folkviljan, de voro små expeditionschefer

och som alla ämbetsmän afsättliga för fel och försummelser.

Det hade de ju erkänt själfva genom att låta sig sparkas ut ur Norge.

För herrskapet Bernadotte existerade inte Sverige och dess ära, för dem fanns endast deras små privata familjeintressen. De hade skött Norge som deras privata lilla affär utan tanke på hvad Sverige—Norges uppgift och betydelse var i Europa och i världshistorien.

Samtalets vågor gå allt högre. Någon anmärker, att när svenskarna kunnat göra nationella kungar af Pfaltziska småfurstar och Holstein-Gottorpska finsnickare, hade de väl bort kunna göra folk af franska småjudar.

Regementets ende tjänstgörande reservofficer, en ung hofrättsnotarie, löjtnant Gillberg, hade sprungit upp:

»Om jag förstod det hela! Hvad ha våra statsmän och ledare användt sin tid till! Hvad hafva de läst för något! Om de i sin rädsla för patriotism låtit bli att läsa om Gustaf Vasa och Axel Oxenstierna, så kunde de åtminstone hafva läst om Klingspor och Gustaf

IV Adolf som varnande exempel. — Fy tusan såna kräk — hvad läsa de?»

»De läsa Bertha von Suttner,» sade Rutensparre, i det han omsorgsfullt vek ihop sin lästa tidning, »och så läsa de Fredsfanan. Generalen är ju prenumerant på Fredsfanan.»

Gillberg blef blodröd i ansiktet:

»Om de åtminstone läste om Klingspor. Jag har aldrig kunnat läsa 'Finska kriget' till slut, för jag har blifvit så arg, att jag börjat gråta bara vid det första kapitlet.»

Han log nervöst:

»Och sådan adel vi ha — du, Schlippenbach — att ni inte ens kan skaka fram en Anckarström — en sådan djäfla adel — jag tackar Gud att jag är ofrälse — ja, ta mig fan, gör jag inte det.»

»Hvad säger du» — Schlippenbach hade blifvit mörkröd och gått fram mot reservisten — han var en jättegestalt och såg ut som en rhenländsk röfvarbaron. Hans ögon darrade och han knöt näfven — »håller du käften, brännvinsadvokat.»

Gillberg gjorde en fredsvänlig geste:

»Bli inte så förbannadt ond, min gigantiske bror — om du vore på högvakten i kväll, såge det nog annorlunda ut.»

Thure-Gabriel inföll medlande:

»Firman Ramstedt och kompani är väl ingen adel — och för resten finns det inte en officer på gardena, som vill gå högvakt i fyrkanten.»

Dörren, som stått på glänt, öppnades och regementskvartermästaren blef synlig. Han hade samma dag kommit tillbaka från Stockholm i tjänsteärenden:

»Jag skall säga er, att kungen varit afsatt för veckor sedan om man inte måste behålla honom för att stå rak i ryggen mot Norge. Afskeda vi honom också, kan vi inte säga till norrmännen: — union eller krig. — Förstår ni?

För resten hvarför skola vi ha krig! Hvad vinna vi med det?»

Blichfeld stirrar missmodigt ut i luften.

»Vi måste ha luft,» säger Rutensparre, »eljest kväfs vi.»

»För resten skola vi inte tala så högt

— det hörs ju ut till öfverstelöjtnanten och han blir ledsen. Han är ju adjutant hos kungen och hans pappa är bland H. M. O:s intimaste vänner.»

Thure-Gabriel svarar:

»Det är inte bara vi som tala så — så sägs det öfverallt. Och är det någon, som inte gillar det talet, kan han resa öfver till Norge.»

Thure-Gabriel tar sin mössa och går ut för att vandra sin vrede trött.

Äfven han känner missmodet stundom stiga inom sig som ett haf af leda och trötthet.

Han kommer ihåg ett af moderns skämtord om honom och hans lynne: Thure-Gabriel är som en höna — antingen oppe på sin pinne eller också nere i backen — antingen örn eller kanariefågel.

Det är verkligen sanning. Han har inga mellanstadier, hans själ rör sig i pendelsvängningar mellan segervisshet och måttlös förtviflan. Antingen—eller: aldrig någonting

däremellan. — Antingen hans faders hejdlösa självkänsla eller moderns ironiska skepsis, hans själ är endast ett domstolsrum, där två advokater föra sin träta och lämna in sina inbördes stridande inlagor. —

Hvad nyttade det hela till? —

Fanns det icke människor, tidningar, som omdöpte de nationellt vakna och stridsberedde till militarister, chauvinister, sabelskramlare? Kallades ej i dessa dagar den stora allmänheten, folkets massa, för en liten klick frasstinna chauvinister och tanklösa pratmakare?

Hur hade man rättighet att skrifva så! För Thure-Gabriel blefvo de journalistiska lögnerna orättfärdighetens triumf, han kunde ej fatta, att sanningen var så lätt att förljuga och ignorera, att skrifvande människor ej kände ansvaret inför historien och inför eftervärlden.

Hvad nyttade då det hela till, när icke sanningen var samtidens domstol. —

På ett skepp som skall sjunka är det väl fåfängt att mana till mod och besinning. — Låt det hela gå som det vill. — Inte har Thure-

Gabriel något att ansvara för. — Ansvar. — Det är ju gymnasistaktiga och löjliga inbillningar.

Inte kan den enskilde göra någonting — mannen i ledet!

Hvad hade Thure-Gabriel att sörja öfver eller oroa sig för! Han hade ju inget ansvar — han hade bara att tiga och se på hvad de äldre gjorde. — Ett deprimerande tvifvel fyllde honom plötsligt efter den höga känslostämningen.

Att gå och tala hårda ord och knyta näfvarna i byxfickorna, det kunde nog litet hvar göra utan risk.

Hvad var en känsla värd, som icke tog sig uttryck i den förlösande handlingen! Ord — det fanns det nog af i landet — tidningarna gurglade ju dem dagligen i sina ledare — hårda ord och häftiga gester, dem såg man öfverallt.

Men handlingen — gärningen — mannen!

Hvad kunde en ensam man göra i detta nu?

Något tickade hårdt i Thure-Gabriels hjärta.

Han svindlade en sekund som inför en vision — längst in i medvetandet rörde sig något — som ett stjärnfall öfver en mörk himmel — borta innan ett ord uttalats, en önskan tänkts:

Anckarström — Kungen.

Det sjönk ned i hans själs kokande kaos. Sådant tänker man inte — hur kan man tänka något sådant? —

Thure-Gabriel sitter vid skrifbordet i sitt lilla rum inne i östra officerspaviljongen.

Det är tyst i korridoren och angränsande rum. Han är ensam i hela denna del af byggnaden, kamraterna äro kvar på mässen för att röka, prata, spela kort och fördrifva tiden. Man går ju inte och sörjer i evighet öfver norska frågan. Men Thure-Gabriel vill icke förströ sig och söka glömska i annat än arbetet.

Han trifs för resten utmärkt i sitt lilla rum, en klostercell med ett skrifbord, en bokhylla, en säng — på väggen föräldrarnas por-

trätt — i hörnet ett par sablar och på nattduksbordet en officersrevolver. Det är något kargt och manligt öfver rummet, som särskildt tilltalar honom.

Thure-Gabriel vänder sig plötsligt ljudlöst och försiktigt lyssnande i stolen.

Allting är tyst.

Men det är dock något som rör sig — något i närheten — något oerhördt.

Han får samma känsla som när han var barn och de berättade sagan om resenären på den främmande gästgifvargården, framför hvilkens säng golfvet plötsligt öppnat sig och ett skelett stack upp en varnande hand och hviskade:

»Jag är mördad — du bor hos en mördare.»

Och den resande främlingen kastade sin ring i den dödes af ett yxhugg klufna hjässa, och han sof icke den natten, men i gryningen smög han sig ut och då...

En rysning genomfor Thure-Gabriel — han hör sitt hjärtas slag genom tystnaden och fixerar som fascinerad dörren.

Den öppnas sakta.

Det är »sliparn» — 113 Samuelsson!

Han är civilklädd. — Han rycker till, när han får se löjtnanten sitta stilla och orubblig och lugnt mötande hans blick. Hans rödsprängda, svullna öga lyser hemskt i det bleka magra ansiktet. — Han knyter näfven kring ett föremål i kavajfickan.

Thure-Gabriel nickar vänligt:

»God afton, Samuelsson, hur står det till?»

Thure-Gabriels hjärta bultar ej längre. Där borta på nattduksbordet ligger hans revolver utom räckhåll.

Än en gång denna dag undrar Thure-Gabriel plötsligt hvar han fått sitt lugn ifrån — från hvem han ärft det.

Han är ju faktiskt plågsamt lugn nu — så där nästan slött lugn. Det är som blodet flöte långsamt genom hans ådror som när man häller honung — det är som skulle han inte orka lyfta en hand en gång. —

»Sliparn» bevakar hvarje hans rörelse:

»Nu finns det ingenting som hindrar att jag sticker dig — djäfla blodsugare.»

»Ja, om det inte finns någonting som hindrar Samuelsson, så gör det.»

Thure-Gabriel vänder sig om och låtsar skrifva fortsättning på en mening på papperet framför honom, men han skrifver endast:

Gode Gud — Thure-Gabriel Silfverstååhl född den 3 juni 1905.

Hvad nu då — 1905 —!

Han skrattar ett litet trött skratt och vänder sig om. Bättre att se döden i ögonen.

»Nå, hur går det, Samuelsson!»

Samuelsson står spänd, vädrande som ett vildt djur, som en häst hvilken stegrar sig och vill kasta af ryttarn, hvilken nyss satt sig i sadeln. Han misstänker en fara — ett försåt.

»Nå, gubben min, kom hit och sätt dig får jag tala vid dig nu. — Ja, jag kan inte göra dig någonting illa, Samuelsson — jag har inte en pennknif på mig en gång, min revolver ligger därborta, så du kan göra hvad

du vill. Men jag skulle gärna vilja tala vid dig.»

Thure-Gabriel nästan föraktar sig själf: Inte är han modig nu inte, — han vet ju att Samuelsson ej skall våga göra honom något — han vet det.

Han känner sig plötsligt så trött att han skulle vilja gå och lägga sig — Samuelsson skulle i alla fall ingenting göra.

Thure-Gabriel makar i ordning en stol vid skrifbordet. »Sliparn» sätter sig ilsket, oroligt och motvilligt.

»Hör du, Samuelsson, nu är du och jag vänner — du skall berätta mig hvarför du hatar mig, och hvarför du slarfvar i tjänsten. Det finns ingen, som kan höra oss — mina kamrater äro uppe på mässen, så att du kan säga hvad du vill.»

Sliparn och Thure-Gabriel började samtala.

Det är Samuelsson som hufvudsakligen för ordet. Han berättar litet trögt och förvirradt till en början, oförstående för situationen, hela tiden misstänkande ett försåt, men

så småningom allt mer flytande och självsäkert. Det blir ibland någonting af dålig folkmötestalare med löjliga gester och fraser, det kommer in främmande ord felaktigt uttalade, någonting fraseologiskt och svulstigt, som skulle verka komiskt på en utomstående, och dess emellan svordomar och mustigheter af den mest drastiskt ohöljda cynism. — Thure-Gabriel endast lyssnar med brinnande ögon, då och då stickande in en fråga, hjälpande på trafven med ett uttryck. —

Detta är något som han aldrig drömt sig.

Sliparn berättar hela sitt lif. Han är en oäkting som aldrig sett far eller mor — han blef utackorderad, »såld», till en torpare på landet för en summa ett för allt.

Det är oerhörda ting Thure-Gabriel får höra. Om svält och stryk och om en människa, som ej är något annat än ett djur, hvars muskelkraft skall utnyttjas. Det är födan som består af afskräden och kläderna som äro trasor — en rock hade han haft som var sydd af en trasmatta, som legat utkastad på rättarns sophög.

»Och den var såsom eld och skafvade bort min hud, och jag hade ej en skjorta därinunder — nej, gud förbanne mig så.»

Det är en oändlig serie af lidanden — grofva — simpla — otroliga. Det är någonting så glädjelöst förpinadt, att Thure-Gabriels ögon stå fulla af tårar, och han trycker spasmodiskt Samuelssons näfve.

Men sliparen fortsätter att tala — han har redan hunnit till ett förallmänliggande af sitt fall och slutar en mening något omotiveradt med ett slag i bordet och ett kraftigt: Död åt kapitalet!

Thure-Gabriel får höra att nu är han ungsocialist — »anarkist helt enkelt» — och en af grundläggarna af sin stads ungsocialistiska klubb.

Thure-Gabriel söker berätta hur han tänker och känner lifvet. — Hvad är den lilla personliga glädjen eller sorgen mot det helas betydelsefullhet! Man måste glömma sig själf och offra sig själf för fosterlandet. Hvad är den lifsåskådning värd, som dömer allt efter den egna magens bekymmer!

Men Samuelsson kommer med invändningar och svar, han uttalar tankar och formler, hvilkas innebörd Thure-Gabriel aldrig lärt känna eller fått pröfva. Han framkastar yttranden, som den mer bildade måste lämna oemotsagda af brist på kunskap om de reella förhållanden, hvilka de beröra. Det finnes saker, som sliparen äger kännedom om och ej Thure-Gabriel. Han känner sig smått generad. —

Tiden lider. Kamraterna kunna komma tillbaka hvilket ögonblick som helst, och komme någon af dem in till Thure-Gabriel och funne en civilklädd beväring på hans rum, skulle det ej blott bli obehagligt för Thure-Gabriel, men mest för Samuelsson.

En beväring i civila kläder under pågående beväringsmöte. Hvad betydde det? Rymningsförsök!

Thure-Gabriel tar Samuelssons hand:

»Nu är du och jag vänner — för lifvet. Nu skall du gå upp till baracken och försöka att smyga dig in obemärkt. Blir det bråk och upptäckt så säg att du fått per-

mission af mig, och att du är civilklädd därför att du glömt att det är förbjudet. Säg bara då att de skola vända sig till mig.»

Sliparen skakar hand med honom, men det ligger uppe i all hans häpenhet och förvåning samma misstänksamma blick och osäkra, ilskna misstro som förut.

Thure-Gabriel känner sig plötsligt besviken — ett ögonblicks missmod — och så säger han:

»Hör du, Samuelsson, skulle du vilja göra mig en tjänst.»

»Gärna det — det beror på — —»

»Ville du inte bli min kalfaktor, min borstare! Du får fem kronor i veckan — det är för att jag vill tala med dig på fritid — råka dig, när jag vill, förstår du. Du kan tänka hvad de andra officerarna skulle tro, om du komme hit utan anledning.»

»Jo, löjtnant, det vill jag!»

»Så en sak till, Samuelsson. I tjänsten och när helst någon är närvarande så är jag löjtnanten, förstår du — och du beväringsmannen 113 Samuelsson.»

Det rycker till i missnöje och hat i sliparns ansikte.

»Förstår du inte, att allt det här är en hemlighet emellan två karlar!»

Samuelsson lyser upp i ett soligt och belåtet löje — en sällsam gäst i hans magra och förgrämda ansikte.

»Tack ska han ha, löjtnanten — han är i alla fall en sju tusande djäfvel med knorr på.»

IX.

Regementet skall på manöver.

Det är afslutningen på årets bevärings-rekrytskola, pröfvostenen på utbildningens resultat: om truppen är fältduglig och förberedd »för krigets stora ansträngningar och svåra förhållanden».

Nu lämnas alla klena och bräckliga hemma, på hvarje pluton uttagas de sjuka och de odugliga. På Thure-Gabriels blir det ej en enda man.

En omätlig stolthet öfver detta faktum fyller honom, där han nu går mönstrande hvarje karl i ledet, hans packning, hans beklädnad, hans skodon.

Lösa skott äro utdelade. Thure-Gabriel påminner enhvar om hans speciella uppgift:

riktrotarna i halftropparna, rapportkarlarna hos pluton- och kompanichefen — patrullbefälhafvare och patrullkarlar i de olika patrullerna — första, andra, tredje aflösningens vattenhämtare...

Allt skall vara nedträngdt i det omedmedvetna, kunna ske utan tvekan och tidsutdräkt. —

Kompaniadjutanten, fanjunkar Stamberg, kommer fram till Thure-Gabriel med de kartblad öfver manöverområdet, som skola tilldelas plutonens bästa karlar.

Fanjunkar Stamberg har spetsskägg à la Napoleon III och är en man på femtio år med små bruna ögon och frisk fyllig hy. Han har en glänsande fin och ny vapenrock, och Thure-Gabriel utbrister förvånad:

»Tänker fanjunkarn gå med i dag i en så elegant paradrock?»

»Åja, den tål det nog — den behöfver litet blöta!»

»Hur så då?»

»Äsch ja — det är den där kungsrocken jag hade på mig i Varberg. — Nu har ju

kungen skött sig som en militärarbetare, så nu kan den väl duga att gå i 'tofsen' med.»

Militärarbetarens yrke är den ohyggligaste och mest förnedrande militära som mänskliga sysselsättning hvilken fanjunkaren känner till. »Kungsrocken» hade han haft på sig den gång han badade i Varberg och majestätet kom dit. Konung Oscar hade klappat honom på axeln och sagt:

»Ja, du Stamberg ser då ut som en fransk general — och blir det krig, så blir du det!»

Den rocken hade han sedan gömt genom alla år: Konungens hand hade hvilat på den. Thure-Gabriel minns hur gärna han skrutit och talat om denna händelse och om vapenrocken, som han hade inlagd i ett af sin hustrus finaste linnen och upphängd i ett klädesskåp till att ärfvas och visas för barn och barnbarn.

»Kungens vapenrock».

Nu gick han för att få den utsliten i fälttjänsten — sån lort var inte värd att gömma på. —

Första dagen skall det endast marscheras. Man skall hafva manöver tillsammans med ett annat af fördelningens regementen, och de båda truppstyrkorna skola nu tåga hvarandra till mötes från respektive lägerplatser och mötas fullkomligt som i krig utan att känna hvarandras uppmarsch och gruppering, endast med själfva manöverområdet förut begränsadt till en viss del af provinsen.

En fullt fältmässig manöver.

Thure-Gabriel går långsamt af och an framför plutonen i väntan att få »lämna af» till kompanichefen.

Det är en annan Thure-Gabriel Silfverstååhl än den osäkre och invärtes söndersargade unge man, som for ned till 1905 års beväringsrekrytskola, och som var förbränd af sin vilja och oviss om sitt mål.

Thure-Gabriel har liksom vuxit ut under denna sommar, vuxit i sin gestalt och sina lemmars längd. Hans kropp är endast en naturlig dräkt för hans själ och hans vilja. Han rör sig med en omedveten värdighet och

säkerhet, som inger respekt, hans ansikte har på en gång blifvit fylligare och fastare.

Det ligger en marmorren stränghet öfver dess profil, det är som om alla dess linjer blifvit klarare och hårdare, men en hårdhet som har stålfjäderns spänstiga smidighet. Sådan är Thure-Gabriel också: hans själ är en spänd stålfjäder, kraften som hvilar i sig själf. Han är medveten om sitt mål, öfvertygad som en utvald och invigd om att röra sig i en ödesbestämd bana mot segermålet.

Så förnimma honom också truppen och kamraterna.

Det hade kommit det vissa något i hans väsen, som bjuder lydnad och underkastelse, det låg omkring honom en atmosfär af höghet, som kräfde respekt och på något fördoldt sätt framtvingade beundran.

Kamrater och förmän inhämtade gärna hans åsikter i de mest skiftande frågor. —

Hans pluton tillbad honom.

Det låg öfver Thure-Gabriel denna tid en glans af förklädd furstlig höghet, af stort och säreget öde. —

Han kände denna psykiska maktkänsla som en kvinna förnimmer sin skönhet och dess makt öfver männen. Han kunde plötsligt känna hur något fyllde hans kropp, hur hans blick blef fast och klar, och han rörde sig med en känsla af att gå genom tunn, tunn, solklar luft — utan tyngd, utan motstånd.

Och i de ögonblicken märkte han alltid hur truppen böjde sig hängifvet, nästan med något af kvinnlig tillbedjan under hans befallningar, hur hvarje hans ord blef aflyssnadt, hvarje hans handling beundrad af dessa trettiotvå stridiga viljor, hvilka i dessa ögonblick endast voro en månghöfdad men enhetlig massa, hvars själ och vilja han var.

I de stunderna lydde honom alla blindt och utan tvekan, och kamraterna hade en förtegen respekt för honom.

Det var endast en, som Thure-Gabriel förnam en smula som individ och medveten vilja mot hans, och det var »sliparn», 113 Samuelsson, hans rapportkarl, favorit och kalfaktor. —

När Thure-Gabriel kommit upp till plu-

tonen dagen efter »sliparns» nattliga besök, kände han att hans pluton var en annan och att han ägde den på ett annat sätt än förut. Det var som när man plötsligt i fäktningen känner hur väl värjan ligger i ens hand som vore äfven den en lem af ens kropp, en nerv af ens vilja. Det fanns i karlarnas väsen något hundiskt hängifvet, något af förvirrad och kufvad beundran, ett behof hos hvar och en att ej blott göra sitt bästa, men att spränga sina egna gränser och prestera det otroliga.

Med »sliparn» hade Thure-Gabriel blifvit sin trupps ledare och naturlige höfding.

Hur många af dem hade egentligen varit medvetna om »sliparns» nattliga expedition, kunde anklagas för delaktighet!

Det ville Thure-Gabriel för resten icke veta, ty det var ej sjuka samveten, som talade ur deras arbetsifver, det var något helt annat och förmer:

Viljorna hade funnit sin öfverman och herre — och voro glada däråt.

Det var egentligen endast »sliparn», som

alltjämt kunde hafva något af egen mening och »det ger jag fan i» i sina ord och rörelser.

Men Thure-Gabriel förstod att äfven Samuelsson var hans in i döden, ehuru han skulle önskat honom en smula annorlunda — litet mera förändrad och omvänd — litet mer medvetenhet om, att han var den förlorade sonen, för hvilken fadern slaktade den gödda kalfven — och framför allt, att han skulle minskat och hejdat sitt aldrig sinande flöde af mustiga ord och grofva svordomar.

Det låg hos Thure-Gabriel ett behof att omforma allt fullkomligt efter sin vilja och teori. Gick det inte alldeles in i minsta detalj som han på förhand uträknat, kände han alltid ett visst fördoldt missnöje, en omedveten oro att något icke var riktigt som det skulle.

Han förstod ej till fullo att lifvet farit fram med »sliparn» så, att han liksom Thure-Gabriel redan var hårdnad i en bestämd form och måste lyda sitt väsens lagar. —

Emellertid var Thure-Gabriel i alla fall mycket nöjd med det hela och gick till manövern med samma hänförda afvaktande stäm-

ning som den, hvilken påstås fylla en ung flicka på vägen till hennes första bal. —

När man sent på eftermiddagen ändtligen hunnit gå i bivuack, blef det helt plötsligt en stor uppståndelse utanför den bondstuga, där öfverstelöjtnanten och regementsstaben hade sin tillfälliga expedition.

Bataljonsläkarn hade hållit sjukvisitation där, och två beväringar hade befunnits hafva fyrtio graders feber och gå i yrsel.

Man fruktade meningitis. Hvarje ögonblick kunde gälla lif eller död: man måste få en vagn till närmaste järnvägsstation, få de sjuka på ett tåg och konduktören tillsagd att lämna af dem vid lägerplatsens lilla station, där de skulle hämtas af ett par sjukvårdssoldater och föras till sjukhuset. —

Öfverstelöjtnanten är nervös. —

Ett par karlar stupade på en manöver — det finns alltid någon tidning, som kan ljuga om det till soldatmisshandel och ansvarslöst preusseri!

Thure-Gabriel är af en händelse där, och öfverstelöjtnanten ropar åt honom:

»Skulle löjtnanten kunna taga hand om dem. Jag har fått löfte om vagn och hästar af bonden, men han har ingen inne som kan köra — min hästskötare får köra — och så få af beväringarna med 6,40 tåget — det går om åtta minuter, men löjtnanten hinner nog ned till dess. Det går en nyanlagd väg därborta genom skogen.»

Det är sekunders göra för Thure-Gabriel att få fram vagnen — en flakvagn utan sidostycken — och hästskötarn tar tyglarna.

Själf lyfter han upp de båda beväringarna, som äro nästan medvetslösa och vackla som druckna med packningarna på ryggen och gevären i händerna.

Ränslarna snör han af dem, gevären lossas i gevärsremmen och hängas på så sätt öfver deras skuldror. Han slår armarna om deras lif och sittande midt i vagnen med sina egna ben stickande utöfver sidan håller han de båda sjuka med ryggarna stödda emot sig.

Han har gifvit hästskötarn order att åka

den nya vägen och nu kommenderar han: »kör». Ingen af dem har varit på trakten förut, men han har lofvat hästskötarn en femma om de hinna fram till 6,40 tåget.

Hästskötarn kör som en galning. Vagnen är så godt som ofjädrad — den hoppar och studsar för farten så att de båda beväringarnas gevär ibland slå kornen i Thure-Gabriels hufvud. Han känner en ohygglig smärta vid hvarje slag, sprängande som droge man ut en tand, men den är borta och glömd i nästa ögonblick för denna enda tanke:

Måtte jag hinna fram!

Plötsligt skriker hästskötarn till. — Thure-Gabriel hör icke hans ord, men följer med blicken riktningen af hans piska. Man är i en brant utförsbacke, hästarna äro omöjliga att hålla igen, och den stupande vägen leder öfver en ännu ej färdiglagd bro, under hvilken en ström brusar i en djup fåra.

Thure-Gabriel ser spöklikt klart hur bron är liksom randig — bräder äro borta och i luckorna gapar mörkret — men på samma gång har han ett lika klart medvetande, att

han ej är rädd därför att det helt enkelt inte lönar sig att vara rädd. Han känner det som när han hoppat från tornet i badhuset: skulle man helt plötsligt midt i luften bli rädd och vilja vända tillbaka uppåt. Det vore ju lika omöjligt som vansinnigt. —

Vagnen är redan på andra sidan. —

Hästarna som sprängt af i sken hafva trampat rätt hela tiden, och den rasande farten har ej ens kastat vagnen i djupet eller vräkt af dess passagerare.

Det går bara framåt.

Thure-Gabriel känner att han är våt på kragen och ända ned på skuldran. Det är blod som rinner från hufvudet. Men det är ingen särskild känsla af smärta eller obehag.

Där är stationen. —

Tåget blåser af — flakvagnens höger-hjul slira längs en järnvägsskena, hästarna hållas in, strukna bakåt med ett våldsamt förenadt ryck af Thure-Gabriel och hästskötarn.

Thure-Gabriel ropar endast med en jättestämma till stationsinspektorn:

»Det är order — stoppa tåget!»

Han ser stationsinspektorn börja springa viftande med sin röda flagga efter tåget, som ännu ej fått full fart. Stationsinspektorn ropar — ett par stationskarlar längre bort upprepa ropen — passagerarna sticka förvånade ut sina hufvuden genom vaggongfönstren och ropa med.

Thure-Gabriel träder beväringarnas ränslar på hvardera armen och fattar de två sjuka med handen om axelklaffarna och så springer han, släpande dem till hälften med sig, efter tåget.

Allt går fortare än man hinner tänka — snabbt, otroligt snabbt som vore det overkligt — som hände det i drömmen — så nästan isande snabbt och motståndslöst sker allt. —

Tåget blir stannadt — beväringarna blifva placerade på hvar sin soffa i en tom förstaklasskupé, som afstängts, och konduktörn lofvar beredvilligt att taga hand om dem och lämna af dem vid lägerplatsen, ehuru detta tåg eljest ej stannar där.

Tåget blåses än en gång af, Thure-Gabriel går in till stationsinspektorn på hans tjänste-

rum, och han märker att alla titta på honom fulla af en underlig respekt. Någon säger:

»Löjtnanten är alldeles blodig.»

Ja visst — det är gevärskornen som slagit hål i hufvudet. — Det är bara blessyrer på ytan, tänker Thure-Gabriel, medan han får tvätta sig i ett litet handfat. Han får en handduk virad om sitt hufvud af en ung kvinna, som ser på honom ömt och med samma respektfulla ögon som stationsfolket nyss. Men han har ej tid att tänka därpå, han har bara brådtom att få skrifva ut ett par rekvisitionsbiljetter hos stationsinspektorn för de båda beväringarnas räkning.

Han har gifvit hästskötarn en femma och order att låna en häst till i stationssamhället, medan han själf rider barbacka tillbaka till bivacken på den ena af de nyss begagnade vagnshästarna.

Thure-Gabriel rider nu den andra vägen alltjämt rusig vid minnet af den svindlande farten, händelsernas snabba »efterhvartannat» och slagen i hufvudet, men väl framkommen griper honom en sällsam blygsamhetskänsla.

I en nedblodad vapenrock och med en handduk om hufvudet vill han ej aflämna rapport till öfverstelöjtnanten om befallningens uträttande.

Thure-Gabriel sitter af och binder hästen vid en gärdsgård. Som en tjuf smyger han sig in i sitt tält, obemärkt af alla, och där tar han på sig en annan vapenrock och klistrar häftplåster litet hvarstans i hufvudet. När han tycker sig se snygg och »naturlig» ut, stegar han i väg ned till öfverstelöjtnantens bostad.

Öfverstelöjtnanten står på trappan och ger order för morgondagen. — Han är alldeles upptagen af denna sysselsättning och märker ej Thure-Gabriel. —

»Öfverstelöjtnant, befallningen verkställd!»

»Nå — hva' va' de'? — Jaså — det är löjtnanten, nå det var bra det! — Allting är klart?»

»Ja, öfverstelöjtnant!»

»Ja, skrif då upp rekvisition på truppbiljetterna till mig!»

»Ja, öfverstelöjtnant!»

Thure-Gabriel gör honnör och går. Han känner sig endast glad och tillfredsställd — en oskyldig djup glädje utan ord och uttryck:

Så — just så skall det gå till!

Inget beröm och onödigt prat — att man varit i lifsfara, att man klarat upp en sak så som ingen annan, det skall inte märkas eller bli omtaladt.

En gärning skall stå för sig själf — utan ord och pladdrande utläggningar. En handling är sig själf nog och sin egen belöning.

»Befallningen verkställd» — »det är bra» —: det är hvad som skall sägas. Allt annat är likgiltigt babbel, prat och strunt, som ej hafva med handlingen att göra mer än fyrverkeri med en högmässa.

Thure-Gabriel går och dricker ett glas whisky tillsammans med några kamrater, som sitta uppe i en skogsbacke och njuta af sommarkvällen. »Krigstillståndet» inträder icke förrän klockan tolf, och till dess kan man ju få roa sig. Det blir förpostfäktningar och nattlig fälttjänst kanske redan vid 1-tiden och

då lönar det sig knappt att gå till sängs för befälet. —

Thure-Gabriel har haft en lyckodag.

På morgonen har hans kompani varit eftertruppskompani under en fingerad reträtt, då det gällt för Thure-Gabriel att med sin pluton och en tropp ur en annan uppehålla fienden och komma honom att tro, att det var tre kompanier, som retirerade vägen tillbaka mot Osmo kyrka och Stormons bruk. —

Det har varit en förmiddag af brinnande arbete.

Man har retirerat från position till position — öfver åkrar och ängar — öfver gärdsgårdar och stubbmarker — öfver moar och sumptrakter. — Ständigt i eldgifning — spridda på en stor front hade Thure-Gabriels karlar presterat det otroliga.

De hade varit öfverallt — öppnande eld från de mest oväntade håll, förvirrande och vilseledande förföljarna.

Man hade lyckats fullgöra stridsledning-

gens order och på sig draga hufvudkrafterna af fiendens styrka. —

De tre små tropparna hade skött sig med heder, och nu hade de stött till kompaniet, uttröttade och utpumpade af ett ständigt klättrande, omkullkastande och springande och detta med en fullviktig fälttjänstpackning.

Nu skall hela kompaniet i elden igen — en kringgående rörelse. — Bataljonschefens order är att tredje kompaniet skall göra sin framryckning »mot höjderna vid sista n' i Dänningelanda». —

Thure-Gabriel har utverkat att hans pluton, som burit dagens tunga och hetta med en sådan heder, nu får aflägga ränslarna, som skola köras med en trossvagn till kvällens kvarter vid Stormons herregård.

Kompaniet gör sin framryckning — skott hafva börjat falla från fiendesidan och kapten Lillie har redan utvecklat två af sina plutoner i skyttelinje, medan Thure-Gabriels går som kompanireserv. Plötsligt märker denne att hans kompanichef gör framryckning mot det

tredje n'et i ordet Dänningelanda på kartan och ej mot det sista.

Vid det sista n'et är en kurva i terrängen — Thure-Gabriel kan se backkrönet snedt till höger.

Där bakom ligger naturligtvis fienden, och kapten Lillies kompani blir stridsodugligt om det framrycker i den riktning kompanichefen angifvit. Det blir eld i flanken — kompaniet döms ut och regementet lider nederlag.

Thure-Gabriel går med sin pluton spridd i skyttelinje och nu ropar han häftigt, ifrigt — det gäller ju minuter —:

»Kapten, det är sista n'et i Dänningelanda — vi gå fel — det är n'et i 'landa'!»

Thure-Gabriel angifver den rätta riktningen med sabeln. Kaptenen är vid ett ilsket lynne, trots det han fått beröm för sin plutonchefs sätt att vilseleda fienden under förmiddagens strid. Det är hett och gassigt och värmen tar på kapten Lillies mjälte. Nu ropar han:

»Skrik inte så förbannadt — fienden

kunde höra löjtnanten. — Följ mina order och prata inte!»

I nästa minut kan allt vara för sent — man kan vara beskjuten från backkrönet snedt opp till höger. Högsta stridsledningen och stridsdomarna med sina blågula bindlar skymta på kullen uppe vid Osmon — det är nog meningen att afgörandet skall ske här — och nu förstör kapten Lillie allt — och fienden segrar.

Thure-Gabriel är endast feber. Han vet hvad han riskerar med ett orderbrott: arrest och trakasserier om han tar miste och fienden inte är där — och enbart trakasserier från Lillies sida om han har rätt.

Det är ju ingenting att bråka för — det är ju bara manöver.

Men — nej — det är inte »bara» manöver — manövern skall vara en afbild af kriget, och det är Thure-Gabriels skyldighet att ingripa. Vore det verklighet skulle ju hans orderlydnad medföra ett kompanis undergång och ett regementes misslyckande.

Sin plikt skall man alltid fylla — äfven i fantasien är plikten verklighet.

Thure-Gabriel hör sin egen stämma — klar och befallande — det är nästan jubel i den:

»Min pluton hör opp på mig! — Bajonett på. Mot backkrönet med lilla stugan — snedt till höger.»

»Hvad i helvete hittar löjtnant Silfverstååhl på?»

Det är kapten Lillie, som skriker i falsett — färdig att gå sönder af värme och ilska:

»Jag förbjuder löjtnanten — gå i arrest — sergeanten tar befälet öfver pluton.»

Thure-Gabriels röst ljuder kall och stark: »Plutonen följer mig! Anfall med bajonett — gå på marsch!»

De återstående trehundra meterna upp till backkrönet tillryggalägger Thure-Gabriels pluton under ett enda gällt vansinnigt hurrande. De hafva ju ingen packning längre — de skulle kunna springa så i evighet tycka de. De rusa fram som galna, berusade af farten, af sina egna rop, af den fysiska makt-

känsla som denna lavinlikt framrusande massa framkallar hos de springande.

De äro som rasande djur — de skaka sina gevär i handen — de så att säga ligga utefter marken som skridskoåkare i täflingens ögonblick, så uppdrifven är deras hastighet. Främst är Thure-Gabriel svängande sin sabel i luften och med officersrevolvern dragen.

Plutonen rusar upp mot höjden med en naturkrafts spontana våldsamhet — en cyklon — en orkan. —

Det är verkligen ett par fiendtliga plutoner på krönet. —

De öppna eld — men plötsligt — som slagna af skräck inför denna våldsamt framrusande skara galningar — göra de helt om och utrymma ställningen i språngmarsch.

Det är som om de kände att detta ej längre var lek, att dessa trettiotvå beväringar och deras chef äro fiender — äro segerdruckna och rusiga krigare utan nåd och förskoning.

Thure-Gabriel känner det själf så — han har själf de sista sekunderna fruktat för inrusningen i de fientliga leden — han har känt,

att sig själf kunde han nog ännu hejda — men icke manskapet bakom sig. Kraften var lössläppt och ville segra eller förintas — den var hans herre, och han kände att han endast var den främsta vågen i stormfloden.

Han förnimmer med ett oändligt skärpt medvetande, hvilket enbart det ger honom en gränslös makt- och sällhetskänsla, att i detta nu upplefver han kriget, känner han stridens rus — mannaviljans suveräna likgiltighet inför lif och död.

De fientliga plutonerna voro som bortblåsta när han nådde krönet. —

Thure-Gabriel svänger sabeln, han ropar ett lefve, icke för konungen, endast för fäderneslandet. Hans karlar upprepa det, ursinniga, vilda af stolthet och själfberusad, hänsynslös kraft.

Bredvid honom står »sliparn». Han är sällsynt blek, men det ligger en flammande, religiös hänförelse, en glans af hänryckning och offervillighet öfver hans ansiktsdrag.

Thure-Gabriel tänker: hvad han är vacker — han vill säga det åt honom — i detsamma

repeteras öfverallt signalerna »eld upphör» och »samling».

Minuten efteråt blåses officersappell från stridsledningens plats. —

Fördelningschefen har hållit kritik. — Manövern har varit lyckad — likheten med krigets förhållanden har varit den största möjliga. Men bäst har kapten Lillies kompani skött sig: dess kringgående rörelse och bajonettanfall voro mönstergilla och afgjorde stridens utgång till röd styrkas förmån, liksom samma kompani på förmiddagen på ett utmärkt sätt betäckt samma styrkas reträtt. —

Thure-Gabriel småler. Kapten Lillie kan från och med i dag vara så säker på sina majorsepåletter som en människa kan vara säker på något i denna syndfulla värld. Lika säker som Thure-Gabriel kan vara att vid första lägliga tillfälle få arrest.

Man har gått i kvarter. Thure-Gabriels pluton skall ligga i en lada, själf ligger han

i sitt tält, medan kompanichefen och officerskamraterna på kompaniet ha ett par rum i en närbelägen bondgård. Thure-Gabriel är nu på väg upp till dem för att intaga dagens och dygnets stora hufvudmål.

Klockan är redan half nio, hungern har värkt sig trött i hans mage, lemmarna hafva slaknat efter dagens spänning och orka knappt släpa sig uppför backen. Thure-Gabriel är egentligen inte hungrig efter fast föda — han ville på sin höjd dricka ett par koppar buljong — men inget kött — det är så tröttsamt att tugga.

Trots sin trötthet analyserar Thure-Gabriel trötthetens fenomen hos sig själf. Dricka buljong och ligga på ryggen i en soffa med en stor tänd cigarr — det är den bild af honom själf som just nu lockar hans fantasi. —

Någon rusar backen ned — kapten Lillie!

»Jaså, löjtnanten är här — nu har löjtnanten ställt till det trefligt! Hvad har löjtnanten gjort med 113 Samuelsson — det blir en treflig historia — det kan kosta löjtnanten fängelse och afsked — — —»

»113 Samuelsson — jag förstår inte, kapten!»

»Hvarför vägrade löjtnanten honom permission?»

»Jag har aldrig vägrat honom permission — af den enkla anledning att han aldrig begärt någon af mig.»

»Jaså — ja, i morse när löjtnanten skulle betäcka vår reträtt så snafvade han vid klättringen öfver någon gärdsgård och rände in spetsen af en gärdsgårdsstör här i låret.

Och med det såret har han sprungit hela dagen utan att löjtnanten sett till honom.»

»Han har aldrig sagt ett ord, kapten.»

»Ja, nu ligger han nere hos prästgårdsarrendatorn på vägen till Osmo — bataljonsläkarn säger att det kan vara slut när som helst. Det där kunde löjtnanten ha besparat både sig själf och mig.» —

Thure-Gabriel har vändt om och börjat springa vägen ned mot Osmo. Tröttheten är borta — glädjen är borta. Han springer — spasmodiskt gråtande med grimaser, som del-

toge ansiktsmusklerna i ansträngningen att springa. Han hör sig själf stöna högljudt medan han rusar fram som sköts han genom luften.

Hela hans kropp skriker af fysisk smärta, han är som vansinnig af förtviflan, och några beväringar på vägen höra honom skrika medan han springer förbi:

»Samuelsson — dö inte, Samuelsson!»

Det är ingen personligt reflekterad smärta han känner, det är endast som bevittnade han sin egen och världens undergång, som om allt nu rasade i ruiner och förgicks inför hans ögon.

Farten lugnar honom så småningom — muskelansträngningen minskar den rent fysiska ångesten.

Hur långt kan han ha kvar att springa? En kilometer? —

Han passerar en flock människor — en skrinda och ett par hästar — en frånspänd bataljonsvagn. Han öppnar en grind — där — där står doktorn på trappan och talar med en karl i skjortärmarna — naturligtvis prästgårdsarrendatorn. —

»Hur är det?»

»Ja — det är inga möjligheter, löjtnanten,» — den lilla vänliga doktorn stryker tankfullt hakskägget — »det är förblödning — finns inga möjligheter — jag har gjort allt som kan göras. Men löjtnanten skall inte vara rädd — han har sagt flera gånger på mina frågor, att han aldrig begärt permission af löjtnanten — han tyckte inte att det var något att begära permission för — det är ett djäfla sår —»

Doktorn gjorde en grimas.

»Han sa' att han inte ville vara sämre än löjtnanten — jag vet inte hvad han kunde mena.»

»Får jag se honom?»

»Ja, löjtnanten kan tryggt gå in — han ligger i rummet straxt till vänster. — Jag måste gå ner och äta nu — jag har inte fått en bit i mig på hela dagen. — Det finns ingenting att göra, löjtnanten — mer än hvad jag redan gjort. Prästen har för resten lofvat komma inom en half timme.»

Thure-Gabriel kommer in i ett litet rum, upplyst af en lampa med spräckt glas och utan kupa.

Han ser allt i rummet i ett ögonblick: Sängen där Samuelsson ligger krithvit i ansiktet med sina stora blå ögon för första gången riktigt öppnade och spända — väggarna med bibelspråken — färgtrycket öfver Samuelssons säng i de mest skrikande gälla färger och med en engelsk titel »Paul opposed at Ephesus».

Samuelsson sträcker sig i sängen som om han försökte lägga sig i »gifakt».

»Samuelsson!»

»God dag, löjtnanten — det var roligt att si honom.»

»Hur kunde Samuelsson — hur kunde du?»

Thure-Gabriel tar hans hand och klappar den.

»Nå — nå — löjtnanten.»

»Hur kunde du?»

»Sliparn» talar stötvis och litet läspande — denna främmande läspning verkar särskildt pinsam på Thure-Gabriel:

»Jag såg väl hur löjtnanten — kom hem på kvällen från station — och inte låtsade

om — ingenting — men när jag städade tältet — då såg jag allt hanses vapenrock — den var bara bloen — stel va' den ja, af blo' — så kunde väl jag — va' lika go' — en ann som en ann.

Nä hör nu, gråt inte, löjtnanten.»

Thure-Gabriel har rest sig och kysser »sliparn» på pannan.

»Äss det va' väl ingenting.»

»Du är en hjälte!»

Samuelsson har slappnat några ögonblick af ansträngningen att tala. —

»Ett djäfla lif — den rocken skafvade mig.»

»Sliparn» såg plötsligt upp med en blick af gränslös triumf och stolthet:

»Bajonett på — det var stiligt, löjtnanten — så det gick — det va' som di haft ell i röfven, när di flydde — satans ruskor.»

Lampan osar öfver det spräckta glaset — färgtrycket skriker på väggen och Thure-Gabriel gråter våldsamt. — Hela hans kropp skakar, och han borrar in naglarna i armarna för att ej jämra högt.

X.

»Sliparn» har blifvit begrafven under militära hedersbetygelser. Thure-Gabriel har själf bekostat begrafningen och inte sparat på något.

På »sliparns» graf skall resas ett väldigt granitblock, på hvars framsida står inhugget i djupa bokstäfver:

Härunder hvilar
en värdig ättling af den svenska
krigarstammen
FRANS EFRAIM SAMUELSSON
död i sitt tjugonde år.

Långt var det lif dock, han lefva fått,
om lif är bragd. —

Ej veklig klagan, blott saknad tung,
blott sorg var spord.
Till hjältens ära, som dog så ung,
ej föllo ord.

På baksidan skall stå inhugget med fin stil:

Thure-Gabriel Silfverstååhl
reste vården.

Thure-Gabriel hade först tänkt den utförd i marmor, men granitblocket tilltalade honom mer, ett grått, grofhugget granitblock.

Oäktingen — den af okända föräldrar födde — proletären och ungsocialisten, beväringsmannen 113 Samuelsson stod för Thure-Gabriel som en värdig like till hjältarna från finska kriget. I hans ilskna och svultna, af verkliga oförrätter förpinade hjärta hade undret spirat, han hade blifvit gärningens och bragdens bärare — den utvalde.

Utan ord och åthäfvor hade han fulländat sitt lif. Ordlös och butter med sin trumpna

min och sina hårda, blå ögon sådan han stod i ledet, så stod han äfven inför Thure-Gabriel, talade hvarje tid på dygnet till hans hjärta.

I honom hade folksjälen tagit gestalt, tycktes det Thure-Gabriel, allt det manligt tysta och inbundet hårda i nationens lynne hade tagit mandom i honom, och han, den ständigt missnöjde, som deklamerat stora fraser, hade i handlingens ögonblick blifvit en ordkarg hjälte. —

Hela Thure-Gabriels måttlösa behof af heroism och manligt offer hade under dessa dagar stegrats till feber, till samvetsförebråelser mot honom själf, som ingen lifsafgörande gärning mäktat.

Han talade icke med någon om »sliparn» och hans död. Det var ett heligt rum i hans hjärta, som endast han själf fick beträda. Thure-Gabriel gick i religiös extas och den, han tillbad som ett helgon och såg upp till som den oupphinneliga förebilden, det var Frans Efraim Samuelsson.

Thure-Gabriel var till sinne och själ en

hedning, omedvetet en hedning, och hela hans religiösa behof af offer och hängifvenhet var icke inriktadt på något fjärran och hinsides.

Hans hela religion var äran och bragden — fäderneslandet var hans gud, för hvilken det var hans plikt att offra allt. —

Trots all sin analytiska skärpa och böjelse för medvetet konstaterande af själsliga fakta, visste han icke detta själf.

Här slog hans natur om, och han själf blef en annan utan att veta det. Här steg i hans abstrakta och förståndskalla själ ett kokande källsprång ur det omedvetnas djup.

Här var han en annan — väl alltjämt sig själf — men sig själf i en renare inkarnation — i en högre potens.

Inför begreppet fäderneslandet och dess ära blef Thure-Gabriel religiös, en mystiker och visionär, som lefde i en drömvärld, en svärmare, som med hela sin instinkt trådde till offret och martyrskapet med en passionerad och olycklig naturs våldsamma behof att glömma sig själf och få gå upp i något högre.

Hela hans unga hjärtas törst till ett hänsynslöst offer hade aldrig varit så brännande bittert som nu. Hans härskarvilja och maktbegär voro icke operasångarens feminina lilla fåfänga, icke den kvinnliga hysterikans sensationsbegär, men en ung idealitets längtan att med samlad kraft få göra sin insats i tillvaron på det område, där den tror sin personliga lifsuppgift ligga.

Och den var en ung människas längtan, att genom gärningen komma i kontakt med den realiteternas värld, som hennes drömmar och förhoppningar på en gång drogos till och stöttes bort från.

Nu brann detta handlingsbegär hos honom med feberns puls, trådde till den afgörande handlingen som en varmblodig kvinna till det hängifvenhetens ögonblick, då hon skall invigas i sitt kall och den uppgift, som är henne förutbestämd af naturen. —

»Sliparen» hade varit maningstecknet, budskapet från hans gud:

Hvar är du och hvi töfvar du? —

När en karl i ledet gömmer så mycken

kallblodighet, så mycken självöfvervinnelse och hänförelse för sitt manlighetsideal, att han förblöder för en chimär, skulle Thure-Gabriel icke då kunna göra sin lifsinsats i en offrande gärning?

Hade han icke nu i månader talat om och lidit för all denna maktlöshet, som fyllde landet, för det att inga män reste sig att tolka de tigandes känslor!

Hade han icke med afundsjuk beundran ihågkommit att ännu för sjuttio år sedan hade det i landet funnits en man, Peter Wieselgren, som, när pöbeln anställde upplopp i Stockholm, skrifvit till en ämbetsbroder i Norrland, att därest situationen förvärrades skulle han resa det södra landet och tåga upp till Stockholm.

Så tänkte en Gustaf Vasa! —

Men hvad var det som afgjorde om man var gärningens utvalde eller ej?

Var det icke fegheten och försagdheten ensamt som talade, när man sade sig själf, att man skulle låta händelserna hafva sin gång och icke söka spela försyn för historien.

Det som var bestämdt skulle ju ske, vare sig man ville eller ej.

Mot denna sista tanke reste sig Thure-Gabriels hela viljetro, hans blods öfvertygelse att individen skapar framtiden om han vill, om han verkligen vill.

Och Thure-Gabriel ville verkligen.

Det fanns för honom endast en plikt, en gärning: att offra sig för fäderneslandets välfärd.

Det var hans enklaste och naturligaste skyldighet.

Hade icke hans förfäder i tre århundraden hvar och en i sin stad och efter sin förmåga gjort sin insats i Sveriges historia, sträfvat att bära det vidare i medgången och i motgången gått sist i eftertruppen. Från Danzig till Wittstock, från Warschau till Lund, från Narva till Svensksund hade Silfverstååhlar tjänat riket med vapen i hand. De hade aldrig suttit hemma som åskådare från kakelugnsvrån och glömt sitt ansvar för personlig trefnad och bekvämlighet.

De hade enkelt och naturligt fyllt sin

plikt, och Thure-Gabriel var icke blott medarfvinge i det rike, de hjälpts åt att bygga upp, han var äfven medansvarig för dess bestånd och kommande välfärd.

Nu höll hans arf på att blifva förskingradt af fega och pliktförgätna främlingar — det var hans enklaste skyldighet att ingripa och förhindra det hans arf förskingrades.

Thure-Gabriel skall fara till Stockholm och söka upp Majestätet, ställa honom till ansvar och låta honom veta hvad de tänka ute i landet, då de ömskinta och ömsinnade kompromissmakarna tego.

Det är inget märkvärdigt i denna handling — den är självklar och enkel. Den är ju bara hans plikt — plikten mot förfäderna — plikten mot fäderneslandet.

»England väntar att hvar man gör sin plikt!»

Det är den statsliga ansvarskänslans höga formel. Landet väntar att hvar medborgare gör sin plikt.

Hvar och en — sin plikt. —

Thure-Gabriels plikt var gärningen utan

like, gärningen framför alla, en gärning som skulle ihågkommas. —

Hvilken feber kring en sådan handling — hvilken brännhet ökenluft kring den unge i dag okände, som om några timmar eller dagar skall hafva talat sitt ord till samtiden och eftervärlden. —

Thure-Gabriel har rest på tåget till Stockholm — han har talat med människor, skrattat och pratat, hört nyheter och talat om likgiltiga ting — och allt är som hade det icke varit. —

Det är icke längre kallblodigheten från manöverdagarna, då döden hvilket ögonblick som helst kunnat nå honom på den skenande vagnen öfver den uppbrutna bron.

Då var han ju endast ett föremål för lifsfara, ett objekt, som endast genom kallblodighet kunde uttrycka sitt oberoende och sin likgiltighet inför den hotande döden. —

Nu var han inget föremål längre — nu var han själf döden — lifsförlänaren eller

dödsbringaren — i sin hand vägde han en annans lif — och han var redan bortom lifvet och fylld af sin handlings betydelse och följder. Han var lössliten ur nuet och sammanhanget med människorna.

Som den resande på expresståget knappt hinner skymta och förnimma landskapet utanför fönstren, så förnam Thure-Gabriel ej heller längre yttervärldens former och detaljer, framburen som han var af denna handlings brusande vind.

Det är som andades och ginge han i den tunnaste luft — blodet bultar sprängande i ådrorna — en lätt yrsel fyller öronen med ett doft sus, genom hvilket han förnimmer yttervärldens ljud som lösryckta och förvirrade ord. Allt skymlar för blicken, som icke ser annat än den åtrådda gärningens verklighet. —

Han har kommit till Stockholm. Han har träffat fadern, som hade att berätta det man ej ens vågade anförtro konungen, hvar den svenska flottans hemliga ankarplats i Bohusländska skärgården var, af fruktan att det skulle blifva förrådt till Norge.

Men den nye sjöministern hade lofvat, att därest Karlstadsförhandlingarna afbrötos, skulle han ögonblickligen på eget ansvar gifva flottan order att gå på Kristiania.

På eget ansvar!

Hur jublade icke de orden i Thure-Gabriels hjärta.

På eget ansvar.

Det finnes alltså män i Sverige, som våga handla på eget ansvar — och snart var han en af dem. —

Äfven löjet har flyktigt och fjärran krusat Thure-Gabriels läppar.

Han har träffat farbror Thede-Julius, som fullkomligt saknade kontakt med den reella situationen. Hans genealogiska känslighet hade hakat upp sig på en detalj, där han blifvit sittande och från hvilkens synvinkel han såg hela världen.

Det var två som hette Pettersson i det statsråd som skulle upprätta Sveriges anseende inför Europa. Det var ju bevis och

tecken nog på att allt var fel inriktadt och förutbestämdt att misslyckas.

När hade någonsin i hela Sveriges historia två Petterssöner suttit vid konungens rådsbord. Kan något godt komma från Nazareth och något stort ur en Pettersson.

Thede-Julius såg klart att allt var dömdt att gå sönder. Måtte syndafloden komma och förgöra landet, men ej glömma att framför allt taga de båda statsråden Pettersson med sig.

Thede-Julius var starkt betänkt att lämna det undergångsdömda landet och transportera sina pengar på den tyska riksbanken eller placera dem i ett Mecklenburg-Schwerinskt »rittergut». —

Thure-Gabriel har äfven återsett flickan, som han en försommarkväll på gatan gifvit tvåhundra kronor. Det var åratal sedan — var det inte åratal sedan den kvällen var. —

Det är en nyckernas nyck af slumpen att de åter råkats. Han hade gått förbi en rakstuga och plötsligt tänkt, att han skulle raka sig där. Han gör det eljest alltid själf,

men han hade gått in och där var Signe Hedelin rakfröken. Han har fått höra att hon hade det utmärkt nu, tack vare honom, och att hon gärna ville träffa honom för att få afbörda sin tacksamhetsskuld. —

Men allt detta har varit som händelser i en dröm. —

På morgonen till den bestämda dagen vaknar Thure-Gabriel med en underlig känsla af missmod — samma känsla, han hade när han gick upp i skolan till en lektion, hvars uppgift han var medveten att ej kunna, lika medveten som han var att lärarns fråga skulle blotta denna hans okunnighet. Samma känsla var det som när han i sina gymnasistår legat vaken på natten och beslutit sig för att dagen därpå säga fadern, att han ej längre härdade ut med styfmoderns elakheter och det lif han tvangs att föra — och morgondagen hade kommit och med skoldagens grå och frusna gryning vid chokladkoppen voro nattens tankar och planer så löjliga och likgiltiga inför

alla de närliggande och olösta problemen — om han skulle hinna dricka en kopp choklad till innan han sprang — om det vore möjligt att skolka morgonbönen eller hafva den stora franska grammatikan med sig in i bönsalen. — Nattens heta och färgrika drömbilder fröso alltid bort i det grå och kalla morgonljuset. —

Det var Thure-Gabriels plan att hejda konungens vagn på majestätets förmiddagspromenad kring Rosendal och dess omnejd. Han har ännu några timmar på sig och iförd sin riddräkt tar han sig en promenad i skogstrakterna bortåt Lill-Jans och Uggleviken.

Thure-Gabriel vandrar omkring under ett ifrigt och förtvifladt resonemang med sig själf:

Förstår en människa, förstår en människa *verkligen* sin gärnings betydelse? — Sprungo ej de stora historiska händelserna och dåden direkt ur det omedvetnas djup — spontana — af naturnödvändighet — utan att individen anade sin plötsliga handlings innebörd?

Kände verkligen Thure-Gabriel sin gärning som en naturnödvändighet? Hade den cyklonens omedvetna väsen att sopa ikull och nedgöra?

Nej — och åter nej!

Hade han inte dagen förut gått och fantiserat hur hans namn skulle stå i Odhners lilla historia — hvarje skolgosse skulle en gång veta hvem Thure-Gabriel Silfverstååhl varit och hvad hans gärning innebar. Thure-Gabriel Silfverstååhls minne skulle hugfästas och värdigt stå vid sidan — ej af en Anckarströms — men af en Banérs, en Oxenstjernas, en Brahes — en Erik Dahlbergs. —

Det hade blifvit en sammanstötning och katastrof i Thure-Gabriels föreställningsvärld.

Där stod begreppet »Fäderneslandet» — för det skulle man offra allt utan tanke på personlig fördel — och där var begreppet »ätten Silfverstååhl och dess ära».

Hade man öfver hufvud taget rättighet att tänka på släktens ära och anseende, när ens gärning gick ut på fosterlandets välfärd?

Drog man icke ned sig själf, vanärade man

ej sin gud, smutsade man ej sin själ genom en dylik rent personlig fåfänga?

Thure-Gabriels analytiska sanningskärlek skar och sargade, hans passion att finna beräknande egoism och smutsig lumpenhet i alla uppsåt fick nu tillfredsställelse. Än en gång var det reaktionen mot barndomsårens förställning och teaterspel, som blef allenahärskande i hans själ. Denna hans naiva dogmatiska tro, att handlingen skulle vara opersonlig och omedveten utan tanke på det egna jagets intressen: — endast i omedvetenhetens tecken blef den segerstark och betydelsefull.

Var det så — eller var det icke så — och var ej han själf en effektsökande ärelysten människa? —

Nej, ropade blodet i hans ådror, nej och åter nej! Du är den utvalde.

Men den bleka eftertanken var lika ifrig att framföra sin åsikt:

En gärning under hvars utförande man tänker på rent personliga angelägenheter är ingen äkta och betydelsefull gärning. En

bragd, som springer ur en personlig ärelystnad, är ingen bragd — den är endast ett teaternummer, en scenisk effekt.

Stackars Thure-Gabriel, han hade aldrig läst hvad bragdens stormän skrifvit om sina känslor och tankar i gärningens ögonblick — af dem som kunnat på papper tolka och efterlämna sina minnen.

Verkligheten är en sällsam väf af stort och smått, och i samma hjärta kan den lilla lumpenheten och den stora allt offrande hängifvenheten bo sida vid sida som ett endast till synes omaka äktafolk i den fullkomligaste inre endräkt och harmoni.

Thure-Gabriels teori om en gärning var, att till den störtade man utan att se sig åt sidorna, som man rider en häst med skygglappar för ögonen så att den ej skall blifva skrämd af hvad den eljest skulle se på vägens kanter.

Thure-Gabriel hade aldrig läst om män, som gått mannadådet och hjältedöden till mötes och tänkt på så futila ting som att manschetterna icke skulle blifva skrynkliga

och blodas ned eller att leendet skulle ligga på deras läppar som bjöde de upp till en dans.

I närheten af döden och faran kan människan hafva ett instinktivt behof efter oviktiga detaljer, en lifvets småsak, en amulett — något att gripa efter som motvikt mot det alltför stora — den drunknandes grepp efter halmstråt. —

Thure-Gabriel har hämtat sin häst och rider nu vägen mot Rosendal. Pistolen tynger i revolverfickan — en påminnelse, en maning.

Hvarifrån kommer denna beklämmande känsla kring hjärtat — detta lamande tryck öfver lemmarna — detta blodets på en gång heta och tunga lopp i ådrorna, som vore det smält bly. —

Inte är detta gärningens känsla af oundviklig förutbestämdhet? Inte kände han det så inför faran, när de skenande hästarna körde

öfver den trasiga bron? — Inte var detta hans stämning inför »sliparns» död. —

Det var ej feghet detta han kände — nej — det var ej feghet. Det var en sällsam beklämmande aning, att hans krafter ej skulle räcka till — ett lamande tvifvel att han ej är den utkorade — bragdens bärare och fullbordare.

Men — han — skulle visa — att han kunde — hvad han ville.

Hästen hade stegrat sig, skrämd af en automobil, och med hårda rapp af ridspöt tvang Thure-Gabriel honom åter in under sin viljas herravälde.

Han ville vända om — hvart som helst i världen — blott icke rida fram till den plats, där hans gärning väntade — han ville icke möta den, hvilkens öde han trott sig kallad att fullborda. —

Thure-Gabriel har stannat med sin häst vid Djurgårdsbrunnsbron och blifvit sittande hopsjunken i sadeln, medan han stirrar ut öfver landskapet. —

Där går en ångslup genom kanalen — en förmiddagsledig kypare står på värdshusbryggan och nyper en dalkulla i armen.

Uppe i backen skymtar en vagn — den rullar sakta — sakta nedför — mot bron. — Det är ett hofekipage.

Det är konungen och drottningen.

»Jag skall stanna,» säger Thure-Gabriel högt.

Ekipaget närmar sig, och Thure-Gabriel stirrar forskande i mannens ansikte — i ansiktet på den man, som nu åker öfver bron. Vagnen har snigelfart. —

Sekunderna äro evigheter bräddade af reflektion och tanke.

Jaså — han ser ut så — den man för hvilkens skull Thure-Gabriels land är ett åtlöje inför Europa — den man som därtill vanärat och bedragit sitt rike. — Han har ju sett konungen flera gånger förut, men det är som såge han honom verkligen nu för första gången.

Så ser han ut. —

Detta slappa, nedfallna ansikte — denna

utlefvade gubbe — utan ålderns värdighet — utan maktens afglans öfver sina drag — utan ett skimmer af den utvaldes storhet! En sömnig operettmonark är det mot hvilken han vill rikta det dödande vapnet — en farsfigur är det han mätt med den sårade fosterlandskänslans tragiska mått.

Ett kväljande äckel trycker i halsgropen. — Monarken, som känt sig observerad, lyfter blicken — han tycker sig känna igen utseendet.

När ingen hälsar honom, lyfter han två fingrar och besvarar den imaginära hyllningen.

Föraktets leende når Thure-Gabriels läppar.

Det är denne man, som svenska folket hoppats på. Det är denne utlefvade gubbe, som en gång behandlade Uppsala universitets rektor magnificus som ett stadsbud — därför — därför att denne universitetets målsman känt rikets uppgift i den tid, då dess monark rantade omkring med fruntimmer på fester och tillställningar, ehuru han visste att Norge rustade mot hans andra rike. —

Den man som satt där var redan död — en larv — ett uppmåladt lik — och mot denne ville han rikta allvarets vapen — denne skulle han kallat till doms inför sanningens eviga och höga domstol.

Vagnen hade rullat förbi. —

En frossbrytning skakar Thure-Gabriel — kallsvetten ligger klibbande öfver hans lemmar — han sitter alltjämt hopsjunken i sadeln. —

Det är något som har brustit inom honom — det är som hade ett blodkärl sprängts och förblödde han invärtes.

Han lyfter revolvern ur fickan och med en åtbörd af förakt slungar han den öfver broräcket i kanalen.

Skridtande låter han sin häst följa vägen mot Manilla — hans ansikte är fruset i förakt och leda. —

Gärningen hade väntat utanför hans dörr — på tröskeln till hans lif hade bragden stått väntande — och han hade ej gått den till mötes.

Ödet hade kommit, väntat ett ögonblick och gått vidare — förbi hans port.

För evigt vidare och förbi!

Han hade själf slagit till reträtt.

Från valplatsen för sitt lifs första stora drabbning red nu Thure-Gabriel Silfverstååhl — den förste Silfverstååhl som flytt.

Han var en fältflykting — en desertör som öfvergifvit fanorna — och hans lif skulle alltjämt förblifva detsamma:

Fältflyktingens ovärdiga och maktlösa tillvaro — ur hand i mun — från dag till dag. —

Ett lif utan uppgifter, mål och minne!

TREDJE BOKEN

PERIISSEM NISI PERIISSEM

XI.

Thure-Gabriel går Strandvägen raskt framåt i vintermiddagsskymningen.

Han kommer från kasernen, där han haft idel besvärligheter och förtret: majoren har inspekterat hans korpralskola och funnit utbildningen ojämnt bedrifven — det har varit förhör inför krigsrätt rörande en full korpral på hans pluton — fanjunkarn har varit krånglig, till och med en smula ohöflig uppe på kompaniexpedition.

Thure-Gabriel går snabbt — utan att tänka — likgiltig — med en föraktfull blick endast på de förbipasserande, knoddarna och knoddinnorna, hela bunten, från den lille reservofficern han mötte borta vid kasernen till den eleganta unga dam, som just nu med

ett förföriskt leende besvarar hans honnör. — Hon ler naturligtvis mot hans uniform, hans titel och den förmögenhet, han en gång kommer att ärfva. Ånej — Thure-Gabriel Silfverstååhl fångar man inte så lätt.

Här måste han stanna och tala ett par ord — det är hans bäste vän på officerskårn som kommer:

»God dag, T. G. — Har du hört något nytt om Eldstjerna?»

»Nej.»

Eldstjerna är en ung löjtnant, som, utan att underrätta någon på regementet, lagt in om afsked och afrest till Sydafrika.

»Det finnes faktiskt inte en enda förklarlig orsak. Hans affärer äro utmärkta — hans fästmö vet ingenting, hon är så förtviflad att hon vill taga lifvet af sig — han skötte sig ju utmärkt i tjänsten — inga motgångar.»

»Gåtfullt! — Hej!»

Med en nick går Thure-Gabriel vidare. Sådant är ju lönlöst att tala om. — Han ser Eldstjerna — blåa ögon — de lyste fullkomligt af lifslust — munter — det hjärtligaste skratt

Thure-Gabriel kan minnas. Plötsligt ihågkommer han ett yttrande denne fällt till honom i förbigående uppe på kasernen:

»Om man i alla fall hade något mer att göra — något som man fortare såge resultatet af. Tänk att man skall gå i det här huset tills man blir femti år — och se'n får man helt plötsligt sluta och bara gå på Strandvägen.»

Ja — så var det — det var många som tänkte som Eldstjerna: om man hade någonting mer att göra — något som man riktigt fick känna det betydelsefulla i. — En officer nu för tiden är ju endast till för att kritiseras. — Att vara officer i nådens år 1909 — det är inget glädjeämne, nej, det känns ej som en lifsuppgift, om man med lifsuppgift menar något som bereder en tillfredsställelse under ens lif. Man får ju aldrig se det faktiska resultatet af sitt arbete. —

Så var det. Alla hans kamrater, som voro något med, ville allvar och känsla af sitt lifsarbetes betydelse. De sökte sig öfver till andra uppgifter och sysselsättningar, mer an-

svarsfulla och spännande än deras ursprungliga yrke tycktes dem vara.

Har han inte själf i sina drömmar sökt sig hän mot nya uppgifter och kontinenter — Förenta Staterna — Canada. —

Thure-Gabriel är på hemväg till den våning på Sturegatan, som han delar med farbror Thede-Julius: tre rum hvar — egna ingångar — fullkomligt oberoende. — Stackars farbror Thede, han hade nog tänkt sig att han skulle få råka Thure-Gabriel oftare, när de på detta sätt delade bostad. Men däraf hade intet blifvit.

Thure-Gabriel sträcker på sig med en knyck på nacken. —

Man var minsann glad att öfver hufvud taget slippa se en annan människas ansikte, när man ibland inte ens mår väl af att se sitt eget i spegeln. —

Trapporna tar Thure-Gabriel tre steg i taget — han öppnar patentlåset tyst — tyst, så att inte farbror Thede-Julius skall komma

ut ur sin lya och börja ett alldeles onödigt samtal före middagen.

Thure-Gabriel är inne.

Han får af syrtuten och kläderna i en fläng — raka sig — ut i duschen — bena håret — putsa naglarna med salfvor och oljor — manicure och pedicure: det är inte nog med att ens kropp bereder en ständig förargelse, man skall också slösa timmar på dess vård.

Thure-Gabriel ihågkommer några rader i en dagbok, han förde året efter det han tagit studenten: »Jag har ett mål — att låta min vilja kufva min kropp, och min ärelystnad, stödd af vissa principer, leda min vilja. Ty min korpus hatar jag som de gamla kristna i tiden.» —

Duschens strilregn är slut och Thure-Gabriel står och torkar sig framför spegeln.

Alla hans lemmar äro utvuxna, muskelfasta, svällande af lif och hälsa, tränade och tuktade af de dagliga kroppsöfningarna. Gud vare tack och lof i alla fall, att man inte såg ut som en häradshöfding hvarken till

kropp eller själ, det är hans ständiga tanke när han på detta sätt mönstrar sig själf.

Han går naken omkring i sofrummet medan han putsar sig. Ett fysiskt välbehag fyller honom — en animal självberusning, en manlig känsla af ohejdad expansiv kraft och orubblig hälsa — ett gränslöst välbefinnande. Men hvad har man för glädje af att ens kropp är ett underverk af hälsa och lifskraft, när den inte vill lyda en. —

Thure-Gabriels mannaideal har nu Tilly varit i ett helt års tid, den gamle Tilly som stolt sade om sig själf, att han aldrig ägt en kvinna, aldrig förrådt en vän, aldrig förlorat ett slag.

Thure-Gabriel småler ironiskt. Tillys föredöme fyller i sanning för honom en människas kraf på ett verkligt ideal: att vara ouppnåeligt. — Thure-Gabriels kropp kan ej påstå att den lefver i någon som helst okunnighet om det motsatta könet — tvärtom — några vänner har Thure-Gabriel aldrig förrådt af den enkla anledning att han inga haft — och ingen drabbning har han förlorat därför

att han aldrig varit med i någon, ej ens som gemen soldat och ännu mindre då som fältherre. —

Thure-Gabriel har klädt sig civil och sätter sig nu vid skrifbordet. —

Dagböcker var det ja. Om man skulle titta i den stora dagboken, som han började föra i januari 1906 på sin första tjänstgöringsdag på gardet, dit han, tack vare fadern, med lätthet fått transport och med glädje blifvit mottagen.

Lampan lyser skarpt öfver Thure-Gabriels ansikte, medan han bläddrar i den hemliga dossiern. Det är så han benämner boken.

Det ligger något fruset hårdt och fast öfver hans ansikte — oåtkomligt, afslipadt och behärskadt verkar det. Men dess stelhet rymmer något af hot, är nästan hemsk i sin hvila. Det är som vore hans ansikte endast en gipsmask — ett stelnadt lavatäcke, under hvilket den underjordiska elden alltjämt glöder och bidar sitt ögonblick.

Därom är emellertid Thure-Gabriel ingalunda medveten — någon inre eld känner han

icke — snarare en för hvarje år mer lamande likgiltighetens kyla.

Men det är ett vackert ansikte med något af marmorbystens ideella köld, och Thure-Gabriel vet att det blir observeradt. Det där ärret från ögonbrynet upp mot hårfästet, det hafva många unga damer funnit »så stiligt». »Det klär löjtnanten — det verkar så bra som motsats mot er regelrätta kalla profil.» —

Hans kalla profil — ja. —

Thure-Gabriel bläddrar i boken.

Där är hans inledningsanteckningar från 1905 — hans »förord» till de blifvande arfvingarna och läsarna.

»Och måtte denna lilla bok vara ett vittnesbörd om att svenska män alltid skola stolt minnas Christian Lundeberg och hans ministär. I en det yttre och inre förfallets tid voro de dock ett uttryck för hvad af svenskhet ännu fanns i landet. De gjorde hvad de förmådde och vi veta alla, att med en nationell konung bakom sig hade de förmått mera.

Eftervärlden skall döma — må den döma hårdt.»

Thure-Gabriel skakade hufvudet med ett trött leende och bläddrade vidare.

1906, Februari.

Jag har beslutit mig för att studera estetik och skönlitteratur. Alla människor tala om böcker och författare och jag har intet att svara.

Det minskar aktningen för mig. —

Min far vet ju icke hvad en bok är. Han är som den där muhammedanen, som eröfrade Alexandria och tillfrågad, hur man skulle förfara med stadsbibliotekets 200,000 volymer, svarade: antingen innehålla dessa böcker detsamma som Koranen och äro då onödiga, eller också strida de mot Koranen, och äro i så fall skadliga. Bränn dem!

Det är min far upp i dagen: antingen äro böcker militärlitteratur — eller böra de brännas. — Litteratur uppkommer af vällefnad, sade min far i dag, mycket böcker i en nation äro, liksom finnar och pormaskar

i en mans ansikte, tecken på ett stillasittande lif och fel i ämnesomsättningen.

Jag sökte naturligtvis motsäga honom, fast det är mig oerhördt svårt att öfver hufvud taget opponera mot min far. I går eftermiddag köpte jag hem Dietrichssons »Det skönas värld», två samlingar poesi, en roman och ett drama. Jag läste hela natten till i dag och nu hela söndagen.

Deras språk är utan klarhet — oftast svulstigt — framställningen saknar planmässighet, koncis orientering och klar öfverblick. Det hela tycks mig meningslöst och utan nytta. Skall jag läsa poesi, föredrager jag grefve Gyllenborgs Ode öfver själens styrka.

Mars 1906.

Estetiken intrigerar mig alltjämt. Jag träffade en liten fröken v. Osman för en tid sedan på en bal hos engelska ministern. Hon sade att ett musikstycke, som spelades där, påminte henne om en viss persons sätt att röra sig — att ett annat var varmt och ett

tredje verkade mörkrödt. Detta var reflexioner, som jag knappast kunde inbilla mig att jag begrep, än mindre tänka på att själf producera. Synbarligen är denna kvinna i besittning af ett för mig fullkomligt främmande sinne.

Är detta sinne en oundgänglig nödvändighet för att tänka skönt? Det är en fråga som mycket sysselsätter mig.

Det är visserligen sant att jag ibland lyckats självständigt afgifva korrekta och estetiska omdömen, men jag är ej fullt säker på, att jag då ej antingen gissat rätt eller att jag förblandat det estetiska momentet med andra dylika af helt annan art, t. ex. att en sak tilltalat mig som angenäm eller antik eller af dess moraliska moment.

Med mitt utpräglade behof att handla efter en gifven förutsättning är denna frågas lösande af den största vikt. — Är fröken von Osmans sinne verkligen en nödvändig förutsättning för att tänka skönt, för att kunna uppfatta det sköna i en dikt, en tafla o. s. v., så är ju vägen till estetiken mig afskuren.

A la bonheur! Pensons d'autres choses!

4 April 1906.

Margaretha von Osman måtte vara en egendomlig kvinna. Ett undantag i gåsflocken. Hon berättade mig i går att hon höll på att läsa logik. Hon led så af att icke kunna tänka systematiskt. Jag betygade henne oöfverlagdt min respekt och vördnad. — Hvad jag söker i kärleken och äktenskapet är en klar, redig, rättfram och hurtig kamrat — en praktisk organisationsförmåga. Och inget känslovås!

15 April 1906.

Sanningen är att jag äfven midt på förmiddagen blir sömnig, när jag läser en skönlitterär bok, men i natt har jag legat vaken till klockan 4 på morgonen och läst »Der Deutsch-Französische Krieg 1870—71, redigiert von der kriegsgeschichtlichen Abtheilung des grossen Generalstabes».

Den enda poesi jag förstår är Fänrik Ståls sägner. Det går kalla kårar efter ryggen på mig och jag måste ibland afbryta läsningen för att rusa omkring i rummet som en gal-

ning medan jag fäktar med armarna i tomma luften. —

Min mor har varit i Stockholm några dagar och jag har försökt tala med henne om detta. Hon bara skrattade så att hon fick tårar i ögonen. Mamma kysser mig på kinden, klappar mig på handen eller ger mig en braskudde, men hon vill aldrig resonera. Hon tror visst alltid, att jag är lilla Purre.

20 April 1906.

Farbror Thede-Julius går allting bra för. När han i slutet af nittitalet sålde sitt hus på Fredsgatan fick han mycket pengar — jag vet ej exakt summan. Men jag vet att pappa öfvertalade honom att ej placera allt i hus, utan en del i aktier. Det blef Grängesbergare, som då voro billiga.

Tack vare den placeringen får jag i apanage af farbror Thede tiotusen kronor årligen, och femton tusen den dag jag gifter mig. Dessutom har jag min lön.

24 April 1906.

Margaretha Osman, tror jag, är en kvinna som skulle kunna föda högvuxna och tänkande män till världen. Man kan tala med henne om allt. Jag hade lånat henne ett häfte taktiska uppgifter — bara på känn — för att profva — och hon förstod dem.

»Få skönlitterära böcker hade roat henne så som denna!»

Jag hoppas att hon vill, att vi skola hafva skilda sofrum. Att ligga i samma rum som en fin väluppfostrad kvinna synes mig vara en fysisk som psykisk omöjlighet. Att gå omkring halfnaken och förrätta de alldagligaste funktioner under ögonen på en kvinna, som man respekterar och högaktar, det är en omöjlighet.

Det går mycket väl an avec une de ces dames — men med Margaretha von Osman — aldrig.

Jag ser mig själf omornad och morgonilsken med benan tillrufsad och mustaschbindan på sned.

Maj 1906.

Skratta, Pajazzo.

På balen hos general Heintz i går gingo fröken von Osman och jag in i ett af smårummen — ett verkligt flirtrum med en enda elektrisk låga tänd i takets skära ampel.

Vi hade resonerat pedagogik. Jag hade framlagt för henne min teori om systematiseringen af rekryternas rent själsliga utbildning — min teori om den psykiska gymnastiken, rent programmässigt bedrifven.

Hon ansåg den genial. — Jag fick ett plötsligt behof att kyssa henne. Men en kvinna, som kan resonera logik och förstår härordning, sätter man för högt för att börja flamsa om kärlek med eller kyssa på munnen. Men det måste man ju göra om man vill förlofva sig med henne.

Jag vred om knappen till det elektriska ljuset för att i mörkret kunna tala lugnt och klart. Jag hade sagt några afslutningsord om den psykiska gymnastiken, då plötsligt hennes hand med en tryckning blir liggande på min, hvilken jag höll på soffkarmen. En sekund

blef jag konsternerad — alldeles moltyst och iskall — men i den nästa ryckte jag undan min hand och vred på knappen, så att alla lågorna tändes i ampeln och det blef ljust i rummet.

Jaså — hon var sådan. Hon var alldeles blodröd i ansiktet — långt ned på halsen. Jag sade, att jag skulle hämta en cigarr.

Ånej — det går inte så lätt att lura bönder.

Midsommarafton 1906.

Jag har just nu kommit till Urup, som ju för mig förenar en stor mängd af känslor.

Förr i världen, då min hjärna ännu var mjuk och jag saknade vilja, grät jag, då jag kom hit och återsåg en hop detaljer, som voro associerade med mina minnen af känslor. — I dag grät jag inte. Det hällregnade. Jag hade uppgifvit annat tåg för vagnen att hämta mig vid.

Jag fick åka cykel från Finneröds station och kom i en pinsam stämning, som så förgrep sig på min hjärna, att jag tyckte Urup var litet och fult, då jag såg det. Men så

återkom då tanken, och med den medvetandet att A är A, hvarken stort eller litet, vackert eller fult, utan rätt och slätt A.

På Urup träffade jag mina båda halfbröder. När jag är tillsammans med dem vet jag endast en sak: — att jag heter Silfverstååhl och är min fars son. — De känna också afståndet emellan oss, men formulera det så för sig själfva, att de äro grefvar Bunge och jag en liten löjtnant Silfverstååhl. Det hjälper inte ens att jag har Bungeblod i ådrorna, ty det kommer från den utdöda adliga ätten och har väl hunnit förtunnas på hundratjugu år. —

Halfbröder är för resten ett begrepp som passar mig. Jag har halffar och halfmor och är själf en halfva, som aldrig får sitt komplement.

Och allt hvad jag gör är halft.

Oktober 1906.

Jag har öfvertagit kapten Gräbens hålldam. Hon ser snygg ut och lyder namnet Doris. Det löjliga är, att jag råkat henne i min gröna ungdom, då hon hette Signe Hede-

lin och jag gaf henne två hundra kronor utan att begära så mycket som tack.

Man åldras och blir förståndig, gud vare lof.

Jag öfvertog också hennes dublett och möbler efter Gräben, men jag har extra låtit sätta in en telefon.

Jag vill aldrig lämna en skrifven rad efter mig. Ånej — de skulle kunna ställa till trassel bara med en utanskrift på ett kuvert. —

November 1906.

I vinter har jag studerat social litteratur och gått på Folkets Hus. Skandal på regementet — anonyma bref och rapporter till öfversten — mina kamrater se på mig med misstänksamhet.

Jag har ännu ej mitt omdöme helt klart. Men ett parti som predikar värnpliktsstrejk och nationell självuppgifvelse och dylikt kan aldrig få verklig betydelse annat än i en verkligt degenererad nation. — Så länge män finnas i ett folk, känner det manligt och ett rike liksom en verklig man måste hafva manligt

ömtåliga hedersbegrepp. En nations ära skall vara utan fläck som en mors, en hustrus, en systers. Om en skurk söker våldföra sig på den kvinna, hvars heder man har att skydda, slår man honom till blods.

Det folk som tar emot nationella förödmjukelser och håller till godo — det folket är ett folk af impotenter och evnucker. —

Jag har sett svensk arbetarstam på nära håll. Fraserna sitta på ytan som all annan lort. De äro män — kanske att ledarna äro käringar.

December 1906.

När jag hör dem på Folkets Hus, går det mig ofta som när jag gick och läste och hofpredikanten, som visste att jag var en get, skulle omvända mig. Allt som talade till eftertanken och medvetandet kunde jag logiskt bemöta, men när de kommo med tron, hoppet och kärleken, blef jag alltid het.

Februari 1907.

Jag har slutat på Folkets Hus. Det är religion och inte logik. Samma sak omtuggas

i oändlighet från möte till möte, från bok till bok. Det är Luthers katekes och Norbecks Salighetsordning. En präst får nu för tiden ej variera sina predikningars innehåll så litet som de socialistiska läsarapostlarna. Han stode då inom kort helt öfvergifven af sitt fårahus, som sökte sig till andra fållor.

Af religioner föredrar jag mina fäders — den vet åtminstone hvad pliktkänsla och ansvar är.

Men en sak äga de på Folkets Hus framför alla andra partier i Sverige: vilja och disciplin. Kräfde en löjtnant samma blinda uppoffrande lydnad af sin pluton som fackföreningsledarna af de sina vid sympatistrejk och dylikt, vore han afsatt för öfvergrepp i tjänsten. Men döp om ordet disciplin till solidaritet och det anammas som tårta och konfekt af en barnamun.

Men utan disciplin finns ingen verklig makt, ingen äkta storhet, ingen framtid för människan eller nationen. Den som ej kan lyda, kan ej befalla, det är ett gammalt sant

ordstäf. Hvad som brister min samtid är lydnadens ande.

April 1907.

Jag har börjat träna till att rida på kapplöpningar. De påstodo på regementet att jag ej skulle passa till regementsadjutant för att jag var en så dålig ryttare.

Juni 1907.

Jag har tagit ett tredje pris på Lindarängen. Det anses vara en vansinnig tur, en slump — det omöjliga. — Mina aktier stiga bland kamraterna. De respektera min vilja, men de anse mig nog en smula småfnoskig.

XII.

(Fortsättning.)

Arneberga den 4 Augusti.

Något ohyggligt, något obegripligt har händt mig. Jag är ännu så upphetsad och förtviflad, att hade jag min revolver här, sköt jag mig, fast jag anser självmord fegt och vet att ingenting är hjälpt därmed.

Jag har varit nedbjuden till gamle gubben Briothell på Arneberga — en god vän till min far och släkt på långt håll med min styfmor. Jag reste hit för att det är så nära till mitt gamla regementes mötesplats, där jag ville hälsa på.

Jag kom på förmiddagen — på kvällen var det kräftkalas och en fröken Elin Breier hade kommit på besök. Hon var dotter till en gammal jägmästare, som bodde i närheten och

var god vän till gubben Briothell, som hon också kallade farbror.

De brydde henne för kapten Schlippenbach, som de påstodo försumma sitt kompani för hennes skull. Schlippenbach är kapten sedan i våras.

Hon flirtade emellertid mycket, tyckte jag, med alla, men mest med mig. Alla gaf hon ögon.

Vi sutto och åto ute i en berså och hennes ansikte var alldeles upphettadt — hon var vacker men såg hemskt sinnlig ut, tyckte jag. Hon skrattade också ofta, högt och klingande, och hon bar sig sannerligen åt som en tossa eller en berusad. Men af kräftorna och vinet blef äfven jag i samma stämning och skrattade och slog mig lös — alldeles mot min vana. Jag kände knappt igen mig själf.

Efter supén blef jag utsedd att följa henne hem. Hon bodde en tjugu minuters väg från Arneberga.

Då — jag förstår det inte — gode gud, jag förstår det inte.

Det var månsken öfver vägen. Hon var gränslöst uppsluppen, »uppskärrad» som min mor brukar säga, — nästan galen. Ett gränslöst underligt lynne — hon verkade på en gång ängslig och utmanande, tyckte jag.

Hennes läppar darrade och hon bet sig ofta i dem och blef alldeles tyst, och i månskenet såg jag hennes ögon — de voro egentligen bruna — men det var som vände hon ut och in på dem och blicken blef borta och jag såg bara de blänkande hvitorna. Jag såg att hennes kropp darrade ibland och jag tyckte hennes skugga gled som en ringlande orm bakom henne, som när man slagit en kopparorm midt itu och bitarna börja dansa. Jag brukar ju se allt, hur upprörd jag än är, eller, rättare sagdt, ju upprördare jag är dess klarare ser jag.

Men jag hade blifvit alldeles kall nu och nästan förargad, när hon ibland liksom gled in mot mig med hela kroppen. Jaså — du vill egga mig, tänkte jag, ånej! —

Vi gingo en genväg genom björkskogen — alldeles tysta båda två.

Plötsligt halkar hon, och jag måste taga henne i mina armar för att hon inte skulle falla i marken. Det var som hade jag burit något underbart brinnande och mjukt i mina armar — hon blef liksom liggande i dem och det var som gick ett regn af små darrande elektriska gnistor öfver min kropp från denna darrande mjuka massa.

Jag kysste henne och hon kysste mig, och det var som smälte min rygg och jag fick en förfärlig frossbrytning.

Sedan minns jag ingenting mer än en känsla af något oerhördt — jag har aldrig känt något sådant — aldrig anat det ens i mina drömmar. Jag var utplånad — hade till och med glömt hvem jag var och hvad jag hette.

Allt var endast vågor och böljegång och ett brusande haf. Sekunder — minuter — blef det timmar — jag vet inte.

Jag kommer bara ihåg, att jag ett tu tre stod gråtande lutad mot ett träd. Fröken Breier låg på marken på sidan med hufvudet

lutadt i handen, i hvilken hon bet sig och hon jämrade sig som ett sjukt djur.

Obegripligt, tänkte jag, och jag snyftade till, men jag såg på samma gång oerhördt tydligt hur månen föll in mellan ett par trädstammar och lyste på ett smalben i en svart strumpa, på ett stycke bländande hvit hud och ett hvitt knä som lyste blottadt — liksom försilfradt, fascinerande mina blickar — och däröfver såg jag ett skärt strumpeband som gick upp under kalsongerna.

Allt detta såg jag oerhördt tydligt — öfverdrifvet — hvarje detalj klar och tydlig, och jag tänkte samtidigt lika klart: alla kvinnor se nog likadana ut i den ställningen. —

Jag ser det som hade jag sett det på en tafla — jag ser det när jag sluter ögonen — jag ser det på tapeten — på sidan, där jag nu skrifver detta.

Hon sade bara: gå — gå — gå — ni har fördärfvat mig — å, hvad har jag gjort — gå — gå. —

Jag var den gamle Thure-Gabriel igen,

som ser och reflekterar allt och jag tänkte, så hon flåsar, och gick min väg i det medvetandet, att man inte kan tala med en gråtande kvinna.

Som en man af heder måste jag naturligtvis erbjuda henne äktenskap. — Det sällsamma är att denna tanke ej förskräcker mig — snarare tvärtom. — Jag känner i detta nu endast en berusande frid, en mild ro.

Den 5:e på morgonen.

Min klocka hade stannat — jag drog upp den i alla fall, och nu har den gått fyra timmar, som jag tillbringat vaken, vridande mig i min bolstermjuka säng på ett gästrum på Arneberga.

Aldrig hade jag tänkt att jag skulle vinna min hustru på det sättet.

Men jag är den förste mannen i hennes lif — det vet jag af det som skedde i natt — jag är hennes första man.

Stackars Elin Breier, hon har inga bröder som kunna hämnas hennes ära — ingen mor

som kunnat skydda henne. Det är kanhända ödets mening att vi skulle gifta oss. Jag tror att det är riktigt för jag kommer nog att bli lycklig. Man kanhända skall känna kärleken så.

Här är jag ställd inför en handling. Jag har ingenting att tveka öfver — inget val. Morgonsolen lyser — fåglarna kvittra — utanför mitt fönster lyser ett bigarråträd.

Jag är lycklig — ja det är jag — jag är gränslöst lycklig. Jag skall gifta mig. —

Jag reser med första tåget till Stockholm för att tala med pappa. Jag lämnar ett bref till farbror Briothell att en militär order, som jag varit drumlig nog att glömma för glädjen att få resa till honom, tvingar mig att på detta sätt ögonblickligen återvända utan att taga adjö.

Jag kysser dig i tankarna — min lilla Elin — i morgon har du ett bref ifrån mig — nej — jag kommer ned med min fars lyckönskan och tillstånd. Min far skall förstå mig. —

6 Augusti.

Pappa kommer först tillbaks i öfvermorgon till Stockholm. Han är ute i tjänsteärenden.

Jag är gränslöst lycklig. Jag går omkring och säger för mig själf: Kära lilla Elin — gråt inte — jag älskar dig så gränslöst — älskade Elin — vi skola blifva gränslöst lyckliga.

Jag är inte värd denna lycka — men — kanske.

Jag har nog lidit tillräckligt nu — hela mitt lif har jag väl fått lida. Det är inte ödets mening att lifvet bara skall rymma sorger.

Nu känner jag att det var ödets mening — undret. Det där som skulle förlösa mig.

Jag är faktiskt sedan i går en annan människa — i hela mitt lif har jag aldrig fått känna och tänka på samma sätt som nu. Ibland tror jag mig vara ett geni — något gränslöst stort känner jag mig vara.

Människorna småle mot mig på gatan. Jag skulle kunna taga en lyktstolpe i famn och kyssa en sotare.

Jag är inte värd denna lycka — jag vet det — men jag är tacksam. — Jag minnes allt med glädje — jag längtar efter dig, Elin, min Elin. Var en sådan lycka möjlig som den jag kände, då vi glömde allt. —

7 Augusti.

Jag har skrifvit ett långt bref till Elin — tio sidor — jag skall sända det så fort jag talat med min far.

Jag har aldrig känt som nu. Tusen skiftande aningar och drömmar födas i min själ. Jag tycker den växa, växa och blifva större, tills den är sprängningen nära.

Elin — min älskade hustru: — hvilka ord!

Hustru — det är ett ord som ett sollyst landskap med åkrar och ängar. — Jag älskar henne — jag älskar henne. —

8 Augusti.

Kallt blod.

En kamrat sade mig i dag på kasernen: Har du sett att Christer Schlippenbach är förlofvad? — Nej. — Det stod i tidningen i

går! — Hvem? — Det var någon bondjoppa — det kan inte fan komma ihåg såna namn. —

Jag gick blindt in i tidningsrummet och såg gårdagens tidning:

Förlofvade.

CHRISTER von SCHLIPPENBACH

och

ELIN BREIER

Kan något sådant vara möjligt? Får sådant ske?

12 Augusti.

Helvetet är öppet sedan fyra dagar. I går mötte jag Schlippenbach på Birger-Jarlsgatan. Jätten lyste som en sol:

Hähä — man förlofvar sig, min gubbe — det skulle allt höra fan till att gå som ungkarl — hähä — ja fy tusan för alla ungkarlar.

Han var som ett barn och som en påfågel. Jag gratulerade. Jätten gnäggade och log:

Du låter litet afundsjuk — ja du såg ju henne själf — och var hygglig att följa henne hem, gamle fnosker som går och glömmer regementsorder. —

Jag frågade om de hade varit länge förlofvade. Det hade varit klart emellan dem en vecka, men den 4 augusti hade han officiellt talat med pappan och därefter farit in till staden för att köpa ringar. — Plötsligt sade han, att han tagit ut lysning — de skulle gifta sig för att hinna göra en liten bröllopstripp innan hans kommendering började i slutet af september.

Jag föregaf tandvärk och gick. —

Är sådant verkligen möjligt — kan sådant ske här i världen? —

13 Augusti.

Jag kan inte förstå att det är sanning. —

Schlippenbach är den ende manliga medlemmen af sin ätt — d e n e n d e i h e l a v ä r l d e n.

Och ingen bär namnet utom han och hans mor. Hon är en liten fin gumma med hvitt

lockigt hår och hon är så förälskad i sin son, så stolt öfver sin Christer. Hon snurrar rundt honom som en turist rundt Eiffeltornet. — Hon är född Ulfclou. — De gånger jag råkat henne har hon alltid varit ytterst huld och älskvärd mot mig. Jag har alltid en viss tur hos gamla damer.

De hafva en liten egendom, värd en sexti tusen, tre fjärdingsväg från Arneberga. Den har varit i Schlippenbachska släkten sedan 1726. De hafva varit svenska landtjunkare och indelta kaptener sedan den tiden. —

Jag har ju inte rättighet att förråda henne. — Hvad är min plikt?

18 Augusti.

Män äro sällsamma djur. Den dagen jag gratulerade Schlippenbach på gatan och frågade honom, hvarför han skulle gifta sig så snart, svarade han: »En gammal karl vill väl inte gå som fästman och aldrig smeka högre än till knät.»

Jag har ett par kvällar sökt begagna hans svar som ursäkt och förlåtelse. Jag har velat

rida på mina moraliska hästar och säga: Det är rätt åt Schlippenbach, när han talar så simpelt och rått om den kvinna, med hvilken han skall fortplanta sin släkt och lefva sitt återstående lif. När man inte själf har mera aktning för sin hustru, så behöfver ej någon annan hafva det för henne. —

Men det tycks vara mig omöjligt att ljuga inför mig själf. Jag måste erkänna inför mitt bättre jag, det jag visste, att män som Schlippenbach begagna grofva och vulgära ord för fina känslor, därför att ingen lärt dem att begagna vackra ord. Om han kunde tala som i romanerna och utlägga sina känslor, skulle han hafva sagt: en mogen man som jag längtar till lifvets fulla lycka, till lifsgemenskapen med den kvinna han älskar. —

Eller sådana där fraser. Sådant kan inte Schlippenbach. Men i sitt hjärta är han säkerligen mer oskuldsfull och ren än jag.

Medan jag skref detta, sade jag plötsligt: och han smekte henne endast till knät. Jag sade det högtidligt för mig själf, som om jag läst ett bibelspråk. Jag började gråta.

26 Augusti.

Tillnyktrad och kall har jag bränt sönder det bref jag för tre veckor sedan skref till dåvarande fröken Elin Breier.

Det var komiskt att genomläsa det på nykter kaluf. Det var som hade jag skrifvit af de svulstigaste kärleksfraser man kan hitta i en pigroman. Jag blef generad.

Det verkade barndiarrhé.

8 September.

Jag vill resa till Amerika.

14 September.

Hvart som helst reser jag — blott icke stanna här. Jag tränar mig nu för idrottsmärke och läser ryska på lediga stunder. Ryssland skall också vara ett framtidsland.

25 September.

Vi baroner Silfverstååhl äro ena konstiga kurrar. Förhållanden och ting som vi ej tycka om, låtsa vi som om de ej existerade.

I går frågade mig en person: löjtnanten

är väl släkt med Carl Silfverståhl på lifjägarna. (Han har ställt till en jätteskandal med skilsmässa och andra förbannade historier. Man säger att han kan tacka Gud för att ej hafva åkt i fängelse.) Han är bara ett år äldre än jag och tillhör »biskopsgrenen», om hvars medlemmar min far säger, att det inte finns en olycka i världen som de ej råkat ut för.

Jag visste precis hvar hans namn står i adelskalendern, hvad hans föräldrar hette och voro, men jag låtsades anstränga mig och söka i minnet, och jag inbillade också faktiskt mig själf ett par minuter, att jag sökte och inte kunde hitta namnet:

Ja, det är visst en helt annan gren af ätten — jag känner inte alls till dem närmare.

Det finns på samma sätt en handling som jag drömde och planerade år 1905. Jag har ej med ett ord omnämnt den i denna bok, som dock skall vara min själs kassabok. Jag tänker af princip ej på den, men jag vet att den finns.

17 Oktober.

Farbror Thede-Julius och jag dela våning. Vi hafva en femtiotreårig kokerska som har ett träben och glasögon. Hjärta, hvad vill du mer? Thede-Julius' betjänt är femtiofem år, och dennes hustru är fyrtioåtta och tjänstgör som portvakt i huset. Farbror Thede hatar och afskyr alla kvinnor — som jag.

Han säger att kvinnorna äro Silfverstååhlarnas olycka: »För en Silfverstååhl kan aldrig låta ett fruntimmer vara i fred. Och kan en gång någon af släkten det, så kunna inte kvinnorna lämna honom i fred.»

Denne »någon» är Thede-Julius själf.

Han tror att alla kvinnor, gifta som ogifta, unga som gamla äro förälskade i honom. Att se Thede-Julius i en stor salong efter en middag, då han skuttar och kesar för att komma undan kontakten med det motsatta könet — det är roligt.

När jag berättade för honom, att jag sett min kalfaktor ute på Banérgatan med en flicka under armen, sade han att man skulle ha det

som i Turkiet, där man fick kastrera sitt tjänstefolk — det var det enda sättet »att få en god tjänarstam».

November 1907.

Jag råkade i dag gamle gubben Briothell från Arneberga. Han skulle prompt släpa mig in med på Rydberg för att prata. Naturligtvis bullrade och skvallrade han om allt mellan himmel och jord, och ett tu tre skulle han bry mig för grefvinnan Schlippenbach.

Nå du och hon — ni flirta' ganska bra på kvällen. — Ja — ja ser du — så äro alla förlofvade flickor som ha för godt om varmt blod. Det kokar och pyr i grytan så locket hoppar.

Jag såg visst förargad ut, för han fortsatte: ja, jag vill bara säga dig det, att det är en utmärkt fin flicka — det finns inte en trasig tråd i henne — äkta vara — jag känner både pappan och mamman, som är död. Schlippenbach är att lyckönska fast ingen af dem har pengar.

För resten har hon nog redan last om-

bord och det är hvad fruntimmer skall ha. Stora skepp och rediga frakter, det befordrar hälsa och välstånd, gubben min. —

Till slut lyckades jag komma i väg.

Jag fick en gång stryk för att jag kallade farbror Briothell för Andersson. Snart få väl barn stryk för min skull — det är sannerligen det enda sätt på hvilket jag kan se att jag åldras och mognar.

December 1907.

Generalstabschefen har blifvit krigsminister och min far är t. f. chef för generalstaben.

Han har ej velat att jag skulle börja vid K. H. S. förrän 1909 års kurs. En generalstabsofficer kan inte få nog trupputbildning, sade han i går, en general måste alltid förstå sin armés fysiska strapatser och gemene mans psykologi för att kunna föra sin här till seger. — Min far är löjlig. Han kommer aldrig att föra någon armé till seger af den orsak, att svenska armén ej får användas till krig.

Februari 1908.

Jag vill dö som ungkarl. Jag förstår inte hur en man kan lita så mycket på en kvinna, att han vågar gifta sig med henne.

Det enda jag lefver för är ju för ätten och dess ära. Men jag vet ju inte om någon af mina förfäders hustrur behagat taga en stalldräng till sig i sängen och om jag är ättling af en sådan förbindelse.

Detta är det hemskaste i tillvaron, att ansvaret för rasens renhet ligger hos det oansvarigaste af alla väsen — kvinnan. Ett felsteg, en nyck af detta driftkomplex och århundradens och otaliga generationers arbete och dröm — grus och spillror. —

Jag har haft en ohygglig vinter för denna tankes skull.

Århundradens — kanske ett årtusendes arbete, historia och tradition äro anförtrodda en kvinnas sköte.

De äro hennes leksaker.

Det hemskaste af allt är dock detta, att det inga fantasterier och teorier är, utan en ofrånkomlig verklighet.

Jag har i vinter råkat en ung och dum storgodsägare, om hvilken hvarenda människa i societeten vet, att han är sin mors son med en bekant affärsman. Alla veta det och draga på munnen åt honom — bakom hans rygg.

Det är en släkt som går upp till år 1100 — och så draga alla på munnen bakom hans rygg. Då man skulle piska hans mor. —

Denna tanke tror jag ibland skall drifva mig till döden.

Det har ju varit stolta och stora kvinnor i min släkt — efter hvad jag vet. De hafva aldrig tillhört baldockornas och schäslongdamernas kategori, den sysslolösa salongsdemimonden. —

Men jag vet ju själf att andra än de sistnämnda kunna begå felsteg.

Jag kommer aldrig i lifvet att skjuta mig. För mig är självmord detsamma som desertering. Men om jag kunnat, skulle jag gjort det många gånger denna vinter — denna vinter af ensamhet och köld. —

Jag har »un penchant sentimental» för Amerikaresor.

April 1908.

När jag talade med de troende på Folkets hus var det egentligen två ting, där deras missnöje mot samhället var koncentreradt i konkreta bilder:

Det var alla de eleganta damerna med sina stora hattar — djäfla öfverklasskvinnor, som ingenting göra.

Det andra var alla de förbannade knoddarna som åkte automobil.

Knoddar och sysslolösa kvinnor skola väl i evighet finnas — det är bara olika samhällslager som under olika tidsperioder få nöjet att leverera råmaterialet. — Jag ser numera ofta fem arbetare i en automobil skumpa rundt Djurgården — deras åkdon rifver som alla andra automobiler damm, och de känna sig socialt förmer än de gående — det ser man på deras miner. Men jag får gå i ett ständigt hat till alla knoddar och baldockor, som jag tvingas att råka, utan att kunna bygga en religion på denna min afsky. Jag är barn af en ras som är född att härska — och jag måste lyda mitt väsens bud.

Äfven i Amerika lär det vara godt om psykisk underklass i alla samhällslager.

3 Juni 1908.

Min tjugufemte födelsedag — den vänliga tillvaron skänkte sin utvalde älskling Thure-Gabriel en minnesvärd gåfva.

Jag råkade i dag på gatan gamla grefvinnan von Schlippenbach. Jag ville inte tala med henne, men så som hon såg ut hade det varit en orättfärdighet till af mig, om jag vikit undan hennes hand och hennes blick.

Jag kan ej skrifva mer i dag. Jag har nu tagit två veronal i ett dricksglas kognak. Det finns ingen mening i att jag skulle bli galen nu.

Jag måste sofva.

7 Juni 1908.

Hon kom gående nedför Brahegatan. Hon var svartklädd med en krusflorsslöja fastsydd på en vanlig liten mörk gumhatt. Hon hade tydligen ej haft tid att få sorgkläder färdiga.

Den lilla gumman pilade i väg, och hon

hade en mycket komisk svart hatt med några glaspärlebesatta svarta vippor, och hennes hufvud darrade och vipporna med det. På långt håll såg hon verkligen ganska löjlig ut.

Det var gamla grefvinnan Schlippenbach — jag skulle just hälsa och glida förbi, då hon stannade och grep efter mig som efter ett stöd:

»Å, det var roligt att se ett bekant ansikte — löjtnanten — det var längesen.» — Jag teg. — »Jag är bara här oppe för att söka läkare.» — »Är grefvinnan sjuk?» — »Nej, det var Elin.»

Jag var mycket hvit och jag sade mig själf: något ohyggligt kommer att hända. —

»Ja herre gud, hvad det var längesedan — men det var så roligt att få se ett bekant ansikte — en af Christers vänner.»

Hennes ansikte skakade — vipporna hoppade — det ryckte små löjliga grimaser i det lilla fina gumansiktet och tårarna runno i en ström utför kinderna, och hon blinkade och klippte med ögonen för att hålla dem tillbaka.

»Ja, allt var ju så bra — de höllo ju af hvarandra så innerligt. Hon fullkomligt tillbad Christer — så där riktigt lidelsefullt höll hon af honom — ja — ja — ja.»

Ansiktet blef med ens lugnt och stilla, så allvarligt förklaradt och högtidligt, att jag såg hur vacker hon var. Det hvita lockiga håret stod som en gloria öfver henne, och hon såg mig långt in i ögonen:

»Elin har gått bort — vi voro uppe med henne här i Stockholm för att söka läkare. — Hon tog sitt lif. — Herren gaf och Herren tog — välsignadt vare Herrens namn.»

Jag blef gränslöst rädd — så där fegt rädd som en skolpojke, när han kommer fast för lärarn — så där fysiskt rädd att man vill göra i byxorna. —

Skulle jag stå till ansvar inför henne! — Hellre döden! —

Men det var ej så.

Jag fick så småningom veta hvad som händt, medan jag följde henne ned till tåget. Hon skulle resa hem — allting var ju så dyrt i Stockholm, och den döda skulle begrafvas

i deras familjegraf på Reflinge. Detta berättade hon:

De hade varit så gränslöst lyckliga — de orden återkommo ofta. Hon skulle få ett barn, men så förlyfte hon sig en dag hemma på Reflinge, medan hon skulle sätta upp böcker, och föll ned af trappstegen och fick barnet några veckor för tidigt. Men det gjorde ingenting, det var en så präktig pojke — nära fyra kilo vägde han. Deras gamla doktor trodde att han kommit så tidigt därför att han var så stor.

Men Elin hade hela tiden önskat att det skulle bli en flicka — för det andra barnet en kvinna föder blir det starkaste, trodde hon. — Gud har lofvat mig att det skall bli en flicka, brukade hon säga. — »Hon var ju så gränslöst svärmisk och religiös,» sade gamla grefvinnan.

Barnsängen hade till den grad tagit på henne, att hon i sinnesförvirring ett par gånger försökte döda pojken — endast af en lycklig tillfällighet hade det upptäckts båda gångerna — och sedan ville hon inte ge barnet

bröstet utan han fick ha amma. Och hela tiden måste de bevaka henne. Gamla grefvinnan trodde det berodde på att »mjölken slog in och tryckte på hjärnan».

Så hade hon blifvit bättre, fast hon ville alltjämt inte se pojken, ehuru Christer var så gränslöst glad i honom. Pojken hade den där äkta Schlippenbachska grofva benbyggnaden — anförtrodde mig grefvinnan — Christer hade själf hållit på att kosta henne lifvet, så stor som han var vid födseln.

Nu hade de farit upp till Stockholm för att doktorn hade sagt att de måste söka en nervspecialist. Det kostade ju mycket, men hvad gör man inte för hälsans skull — — —

Här hade hon kastat sig ut genom fönstret.

Jag kan inte komma ihåg mera. Jag har gått ute på Kungsholmen gråtande utan hejd och eftertanke.

Jag har fått mitt straff.

Midsommarafton 1908.

Jag har vansköttt min tjänst på regementet under dessa veckor. Jag har ätit festmiddagar

och berusat mig på tu man hand med mitt sämre jag. Jag har inget bättre jag — jag är definitivt ett sämre.

Augusti 1908.

Min hjärna är som ett enda jättelikt dokumentskåp. Det finnes ej en människa jag råkat — ett samtal jag fört — som ej ligger där i något fack etiketteradt och rubriceradt. Det finnes ej en gärning eller en situation i mitt lif som jag kan glömma.

I ett visst fack ligga mina döda — det är 113 Samuelsson — det är Elin von Schlippenbach — kanske finns där en tredje död också — mitt bättre jag, den äkte Thure-Gabriel Silfverstååhl.

Urup, Oktober 1908.

I går dog min gamle morfar.

Min mor kom ut ur sorgrummet och kastade sig till mitt bröst för att få gråta ut. De höllo gränslöst af hvarandra, och äfven jag tyckte mycket om honom. Jag lade armarna om min mors lif för att stöda henne och, medan

hon gråt djupt och lidelsefullt, tänkte jag endast att hon glömt att häkta ihop spetskragen i nacken.

Sådan är jag.

Jag tror inte att jag skulle kunna gråta, om jag förlorade min far eller min mor eller mitt hem, men det går kalla kårar efter ryggen på mig vid blotta tanken att en Silfverståhl skulle vanäras.

Det finns ingen, med hvilken jag skulle kunna få tala ärligt om mig själf — därför tiger jag. Min så kallade »bäste vän» på regementet tycker jag om, därför att han en gång sade mig, att det var landets olycka, att det ej blef krig 1905, att han skämdes för att lämna ett sådant minne i arf till sina barn. Det finns många af min generation, som känna så.

December 1908.

De dagar då kraften och viljan fylla mig till brädden, känner jag mig som en väldig ackumulator laddad med kraft att drifva en jätteturbin, men af hvars samlade styrka ej begagnas mer än så mycken strömkraft som

behöfs för att drifva en leksaksfabrik åt disponentens pojkar.

Men det är som om blodet tunnades i mina ådror — endast ibland är jag riktigt min gamla ilskna och viljeberusade människa, och då drömmer jag om att fara till Amerika. —



Betjänten knackade på dörren:

»Det var ett bref till löjtnanten, som jag glömde lämna.»

Thure-Gabriel bröt det.

Inbjudan att öfvervara vigselakten mellan vår dotter Elsa och e. o. hofrättsnotarien, välborne herr Henrik Silfverstååhl. —

Jaså, skall man dit nu.

»Middagen är serverad, löjtnanten. — Baron är här i dag också.»

Thure-Gabriel går ut och betjänten slår upp dörren till matsalen.

Där står fadern i en svart jaquettkostym — frisk och stark och axelbred —

med mycket hvitt bland det svarta i håret — men ej en sjuk punkt, en senil egenskap i sin kropp eller själ.

En glädjekänsla fyller Thure-Gabriel. Man kunde vara stolt öfver att hafva en sådan far.

»Välkommen till oss, pappa — det var riktigt snällt af dig.»

XIII.

Friherrinnan Ebba Silfverstååhl afskydde och hatade af instinkt sin styfson och dennes släkt.

Hon var född Grönlund och hade i boet medfört en stor hemgift. Förbindelsen hade varit ett resonemangsparti å ömse sidor, och barnens frånvaro i detta äktenskap hade kommit henne att ytterligare afsky sin styfson och känna sin isolerade plats i den Silfverstååhlska släkten.

Hon kände i luften, att hon ej tillhörde och var sammanväxt med den familjen, att hennes man höll henne en smula utanför de hemliga släkttraditionerna och släkthistorierna — att han lefde mer för sonen än för henne.

Trots allt kände hon alltid instinktivt att

hon ej var en äkta, en invigd i frimureriet, och att de som voro »födda något» i alla fall sågo ned på henne i sina hjärtan. För att förströ sin sysslolöshet och skaffa sig tillfredsställelse i sitt behof att blifva uppmärksammad och dominera, deltog hon desto ifrigare i kvinnornas sociala och etiska undermineringsarbete i samhället. Hon satt i föreningar och kommittéer och dref i hemmet propaganda för hvad hon kallade sina idéer.

Baron Claës-Otto hade så småningom låtit suggerera sig till att närma sig oppositionen, mest därtill förledd af den anledning att han åstundade en krigsministertaburett. Hans omvändelse och partitagande hade dock aldrig blifvit officiella. Han stod med ett ben i hvardera lägret, färdig att vid lämpligaste tillfälle söka begagna den politiska situationen till sin personliga fördel.

Claës-Otto Silfverståål var ju öfver hufvud taget ingen öfvertygelsens eller idéernas man. För honom existerade endast

maktproblemet i dess enklaste form: härskandet för härskandets skull.

Han visste sig hafva vissa praktiska idéer och planer för en omorganisation af en del arméförhållanden, och dessa planer ville han själf realisera och sätta sitt namn inunder. På tu man hand med sig själf var allt annat honom fullkomligt likgiltigt, och han frågade ej efter idéer och program mer än efter en pris snus. Men en klok man bör begagna allt och alla, som kunna tjäna hans egna ändamål, det visste Claës-Otto af instinkt och ohejdad vana. —

Det hade varit med öppna armar och framsträckta händer, som Ebba Silfverstååhl mottagit den visit, som Elsa Herner och hofrättsnotarien Henrik Silfverstååhl efter sin förlofning aflagt hos hufvudmannen för den friherrliga grenen.

Det var ej blott människor, mot hvilka hon kunde få känna sig som den öfverlägsna och förnämt beskyddande, det var människor af samma blod och världssyn som hon.

Nu satt Ebba Silfverstååhl med trumf på hand, och hon förstod att spela ut sina kort i rätta ögonblicket. —

Claës-Otto blef vunnen för den rörande återförsoningen med Stensborgs Silfverstååhlarne, på grund af de vägar denna förening öppnade för honom till det Hernerska kotteriet, dess meningsfränder och dess tidningar. Det var en maktgruppering, som ansågs vara att räkna med vid kommande förändringar. Det band honom icke på något sätt — inga som helst förpliktelser — men gaf tillfälle till ständig kontakt och bragte honom på en allmänt vänskaplig ståndpunkt med människor, som han vid tillfälle kunde begagna.

Han skulle kanske vänligt emottagit hofrättsnotarien Silfverstååhls visit, äfven om hans fästmö varit en annan. Det fanns ju ingen anledning i världen för honom att gå och se snedt på en liten godsägarfamilj, som ingenting betydde och ingenting förmådde.

Men nu hade han fördelar att vinna, och hans älskvärdhet stod i proportion till vinstmöjligheterna. —

För Ebba Silfverstååhl var det hufvudsaken att spela ut sina kort till den stollen Thure-Gabriels nackdel. —

Tänk, hvilken bildad, intelligent ung man Henrik Silfverstååhl var — det var en modern människa — honom tillhörde framtiden.

Det vore roligt om han och Thure kunde blifva vänner. Det skulle vara så nyttigt och uppfostrande för Thure. Henrik är bestämdt en verklig ledare och uppfostrare — han skulle nog kunna väcka och utveckla Thure en smula. Thures ambition sofver verkligen för mycket.

Fraserna regnade under måltidstimmarna och vid eftermiddagskaffet i Claës-Ottos öron och blefvo omedvetet inpiskade i hans hufvud. Öfversten tillhörde den typiska gruppen män, som aldrig medvetet rätta sig efter en kvinnas önskningar, men omedvetet gå deras vägar och tjäna deras syftemål.

Åsikter skulle nötas in i Claës-Ottos hufvud tills fraserna en dag sutto där fasta och orubbliga, och han uttalade dem i den

manliga och bestämda öfvertygelsen att de voro hans egna innersta tankar.

Thure-Gabriel hade ju börjat slappna af i sitt militära arbete det sista halfåret. Han fullgjorde sina plikter — skrupulöst — samvetsgrant. Men där var aldrig den rent personliga entuisasm och öfverdrift, som enbart förmå höja en lifsuppgift öfver det allmänna och formella till det personligt innehållsrika och betydelsefulla.

Öfversten var ej fullkomligt nöjd med sin son.

Thure behöfde väckas. —

*

Vigselakten är lyckligen förrättad, bröllopsmiddagen afäten och vid kaffet och cigarren har stämningens något ansträngda allvar lösts i ett allmänt slappt välbefinnande, som underlättar kontakten mellan de olika element, som finnas representerade bland gästerna på det Herner—Silfverstååhlska bröllopet.

I ett hörn står en gammal pensionerad kapten och petar sorgset sina tänder. Det kommer säkerligen att dröja länge innan sådana godbitar komma att gömma sig mellan hans glesnade och gula betar. Ett så godt kök träffar man säkerligen endast bland dessa förbannade affärsmän, hvilkas namn icke fan kan komma ihåg.

Thede-Julius har snurrat rundt och mönstrande nosat på de nya herrarna Silfverstååhl. Han har granskat deras kläder, beskådat dem en face och i profil och inventerat allt utan att ännu hafva nått ett nöjaktigt slutresultat. Nu inmotas han i ett hörn af sin bordsdam, en medelålders fröken Krumm, som är idel förvåning och förtjusning öfver kammarherrens föråldrade tänkesätt. Han tror inte att fröken Krumms tolfåriga systerdotter redan nu kan ana, hvilken man som skall bli hennes lifspassion och kärleksöde. En kvinna måste ju redan i vaggan förberedas på sin uppgift — och vid tolf års ålder skulle hon inte ana det. —

Thede-Julius' ögon afspeglar den ytter-

ste ångest och förtviflan och hans ansikte rycker spasmodiskt. —

Thure-Gabriel har efter vanan plågats af det societära umgängets innehållslöshet. Thure-Gabriel är omedvetet mer aristokrat än han skulle vilja erkänna för sig själf eller andra. Han har ironiskt leende invärtes, och med ett litet hemligt förbehåll larfvat kyrkgången upp som marskalk med en fröken Herner som tärna.

Herre gud, man har råkat ut för värre saker och litet gyckel med sig själf kan man väl tillåta sig. —

Brudgummen tycker han för resten se »för djäflig» ut med sin pincenez och sin blekfeta hy — och den skall heta Silfverstååhl. Det retar Thure-Gabriel att han måste erkänna för sig själf, att det i alla fall finns vissa smådrag i deras utseende, som äro lika — små oväsentliga detaljer naturligtvis — men — i alla fall. —

Men flickan är söt. Henrik Silfverstååhl har tydligen bättre smak än hans fru. —

Thure-Gabriel har efter sin vana på stora

middagar druckit nästan intet, ätit obetydligt och haft oerhördt ledsamt. Nu söker han upp en herre, som står ensam i ett hörn och ser lika utträkad ut som han. Det är ägaren till Stensborgs fideikommiss, Johan Silfverstååhl.

Han står där stor och tung och stram i sin hörna, litet bortkommen och uppsträckt, tycker Thure-Gabriel, och iförd en frackkostym, som säkerligen måste vara sydd på landet eller köpt färdig. Han viftar sig ibland med en jättelik laxfärgad sidennäsduk, som verkar järnvägslykta eller stoppsignal på Thure-Gabriel. Han ser på en gång en smula lustig och oerhördt allvarlig och gedigen ut. —

Johan och Thure-Gabriel slå sig i samspråk. De känna efter några minuters samtal en omedveten sympati, de iakttaga och möta hvarandra omedvetet och ömsesidigt med samma känsla af hemligt samförstånd.

De äro båda Silfverstååhlar — så lika och så olika. De hafva samma böjning på näsan, samma höga resliga gestalter, samma

hufvudform, samma sträckning på händer och fingrar.

Och dock är allt så olika.

Bara deras hållning — Johan Silfverstååhls strama, litet ansträngda sätt att röra sig mot Thure-Gabriels på ytan bekymmerslösa, salongslediga och obesvärade hållning och samtalston.

Det är stads- och landtrasen af samma ätt som nu råkas. Det ligger bakom den ene hundra år af nervöst stadslif, bakom den andre århundraden af rustika vanor och landtlig trygghet.

Thure-Gabriel verkar på en gång spensligare och starkare, mer koncentrerad kraft och fasthet under den skenbart nonchalanta bekymmerslösheten. Johan Silfverstååhl står själsligt tvekande och ovig bakom den uppstramade spända getsalten. Han hittar icke heller orden så lätt, kan ej taga frågan i luften och kasta den tillbaka, inslagen i sitt svar som ett snabbt expedieradt paket. Thure-Gabriels alla frågor göra honom till en början en smula blyg och nervös. Men öfver och bakom allt

detta går den trygga känslan af omedvetet samförstånd och tillgifvenhet.

De söka upp en soffa i ett af rummen för att få resonera i fred.

Thure-Gabriel har ju aldrig sett Stensborg, ej heller hans far och farfar hafva varit där. För Stensborgs skull hade ju en gång friherrliga ätten Silfverstååhl lidit ett nederlag — gården och dess ägare voro därmed definitivt strukna ur deras medvetande och intresse.

Nederlag äro ingenting att minnas. —

Johan är en lefvande släktkrönika. Allt vet han. Om alla kan han historier — roliga, rättframma, burdusa anekdoter med en doft af gångna tiders omedelbarhet och bekymmerslösa rättframhet. Namn, som för Thure-Gabriel endast betecknat ett nummer på stamträdet, få plötsligt lif, och deras bärare stiga fram i omedelbar åskådlighet — lefvande i ett karaktäristiskt drag, ett ordstäf, en handling öfver måttet eller på sidan om vägen.

Det är Silfverstååhlarna på Grönsö, Lindekulla, Natersta och Stensborg — men framför allt på Stensborg.

Nu vill Thure-Gabriel höra hur allting är där, och han blir hänryckt, när han får veta, att där ännu finns kvar en massa släktbref och dagböcker.

»Det är nog ingenting att se, vet Thure-Gabriel, det är mest bara bekymmer och elände.»

»Ja, det är väl just det roliga, att det finns andra än en själf som haft det eländigt och fått kämpa med svårigheter hela sitt lif.»

Johan Silfverstååhl stannar sin blick och fixerar Thure-Gabriel — det blir något inåtvändt stirrande och tomt i hans blå ögon.

»Tycker du så — Thure-Gabriel!»

De båda fränderna se tysta på hvarandra. Thure-Gabriel känner, att Johan inte förstår honom men misstänker honom för löst prat, och han rodnar häftigt:

»Tror du, att jag har det så roligt, Johan?»

»Roligt — du har det väl godt, du —

ni är väl rika. Förlåt, du — det har jag ju ingenting med att göra.»

»Man kan väl hafva det eländigt fast man är rik.»

Johan ler en smula förströdt och missmodigt:

»Ja — ja — men penningbekymmer knipa nog folk hårdast. Men det hör ju inte hit alls — nu skall du komma ned och hälsa på mig.»

»Tack du, Johan, det skall bli gränslöst roligt — vi kommer nog att få mycket att tala om.» —

Man börjar bryta upp för att följa de nygifta till tåget. —

Släktkänslan sluter de båda frändernas händer i ett fast grepp, de bli några sekunder stående hand i hand och blick i blick. Thure-Gabriel säger sig själf: jag har fått en vän. —

Han följer sin tärna nedför trappan, då Thede-Julius plötsligt rusar dem förbi i språngmarsch:

»Hon är galen — galen — denna kvinna — jag måste fly — fly.»

Kammarherren slår med sina magra händer afvärjande ut i luften. Fröken Herner drar på mun och biter sig i läppen.

»Min farbror är ett stort original, men mycket beläst och en stor begåfning,» säger Thure-Gabriel iskallt. Djäfla flickunge, tänker han, drar hon på munnen åt den hedersmannen Thede-Julius — förbannadt kryddkrafsarfolk. —

Thure-Gabriel är ilsken och tystlåten för den återstående delen af kvällen, och han smiter vid stationen efter att hafva stämt möte med Johan Silfverstååhl till dagen därpå. —

Hemkommen finner han Thede-Julius halft vansinnig af skräck och fasa:

»Denna fröken Krumm — denna fröken Krumm — hon höll mig i armen och frågade — frågade — om jag tyckte — hvad fan var det hon kallade det —»

Thede-Julius hickade och föll ihop som en trasa i sin skrifstol.

»Men snälla farbror, det har ju ingenting att betyda, när farbror till och med har glömt hvad det var hon frågade om.»

»Hvad fan menar du» — kammarherren skuttade upp ur sin stol och blef stående framför Thure-Gabriel — han svor endast, när han var ytterst upprörd — »förstår du inte, att det är förevändningar — förevändningar. — Denna kvinna vill förföra — — förföra mig — en Messalina — jag blir tvingad till giftermål — hennes bror är en Nero — jag såg det på honom — fullkomlig despottyp — gift — dolk — automobilolycka. Dessa moderna affärsmän sky ingenting.

Jag måste gifta mig och hon kommer att fråntaga mig din förmögenhet — och du skrattar — fullkomligt som före franska revolutionen.» —

Thede-Julius for rundt i rummet som en surrande geting och hans magra händer fladdrade rundt i luften som vissna löf för vinden.

Thure-Gabriel råkade aldrig Johan Silfverstååhl på mötesplatsen under Tornbergs klocka. Han har tillbragt sin förmiddag på kasernens officersmäss.

Han har fått läsa hur samma tidningar, som 1905 ängsligt manade till reträtt och själfuppgifvelse i norska frågan, nu vilja resa hela svenska folket i vrede och hat därför att konungamakten och dess rådgifvare förhindrat ett obefogadt ingrepp från riksdagens sida på den militära disciplinens område. När landet hade fått en konung, som ej svek sina rådgifvare och sina uppgifter, då skulle folket resa sig i vrede och slå till. — Men saknade svenska folket en stor och boren ledare, så saknade det i alla fall ej sundt förnuft.

Partipressens försök att resa en opinionsstorm till gagn för de små partiledarnas personliga fåfänga hade ej något som helst resultat. —

På hemvägen innan middagen besluter han sig att titta upp till fadern för att hafva några ögonblicks öfverläggning med honom. Det rör sig om några planer på en förenklad, men fördjupad form för förposttjänstgöringen. Det blir kanske några goda »moment» för det fälttjänstreglementesförslag, som öfversten tänker utgifva i broschyrform.

Thure-Gabriel finner styfmodern mot vanan inne hos fadern på hans arbetsrum.

Öfversten sitter med armarna sträckta framför sig på skrifbordet. Han är blek, ögonen äro glansiga och blicken brinner af vrede. Styfmodern står med den där djupt beklagande och sorgsna minen, som Thure-Gabriel så väl känner igen från de gånger fadern varit missnöjd med honom. — O, så roligt att det går er illa, tänker hon, och hon smälter af sorg och medkänsla.

Thure-Gabriel står ögonblickligen på helspänn. Hvad nu då — hvad kan han nu hafva gjort för något, eftersom det är domstolstribunal?

»God dag, pappa.»

»Å, är det inte förfärligt, Thure — pappa är alldeles ifrån sig — lider verkligen inte du en smul!»

Styfmodern skrynklar nervöst sin lilla spetsnäsduk i handen och för den öfver ögonen som ville hon borttorka sina tårar. Hon biter spasmodiskt samman läpparna liksom kväfde hon och höll tillbaka den snyft-

ning, hvilken sorgen sliter ur hennes öfverfulla hjärta.

Thure-Gabriel känner sig som en isbit.

»Hvad har det händt, pappa?»

»Hvad det har händt?»

Nu springer fadern upp, hela hans kropp darrar af vrede. Han vill slå sönder någonting, trampa någon under fötterna.

»Hvad som har händt? — Jo, den där djäfla Johan Silfverstååhl, som du satt och snattrade med hela kvällen i går — hvad fan talte ni om egentligen — du är då en djäfla idiot också, som inte kan se någonting och inte begripa någonting. Hade du haft litet vett i ditt hufvud och litet sundt förstånd och litet människokännedom, så hade vi sluppit det här. — Satans dyngkärra! —»

»Förifra dig inte, Claës-Otto — Thure har kanske gjort det lilla han kunnat.»

»Jag anhåller att få veta hvad det är frågan om, innan jag blir utskälld.»

Den första känslan af skolpojke i skamvrån har gått öfver i vrede: Stod fadern och

skällde ut honom som om han vore en gardist. — Hade han inte mera aktning för sin son. —

»Vet du inte hvad som har händt en gång — du håller då inte reda på någonting — hvad fan gör du för någonting egentligen? — Den där Johan Silfverstååhl på Stensborg har i dag blifvit häktad för att hafva förfalskat en växel på två tusen kronor — en sådan summa också — och naturligtvis ögonblickligen bekänt. — Saftigt, hva! — Det finns ingen möjlighet att få saken nedtystad — rättvisan måste hafva sin gång — jag har personligen talat både med stadsfiskalen och direktören i Industribanken — direktör Herner är ju styrelseledamot där och har en stor klump i majoritetskonsortiet. — Bara den djäfvulen hade låtit bli att bekänna i dag i vittnes närvaro.»

Claës-Otto knöt näfven mot taklampan. Han var mörkröd i ansiktet.

»Satans trefnad, och i dagens konselj har jag blifvit utnämnd till generalmajor i armén och chef för generalstaben. Ett så utsökt sammanträffande — det skulle blifvit präktiga

tidningsrubriker. — Jag har talat med tidningarna redan, att vårt namn ej blir inblandadt.

Du är då också en utsökt blompotta — kunde du inte talat med honom i går — jag hade betalt tjugufem tusen för att slippa den här historien.

Det är väl fatalt — fy fan.»

Thure-Gabriel står stram och kall. —

»Om det är meningen, att hålla öfverläggning om våra släktangelägenheter får jag först anhålla att min styfmor är vänlig att aflägsna sig. I ett familjeråd har hon ej rätt att sitta.»

Thure-Gabriel förstår knappt sitt eget mod — det är ju oerhördt att han vågar något sådant.

Claës-Otto lyfter förvånad ögonen: har Thure kanske en idé — har han kanske hört något speciellt — något ännu mera förbannadt, som han endast vill anförtro sin far. Hvad kan man inte vänta att få höra en sådan olyckans dag som denna.

»Snälla Ebba — vill du gå ut nu!»

Styfmodern aflägsnar sig ordlös med ett

hånfullt löje öfver de sammanbitna läpparna, först i dörren vänder hon sig:

»Det är bra synd att inte Johan Silfverstååhl får nöjet deltaga i herrarnas familjeråd.»

Thure-Gabriel känner en stolt triumfkänsla och ler ironiskt.

»Ebba är alltför vänlig!»

Far och son äro ensamma.

Nå!» Det rosslar i Claës-Ottos strupe.

»Jag vill bara säga pappa det, att jag kan inte veta hvad som händt och händer på Stensborg. Jag har aldrig råkat Johan Silfverstååhl förrän i går — vi talade bara om gamla släktminnen — Johan verkade på mig som en väldigt fin och gedigen människa.

»Prydliga gossar — försvarar du honom också. Han är en tjuf — har du inte förstått det — rätt och slätt en gemen tjuf. Jag hade gifvit djäfvulen i släktskapen, bara han inte burit namnet. — Fy fan så ohederligt — så gement ohederligt!

Och hvad tror du Herners skall tänka om oss — de som äro sådana genomsolida

affärsmän. — Du tycks verkligen vara en utsökt människokännare — hur var det du behagade benämna kräket — en väldigt fin och gedigen människa — Håh — jag tror jag kväfs — mönstret — hvafalls — idealet för dig, dyngkusk.»

»Jag har ännu inte reda på sakens förhistoria — hvilka motiv som drifvit honom till denna handling.»

»Förhistorierna — motiv — nej drag nu åt helvete, innan jag slår in ögonen på dig — jag börjar tro att du är en lika stor skit själf.»

»Som hvem?»

Thure-Gabriel är fylld af ett hejdlöst förakt för fadern. Så han talade — så han bar sig åt! Som en ilsken dräng — som en korpral, hvilken fått ovett af kompanichefen, och tar skadan igen på sin halftropp.

Men hade han inte alltid varit sådan, när någon enda gång något gick honom emot — rasat som ett ilsket barn tills han fått sin vilja fram eller vreden vrålat sig trött. Det var ju som en naturkatastrof — en fysisk

urladdning — ett djurs ilska — och ej en människas uttryck för sorg och smärta.

»Jag tycker för resten att pappa tänker mer på sig själf än på den stackars Johan.»

Fadern hade vändt sig om och tvärstannat, som om han skulle kasta sig öfver sonen.

»Hvad fan har jag med honom att göra! Gå åt helvete för resten och sök upp din nyfunne vän och själsfrände — djäfla taskmörtar.»

Thure-Gabriel gick utan ett ord till svar.

Det var som hade han för första gången sett hurudan fadern var under salongspolityren — en vilde — ett vilddjur. —

För första gången i sitt lif såg Thure-Gabriel med afsky, motvilja och förakt på sin far: denna brutala hejdlösa egoism — denna absoluta frånvaro af medkänsla. För honom fanns ju inget annat än begreppet Claës-Otto Silfverstååhl. — Thure-Gabriel själf var bara ett bihang, en detalj, någonting, som han skröt med och var stolt öfver, när Thure-Gabriel skötte sig. Men gick det

honom galet vore han i stånd att sparka honom utför trapporna.

Människan Thure-Gabriel var honom komplett likgiltig. —

Thure-Gabriel hade nästan glömt Johan Silfverstååhl för sina egna problem, då han uppkommen i våningen finner Thede-Julius sittande i sitt arbetsrum.

»Du har hört det.» —

»Ja visst.»

»Det är vårt fel, Thure-Gabriel — vårt fel!»

»Hvad menar farbror?»

Kammarherren sitter hopsjunken och vissnad i ett soffhörn, och hans stora sammetsbruna ögon stirra tomma och svårmodiga in i brasan.

»Stackars gosse — han har nog haft det svårt, medan vi suttit och vräkt oss i siden och juveler.»

»Aldrig har jag sett farbror i siden och juveler!»

Thure-Gabriel söker le.

»Jag har suttit och tänkt på det här hela eftermiddagen — det är vårt fel — och mest mitt.»

Thede-Julius börjar utreda för Thure-Gabriel det resultat han nått af skymningstimmarnas själfuppgörelse. —

Hvems var felet om inte deras!

När den gamle löjtnanten Jacob Silfverstååhl en gång i världen hade legitimerat sin hushållerska, med hvilken han haft en son, så hade det ju därför ej varit någon anledning att låta förargelsen gå i arf på hans oskyldiga barnbarn.

Åtminstone hade ej Thede-Julius någon anledning därtill. Han hade ju aldrig legat i process om fideikommisset, och han hade ju ej heller haft någon som helst möjlighet att blifva dess innehafvare. —

Nu hade man i stället lämnat dem vind för våg, strukit dem ur medvetandet, och de hade fått utkämpa sina strider under de svåraste förhållanden utan något stöd — utan någons intresse.

Här hade Thede-Julius gått och haft goda dagar och aldrig tänkt på att hans onödiga pengar kunde användas på ett bättre sätt. —

Hur hade Silfverståhlarna burit sig åt mot hvarandra! — I inbördes tvedräkt hade de lefvat, och hade de ej gladt sig direkt åt sina anhörigas fattigdom, så hade de i hvarje fall ingen hjälp gifvit dem. Den enda beröring Thede-Julius haft med Stensborg hade varit, att han en gång i slutet af sjuttitalet haft en målarkladd där nere, som fått måla af släktporträtten.

Eljest hade de varit lämnade åt sig själfva. I stället för att rädda dem ur följderna af hushållerskeäktenskapet, hade man låtit dem fortsätta i utförsbacken och löpa linan ut, tills de drifvits in på brottets väg — för hvad — för lumpna tvåtusen kronor. — Hade Thure-Gabriel tänkt på hur liten den summan var? Thede-Julius' inkomster gingo till tjugutvåtusen kronor årligen — med sin löjtnantslön inberäknad hade Thure-Gabriel minst tolftusen.

»Din fader, generalen» — Löjet dröjde

ett ögonblick på Thure-Gabriels läppar, när han fann, att Thede-Julius redan hunnit inlära och afnjuta den nya titulaturen. — »Din fader generalen har sina fyratiotusen — och så går hans syssling under och blir en förbrytare för en bagatellsummas skull.

Du och dina förfäder kunna ju dock både ursäktas och förlåtas. — Liksom man sett nedärfd släkthämnd och vendetta mellan skotska clansläkter af samma ursprung, må man äfven kunna tänka sig att hos er finnes denna nedärfda och instinktiva fiendskap som ett bittert men dyrbart blodsarf. Men för mig, Thure-Gabriel — för mig finnas inga som helst ursäkter — nej, nej inga öfverslätningar — jag har försummat min plikt.»

»Nå men den där förbannade hofrättsnotarien,» afbryter Thure-Gabriel burdust.

»Det minskar inte mitt ansvar — den där Henrik Silfverstååhl är mauvais ton — en folkskollärarfysionomi — men ingen ursäkt för mig.»

Thede-Julius har snurrat ut ur rummet och återkommer med adelskalendern och ett

stort hoprulladt plakat — en släkttafla upptagande ätten Silfverståhls samtliga döda och lefvande medlemmar. —

Kammarherren funderar just nu på att bilda en släktförening: han skulle med Thure-Gabriels benägna medgifvande donera en fond till understöd åt behöfvande släktmedlemmar.

Men nu fanns där ju bara några gamla fröknar kvar att hjälpa. Henrik, hofrättsnotarien, var nu rikt gift — löjtnant Carl Silfverståhl hade ju gift sig med f. d. fru Margaretha Armsköld — efter en hejdundrande skilsmässoskandal mellan henne och hennes första man, nuvarande majoren Hugo Armsköld.

Han var sannerligen ingenting att hjälpa — rik — hade afsked från regementet och var disponent för någon grufva i Sydryssland.

Thure-Gabriel kom plötsligt ihåg en blek mager gosse, som gick på gymnasiet i Stockholm samtidigt som han. Han hade gått ett par klasser öfver Thure-Gabriel — en gänglig, mager gestalt — stora, mörka ögon — och han

sprang alltid öfver skolgården som jagad af hemliga förföljare.

Den pojken hade hetat Silfverstååhl och varit af den biskopliga grenen — Göran Silfverstååhl hade han hetat.

Han var död nu — hade skjutit sig på Karlsborg.

Hvarför hade han skjutit sig?

Han var Thure-Gabriel en okänd människa, ett okändt öde, och han greps af samma skamkänsla som Thede-Julius, men därtill af en ordlös förvåning. —

Hur var detta möjligt?

Hur hade man på en gång kunnat lefva i stolthet öfver sitt namn, fylld af släktkänsla och ansvar för namnet — och samtidigt försummat, föraktat och sett öfver axeln alla de, som utom dem buro namnet, men ej voro af den friherrliga grenen.

Friherretiteln var man ju i alla fall inte så högfärdig öfver — den var väl sent vunnen. —

Det enda svaret var detta: vanan, traditionen. —

Man hade traditionellt af gammal nedärfd vana föraktat Stensborgarna och med absolut intresselöshet ihågkommit det faktum, att det fanns andra Silfverstååhlar än amiralens och Adolphine Bjelkenstjernas ättlingar. Man hade uppfostrats till denna likgiltighet och detta förakt, men nu var hämndens och straffets dag kommen.

Och man hade ingen rätt att klaga eller ondgöra sig.

XIV.

Snabbt har Johan Silfverståhls öde beseglats och fullkomnats.

Han har vägrat mottaga någon som helst hjälp af Thede-Julius eller Thure-Gabriel. — Hade man lefvat utan understöd tills nu, fanns det ingen anledning att för framtiden begagna deras hjälpsamhet, hade han svarat. Han hade ej ens velat begagna något rättegångsbiträde vid rannsakningen: man behöfde inte hjälp af andra för att tala sanning. —

I fängelset har han blifvit vigd vid en bondflicka, som tjänat på Stensborg och med hvilken han har ett barn att vänta. —

Hofrättsnotarien Henrik Silfverståhl har ej haft något medlidande med sin broder, utan klokt begagnat hans olycka, då, enligt fidei-

kommissbrefvet, ingen till vanärestraff dömd får sitta som ägare på Stensborg.

Knappt har domen fallit förrän Henrik, som laglig innehafvare af den gamla släktgården, utverkat Kungl. Majestäts tillstånd att få försälja den och för försäljningssumman inköpa en annan egendom, på hvilken fideikommissrättigheterna skulle öfverflyttas.

Hans svärfader har just styckat en stor egendom utanför Stockholm till egnahemsvillor, men självfva hufvudgården med det ståtliga corps de logis'et, en slottsbyggnad i sjuttonhundratalsstil, har han låtit sin måg köpa för Stensborgspengarna — ett fullkomligt skenköp.

Henrik och Elsa Silfverstååhl äro nu slottherrskap. Thure-Gabriel har råkat dem ett par gånger och bemött dem så ohöfligt han kunnat: de äro intima vänner till Ebba Silfverstååhl.

Men för allt detta har Thure-Gabriel ej sörjt så mycket som för det, att Johan Silfverstååhl afsagt sig sina fäders namn och kallat sig Stål. Detta grämer Thure-Gabriel öfver

höfvan. Han har hållit af Johan nästan som en broder och varit med i det konsortium, som inropat Stensborg för Johans räkning.

Thure-Gabriel och Thede-Julius hade velat köpa det ensamma, men Johan hade vägrat — hänsynslöst vägrat. Det har varit en fullkomlig bondeenvishet och halstarrig stolthet från hans sida: nådegåfvor tog han ej emot af någon Silfverstååhl. De skulle få vara med i konsortiet mot det att de fingo full valuta för sina pengar genom jordafsöndring eller något annat. Efter mycket parlamenterande hafva Johan och Thure-Gabriel kommit öfverens, att den senare får satsa tretusen kronor i köpesumman mot det att han erhåller Stensborgs gårdsarkiv. —

De öfriga köparna äro folk från Vikbolandsbygden och gamla vänner till Johans far. —

Nu sitter Thure-Gabriel i en hyrvagn och skakar vägen fram från Norrköping till Stensborg. —

Han har stannat ett par timmar vid Stensberga kyrka och stafvat stenvårdarna, under hvilka de döda herrarna Silfverståhl hvila. Han har varit i kyrkboden och sett de gamla Silfverståhlska hufvudbanéren och han har skrifvit af och antecknat inskriptioner och tänkespråk.

Nu åker han självfva vägen upp mot Stensborg.

Det regnar och regnar. Han möter ingen, och hopsjunken i vagnshörnet stirrar han drömmande ut öfver åkrarna och ängarna. Nu åker han för första gången i sitt lif på Silfverståhlsk jord — nej — för detta Silfverståhlsk jord, och nu skall han afhämta det gamla Stensborgsarkivet. Han skall också få se Johan Ståls hustru — bondpigan — Klara Stål.

För detta — Thure-Gabriel kröker föraktfullt läppen i ett hånlöje — fördetting — det är endast han själf som ingenting gjort — ingenting uträttat — och aldrig lefvat.

Thure-Gabriel har en hemlig beundran för sin lika snabbt funne som förlorade frände.

Det är icke blott en reaktion mot faderns omdömen och åsikter om Johans förbrytelse — det är ej heller beroende på insikten om hans egen skuld och ansvar i frändens brott — det ligger något i Johan Ståls handling som omedvetet talar till något hemligt och fördoldt i Thure-Gabriels hjärta. Han har försökt analysera och förståndsmässigt formulera sina åsikter vis-à-vis Johan.

Men han har ej mäktat det.

Det finnes något i Johan Ståls handling som verkar som en maning och ett gifakt till Thure-Gabriel. Det är ett nytt problem som fångat hans tankar och hans fantasi.

För Thure-Gabriel har ju aldrig böckerna och deras teorem haft någon egentlig betydelse — trots all hans förståndsmässiga läggning och böjelse för reflexion har bokens värld varit honom ett slutet och otillgängligt område. Han har endast från människor och deras handlingar fått insatser i sin utveckling — de lefvande och deras gärningar hafva betydt allt för honom. —

Det var »sliparn» — 113 Samuelsson —

som lärde honom känna offrets hänförelse och fosterlandskänslans höga rus — och hvilkens minne han svek. Det är Elin Breier, som lät honom känna kärlekens lycka och hängifvelsens glömska, mannens längtan att lefva i barnet — och henne hade han också svikit. Med sin död hade hon gifvit sig själf förlåtelse, men Thure-Gabriel lefde vidare som det kräk och den fähund han var — utan ansvar och uppgift.

Och hans första och sista stora passion: det Silfverstååhlska namnet — ättkänslan. —

Ja, det namnet, Silfverstååhl, var ju faktiskt för första gången i Sveriges historia vanäradt! —

Men han hade ej dödt för det en gång. Han hade bara insett, att felet var hans — i grund och botten hans och hans friherrliga förfäders, som eggat upp sig i beundran för sig själfva, men aldrig dragit de praktiska konsekvenserna af den lifsåskådning de predikat om att det var hvar mans plikt att hålla Silfverstååhlska vapenskölden ren och ofläckad.

I stället för att göra afbön inför sig själf och erkänna försummelsen, hade hans far rasat som en galning. Inte ens den kärleken och den lifstron hade han kvar: den blinda tilliten till faderns öfverlägsna själ och vilja. Fadern hade helt enkelt burit sig åt som en bracka, hvilken vill helskinnad slinka undan följderna af sitt handlingssätt. —

Den ende af hela familjen Silfverståhl, som ej burit sig åt som en bracka men handlat som en man — han satt nu i fängelse och var ådömd vanfrejdsstraff. Men denne ende hade också burit sin gärnings följder och för att sona sin förbrytelse mot namnet afsagt sig det. —

Själf lefde Thure-Gabriel nu i förnedringens tillstånd, och det var honom ingen tröst att andra voro sämre.

Hur hade inte åren blekt hans blod, gjort honom tarfligare och obetydligare: lifvet hade icke begagnat honom och han hade själf ej kunnat begagna sitt lif till något.

Han var en lyxpjäs i tillvaron — en

öfverflödsartikel — en onödig drönare, som leddes vid sig själf och andra.

Han var ingenting — han verkade ingenting.

Sitt yrkes plikter fyllde han vanemässigt, af inrotad instinkt — utan försummelse — utan intresse. På det militära området i sitt eget land komme han aldrig att under de nuvarande förhållandena åstadkomma det storverk — det tusandjäfla — som han en gång drömt om, och som han visste sig född till.

Hans vilja var som den ensamma huggormens i menageriburen, hvilken i sin glupska hunger åt upp sig själf utan att därför känna någon som helst mättnad.

Hans vilja saknade ett verkligt mål och hans svaghet var, att han ej själf funnit en lifsuppgift, som var honom och hans viljekraft värdig.

Om han fortsatte att lefva sitt lif i samma handlingslösa lugn som de sista åren, skulle han sluta med att blifva galen eller en fjoller som Thede-Julius eller börja samla frimärken

eller byxknappar eller hvad som helst för att söka inbilla sig att han verkligen hade en uppgift.

Det var något som var sjukt i hans själ — en svag punkt i hans vilja — något som var dödt inom honom och som hotade att sprida död och förruttnelse till de ännu friska delarna af hans jag.

Fann han icke snart botemedlet, så skulle han gå förlorad för sig själf.

Vagnen hade kört upp på gårdsplanen mellan två väldiga gröna askar. Ett par höns hade skrämda ränt undan — hittills det enda lifstecknet.

Detta rödmålade tvåvåningshus var sålunda Stensborg. Det verkade ju gifvet bondgård. — All den rörelse Thure-Gabriel drömt sig skola känna vid beträdandet af fädernegården hade dunstat bort under en serie iakttagelser och konstaterande af fakta: så var den saken och så verkade den detaljen, och det hela var egentligen ganska pauvert!

Men nu öppnades dörren till bonings-huset, och på den stora stentrappan klef en kvinna ut och blef stående på öfversta trapp-steget, sedan hon väl stängt dörren bakom sig. Hon var stor och tung med ganska högt uppskörtade grofva kjolar. Hon hade en stickad yllekofta och ett stort, smutsigt blå-rutigt förkläde knutet upp öfver magen, hvilken putade ut under grossessen.

Detta var alltså Klara.

Hon hade träskor, och som han såg henne nerifrån hade han skymtat smalbenen i ett par rödrandiga, grå och tjocka ullstrumpor. Hon såg misstänksam och tvär ut, men där hon stod, var hon på samma gång buren af en omedveten hög värdighet. Det syntes Thure-Gabriel som vore hon skyltvakten eller kom-mendanten på en fästning, en medeltida borg, som trädde ut på vindbron för att afvisa de underhandlande belägrarna eller kanske en-dast utslunga några hånfulla skymford. —

»Hvem är I?»

Thure-Gabriel läste upp sin väl för-

beredda och öfverlästa läxa, i det han gick upp emot henne:

»God dag, Klara — jag är din släkting Thure-Gabriel Silfverstååhl — jag har kommit ned för att hämta släktarkivet, och jag kan hälsa dig så mycket från Johan.»

Hon hade blifvit stående lika orörlig med blicken forskande fäst på den nykomne:

»Är I Thure-Gabriel?»

»Ja, det är jag.»

»Krigsöfverstens son?»

»Ja.»

»Då är I herr Johans vän — välkommen!»

Hon räckte honom tafatt handen efter att hafva torkat den på förklädet och öppnade dörren.

Väl uppkommen bredvid henne såg Thure-Gabriel, att hon hade ett mildt och godt ansikte, och att hon ej var längre än han, utan endast nådde honom till axeln. —

Det här var verkligen en bondgård: — han såg till vänster in i ett lågt kök, i hvars tak hängde stänger med bröd — dörrar och väggar voro liksom öfverdragna med en smut-

sig, klibbig hinna af damm, matångor och fukt. Golftiljorna voro urgröpta, mycket nötta och liksom svartgrå af ålder. Luften var tung af en söt och egendomlig instängd lukt.

Klara hade tagit af sig träskorna och sade litet urskuldande och blygt — utan att möta hans blick:

»Han får allt ursäkta mig, att jag inte ville släppa in honom me'samma — men si här på gården har hanses släkt burit sig åt som ena riktiga roffare och träpatroner — tvi vale. — Han vill kanske snygga sig eller hvila — följ mig, skall jag visa honom gäst-rummet.»

Thure-Gabriel följde efter henne uppför trappan och såg full af beundran, att hon hade små fasta, vackert formade fötter och smala, smala fotleder. Hur kunde dessa små fötter och smala leder så lätt och spänstigt bära upp all denna tyngd och bredd.

»Här finns litet vatten att tvaga sig i — och vill han hvila, står där verkligen en soffa kvar — eljest har Johans svägerska tagit

det mesta med sig — men gårdsarrtjivet — det fick dom inte — det gick deras näsa förbi.»

Thure-Gabriel har svårt att träffa den rätta tonen af förtrolighet, respekt och reservation. Det är honom svårare att samtala med Klara än med någon salongsdam i världen. —

Han får följa henne på husesyn genom hela byggnaden.

Öfverallt är det samma förödelsens styggelse: rummen stå nästan nakna och tomma på möbler — tapeterna bära ljusare ovaler, kvadrater och rektanglar, märken efter taflor som en gång täckt dem.

»Han skulle sett sådant de' va' här förr i världen — det var obeskrifligt — han kan inte göra sig en föreställning om'et.»

Spikar och krokar skjuta ut här och hvar och i det rum, som Klara kallar förmaket, ligger en sönderbruten bokhylla på golfvet, och på ett stort ohyfladt träbord ligger en massa papper, häften och böcker hopvräkta i den mest förvirrade oordning.

Kakelugnen i rummet är ett enastående kuriosum. Den är af gammal holländsk kakel,

men dess framsida är öfvermålad med Silfverstååhlarnas adliga vapen — en fullkomligt oheraldisk framställning med elddonet på sned i stället för horisontalt och eldslågan som en stor och prunkande gulröd tulpan.

Framme vid fönstret på ett litet fint mahognybord med afslaget listverk står en flaska bläck på ett litet rödt läskpapper och bredvid ligga några kuvert, en almanacka, ett stort pennskaft och en liten skolpojksskrifbok.

Klara ler — halft ursäktande — halft förtjust:

»Ja, se jag sitter här och skrifver om dagarna — det är ju så mycket att föra bok öfver. — Och där är arrtjivet — kanske Thure-Gabriel vill se på det.»

Hon sätter sig själf vid fönsterbordet och tar en lunta bland böckerna framför henne, i hvilken hon börjar långsamt läsa. —

Thure-Gabriel rör försiktigt och tveksamt bland pappersbråten på det stora bordet. Det är bref och dagböcker, skuldsedlar, hushållskladdar och uträkningar, stort och smått, trasigt och helt, vräkt ut på bordet som när

man vändt upp och ned på en låda för att kvickt få den tömd.

Där är ett bref på tjockt, grönt papper: »ditt bref hafva vi bekommit, men ingen växel — det förra har varit kärkommit för våra hjertan — det sednare för våra financer. — Du får lof att skaffa mig en sexhundra genast; i Disconten har jag fått betala dubbelt igenom Callerstedts Concours.»

Där är ett hoprulladt, mångviket papper, som Thure-Gabriel vecklar upp — en stor spretig kvinnostil, och han läser endast slutraderna: »Cher et vigoureux objet! que je baise et rebaise mille foi le Priape Superbe que tu portes avec toi. C'est le Dieu à qui je sacrifie tout. Cher ami, je le sens ce Dieu; tout mon individu en trésaille de joie et je meurs; je me pâme et crois te tenir dans mes bras.» —

Brefvet var odateradt och adresseradt till M. le Chevalier Jean-Jacques de Silfverstååhl. —

Ofrivilligt lyfter Thure-Gabriel blicken och iakttager undrande, i smyg Klara. —

Hvad vet hon — Klara Stål, om allt detta — hvad kan hon känna inför denna gård — denna ätt — dessa traditioner: det är ju dock hennes mans jord och hennes barns förfäder. Hvad tänker hon om allt detta som hon eröfrat och gjort till sitt och nu är härskarinna öfver? —

Klara sitter med händer och armar lagda framför sig på bordet, i det hon då och då läser ett par sidor i boken, som ligger uppslagen framför henne. Men mest sitter hon med blicken stirrande ut i landskapet nedanför fönstren.

Hon har en alldeles mjölkhvit fast hy och hud — den lyser bländande på halsen, under nackburret och mot det lilla skära fina örat — så små öron hon har — denna hud är så mjölkhvit att Thure-Gabriel tycker den skulle smaka mjölk att kyssa. —

Han är lycklig — Johan Stål — en lycklig man.

Hela hennes stora, fasta och fylliga kropp utstrålar ro och hvila — hela rummet fylles af denna lugna atmosfär. Thure-Gabriels

spända nerver slappas, utan anledning, tycks det honom — han känner ett intensivt hemlikt välbefinnande i detta skräpiga och förödda rum.

Här är så skönt och lugnt och hemtrefligt — ute regnar det alltjämt.

Hvad här är ljuft och lugnt!

Det är som trängde slättens och landskapets hvilande ro in i rummet — genom denna kvinna — och Thure-Gabriel kände sig själf blifva till ett med allt — en liten hvilande detalj i det stora helas orubbliga ro.

Klara har rest sig med en ihågkommande nick:

»Han skall ha en ordentlig middag, när han nu är vår gäst, Thure-Gabriel.»

Hon ler ett skälmskt och moderligt löje. Munnen är så sällsamt röd och lysande i hennes ansikte, som har samma mjölkhvita friska blekhet. Men ögonen — de äro det underbaraste af allt — hvila och godhet — något af hind och rådjur.

Full af respekt och nyfikenhet går Thure-Gabriel, sedan hon försvunnit ur rummet,

fram till fönsterbordet för att se hvad det är för en bok, som hon läser med sådan stilla ro och glädje. —

Hvad vill det säga! En smutsig lånbiblioteksroman, som heter »Lewis Arundel eller lifvets jernbana».

Thure-Gabriel skakar en smula förvånad och förvirrad på hufvudet: han hade nästan väntat sig en naturfilosofisk bok. —

Mot eftermiddagen upphörde regnet och Thure-Gabriel har ensam ströfvat rundt ägorna.

Nu har det börjat skymma öfver slätten. Kreaturens hvita och brunskäckiga kroppar skönjas nere vid hagkällan och Runo, tjurkalfven, utstöter sina ängslande råmanden, hvilka borta i fjärran från någon af gårdarna besvaras af en annan tjur.

Thure-Gabriel sitter på ett granitblock uppe på Stensbergets hjässa och ser ut öfver slätten, som rodnar och mörknar i violett under den sjunkande solen.

Det trycker hårdt om hans hjärta, som

kramades det sakta, men obevekligt samman af en järnhand. —

Här framför honom ligger hans fäders land. —

Där ligger Stensborg, som hofrättsassessorn Johan Jacob Silfverstååhl gjorde till fideikommiss och som till ingen glädje blef för hans många ättlingar. Där borta i väster vid den lilla hvita kyrkan, som heter Aspenäs, ligger Lindekulla gård, och där bodde en gång Commandeur Capitainen vid Kongl. Amiralitetet, kammarherre Claës-Fredrik Silfverstååhl, som, enligt kyrkoherdens klagan till konsistorium i Linköping, »haft sina egna tänkesätt om salighetsordningen, hvartill hans Chymiska griller torde mycket bidragit».

Längst i sydost ligger dold bakom gröna träd och knappt synlig Widjerums kyrka. Där ligger Natersta, som en gång ägdes af majoren Göran Silfverstååhl, hvilken under stora ofreden blef fånge i Sibirien — och långt, långt i norr bortom den sista af de sju kyrkor, som ses från Stensberget, ligger Grönsö stora herrgård, hvars förste bebyggare var Gustaf Adolf

Silfverstååhl, den förste Silfverstååhls son och den förste af ätten, som bosatte sig i denna bygd.

Det var på året tvåhundrasextio år sedan han köpte Grönsö, och i tvåhundrasextio år hade Silfverstååhlar funnits på denna bygd: — alltid i någon af socknarna hade jorden plöjts, sätts och skördats för en Silfverstååhls räkning, och alltid i någon af de små hvita eller röda gårdarna hade som herre suttit en man af det namnet. —

Här i bygden hade de haft sitt hem — denna lilla del af jordklotet hade varit deras hem och deras jord. De hade varit hemma i tillvaron, trygga och säkra herrar, som ingens hjälp behöft, inga ryggar krökt och ingen främling krusat. —

Och i detta nu var allt detta icke mer.

Inga Silfverstååhlar skulle längre plöja sina fäders jord — namnet skulle dö ut i bygden — om hundra år skulle det vara glömdt och borta.

Åkrarna skulle glömma dem — i de små herrgårdsparkerna skulle ingen nämna deras

namn — under kyrkogårdarnas träd skulle mossan täcka deras grafstenar tills den dag kom, då Thure-Gabriels förfäders grafvar skulle förklaras vanvårdade och utan ägare och blifva igenlagda, för att jorden skulle få rymma nya döda och bära stenar med nya namn.

Det var också bara ett namn, som var utplånadt och glömdt på denna lilla del af den stora jorden, som själf endast var ett stoftkorn i det oändliga världsalltet ofvanför hans hufvud.

Men här — just i denna bygd — just på dessa åkrar hade det namnets bärare lefvat och verkat. De hade plikttroget fyllt det korta lifvets många år med ett värdigt innehåll. De hade burit sina bekymmer som män och sin glädje som män, födt barn till världen, fostrat dem och dött. De hade tjänat jorden, och jorden hade gifvit dem lifvets lycka och dödens ro.

Och nu var allt detta icke mera. —

Hvarför?

Därför att deras ättlingar vanvårdat arfvet

och glömt sina plikter mot hvarandra inbördes och mot de döda.

Thure-Gabriels närmaste förfäder, baronerna Silfverstååhl, hade slitit sig lös från jorden. De hade lefvat hemlösa i de stora städerna, de hade fyllt sitt lif med allt annat än det som skulle vara dess naturliga innehåll.

Jorden, där de skulle verkat — jorden, som ensam kan skänka människan en varaktig lycka!

Det susar för Thure-Gabriels öron och han gråter länge, djupt och innerligt. Han skulle med sina tårar vilja sjunka in i denna jord, blifva till ett med den och glömma sig själf. —

Thure-Gabriel suckar tungt. Han ihågkommer plötsligt ett af de skamfilade gamla Silfverstååhlska hufvudbanéren i kyrkboden vid Stensberga kyrka:

»Den ädle och wällborna H. Pär Thure Gabriel Sölfverstål fordom till Lindekulla är föd i Lindekulla åhr 1673 och död i näss åhr 1677.»

Han var sålunda bara fyra år denne den ende af ätten som burit namnet Thure-Gabriel före honom, och han hade ej verkat mer på jorden än den lilla döda gossen.

Hvar skulle den nuvarande Thure-Gabriel Silfverstååhl blifva jordad och hvad skulle hans grafsten rymma?

Aldrig skulle någon i någon kyrka till hans minne upphänga en sådan ljuskrona som den, hvilken föräldrarna till den fyraårige gossen låtit upphänga i stora gången inne i Stensberga kyrka, och hvilkens inskription Thure-Gabriel vid förmiddagens kyrkobesök afskrifvit:

»Guds nampn till ähra och Stensberga Kiyrckio till Prydnat ähr thenne liusekrona förärat af ryttmestaren wälb. Gabr: Silfverstååhl och af H:s Fru Welb. Maria Kininmunt till testamente efter deres s. aldrekiæreste son Peder Thure Gabriel Silfverstååhl. Anno 1682 d. 12. D:mb.»

Det var fem år efter den lilles död. Stafningen skiftade väl, men minnets och käns-

lornas innerlighet talade lika starkt från banéret som från kronan. —

Thure-Gabriel skulle ingen sörja så. —

Med mörkret kom en stor svårmodets klarhet öfver Thure-Gabriel, och han såg sitt förgångna lif nedanför sig och från ofvan, som han såg ned öfver slättens små gårdar.

Han såg sin barndoms tvedräktsår, då hans personlighet klöfs och lärde sig att bära mask — misstron som växte sig stark i det omedvetna och lärde honom att aldrig lita på sig själf, aldrig taga lifvet i egen hand — utan ständigt afvakta order och direktiv från andra. —

Hvad var nu Thure-Gabriels personliga insats i lifvet? — Ingen. — Det var endast hans misslyckade aldrig utförda planer och drömmar, som voro hans personliga egendom. Allt annat hade han fått från andra eller hade det påtvungits honom utifrån. —

Han hade valt sitt yrke efter faderns vilja — under sin faders ledning och skydd var

det som han vunnit sina militära framgångar — han var sin faders son i sitt verk — en ättling — en epigon. Skyddande händer hade ständigt sträckts kring hans yttre lif och dess förhållanden, han hade vuxit upp utan att känna lifvets pröfvande bördor af fattigdom och förföljelse, förakt och glömska.

Hans kropp hade haft det bra och trifts i världen, medan hans själ svultit och lidit nöd.

Hvar han än såg i sitt lif — samma brist på jämvikt — samma oförenliga motsatser. Han hade aldrig kunnat taga tillvaron enkelt och direkt — sitt lifs stora som små uppgifter hade han alltid gått till mötes med förutfattade teoretiska begrepp och åsikter, och när det icke var som han tänkt sig det skulle vara, förkastade han det som falskt och felaktigt.

Men öfver allt detta kaos hade hans vilja sväfvat som dufvan öfver vattnet spejande efter fast land.

Hans vilja hade lefvat otillfredsställd med sin eviga och våldsamma hunger till bragd och storhet, till sanning och mandom. Hans vilja

hade rasat inom honom som ett vilddjur, beröfvadt sina ungar, sitt hem, sin frihet och nu instängdt till vanmakt och hungersdöd inom en stålburs galler.

Endast en gång i sitt lif hade han känt sina stridiga tankar och stämningar i harmoni och lydnad under viljans bud. —

Det var i handlingens ögonblick, de dagarna han drömde sitt lifs stordåd — offret för fäderneslandet. —

I viljans segerstunder och handlingens ögonblick hade hans äkta människa lefvat — hade han öfver hufvud taget endast lefvat och varit till. Allt annat hade varit en skuggas blodlösa tillvaro — ett lif i andra hand under andras vilja.

Hvarje gång ödet hade sträckt honom handen, hade han vändt ryggen och stängt sig inne i afvaktan på en främmande viljas befallning att gå ut och följa den väntande. —

Den gången då Elin Breier blef hans, for han till Stockholm för att inhämta sin faders tillstånd och befallning. Han tog icke gärningen och dess följder, som hans plikt

hade varit, i egen hand. Han uppsökte ej genast henne, som var lämnad ensam åt sin förtviflan.

Och sedan, när följderna af hans uteblifvande blefvo synliga, och hon stod som förlofvad med en annan, då ryckte han ej heller med en mans hand till sig ledningen, tog henne ej ifrån den, som hon icke längre hade någon rätt att tillhöra, och förenade ej sitt öde med hennes.

Och dock var han af hela sin natur, genom arf och öde förutbestämd för handlingen och striden, att lefva under det tyngsta ansvar och de svåraste uppgifter. Men hela hans medvetna lif och uppfostran, hans samtids tänkesätt och förhållanden hade gått ut på motsatsen — att gifva honom ringa uppgifter och inget ansvar.

Hela hans nuvarande tillvaro var ju en enda direkt uppmaning till vällefnad och bekvämlighet — till att slå sig i ro och som alla de andra bekymra sig om den egna ärelystnadens små mål.

Men han var icke född att vara som de

andra. Han måste veta sin ärelystnad och sitt lif tjäna de största uppgifter och mål — i sitt verk ville han helt gå upp, glömma sig själf och glömmas.

Som hans fädernesland och hans folk omedvetet längtade till och behöfde en riks-enande härskare, en boren ledare, så trådde han till en enande och allt kräfvande uppgift.

Han visste i detta nu, att han icke var ödets starkaste och utvalde, tingens och tidens kommande konung, men han var född att lefva nära det högsta, att vara den utkorades villigaste redskap.

Han var dock född till detta, till man-domens högsta uppgifter, till bragden och striden. Han var skapad för att sätta hårdt mot hårdt och ej för kompromissen. Han var ej född för ordens tidehvarf, han var skapad att lefva i den rastlösa handlingens luft med lifvet som insats vid viljornas spel.

Han skulle lefva under stora och nära händelsers tryck. — Endast i gärningens ögonblick öfvervann han sitt lifs förbannelse — barndomens och ungdomens uppfostran

till tvifvel och misstro, till förställning och dubbelspel. Endast under det starkaste yttre tryck blef hans personlighet hel och samlad i en enhetlig vilja. —

Men hit till sina fäders bygd kunde han ej återvända — här väntade honom ej hans öde och lifsuppgift — hans utveckling gick icke bakåt mot förgångna och förbrukade former. Han måste framåt mot det nya — till de viljeanhopade, kraftfödande och kraftförödande storstäderna för att finna sitt väsens rätta form, för att fostra sig själf till sin uppgift och sin seger — eller obönhörligt blifva krossad och glömd.

Han skulle aldrig segra, utan att han bränt sina skepp och lämnat det gångna bakom sig, dödt och begrafvet. — Men när han segrat öfver sig själf skulle han återvända för att tjäna sitt fädernesland!

Hade han icke nu i åratal sökt vagga sin vilja till ro med drömmar om nya konti-

nenter, större förhållanden och större uppgifter.

Nu var tiden inne att visa, det han ej var en viljelös drömmare, utan en handlingens utvalde.

Thure-Gabriel hade rest sig och blifvit stående med en visionär blick utöfver den hvilande, tysta slätten och dess gårdar.

Där blef ett fönster ljust på Stensborg. Det var Klara som tände i stora gafvelrummet.

Ett väldigt stjärnskott gick i en brinnande strimma öfver hvalfvet — från öster mot väster.

Thure-Gabriel följde det med blicken.

Västerut.

Han sade ordet kort, som en befallning eller ett fältrop, och började snabbt stiga nedför berget. —

På bordet framför Thure-Gabriel står en osande och illalysande gammal fotogenlampa och bredvid sitter Klara i en trasig länstol

och syr barnkläder. Hon har klädt sig fin för sin gästs räkning och har ett stort hvitt förkläde med en liten hvit mössa på hufvudet — fullkomligt som en serveringsjungfru.

Thure-Gabriel tänker knappt ett ögonblick därpå. Han känner endast lugnet i rummet, och den blida ro, som utströmmar från hennes varelse. Den stärker honom och ger honom en känsla af oändlig säkerhet, medan han nu på två stora pappersark nedskrifver de ord, som skola afgöra och bestämma hans kommande lif.

Det ena papperet är en till konungen ställd anhållan om afsked — det andra är ett bref till hans fader, generalen, i hvilket Thure-Gabriel meddelar honom, att han måste ut till ett nytt land och nya uppgifter.

Han måste krossa allt — sitt forna och svagare jag och de former, i hvilka hans lif stelnat.

Hans uppgift är att segra eller förgås. —

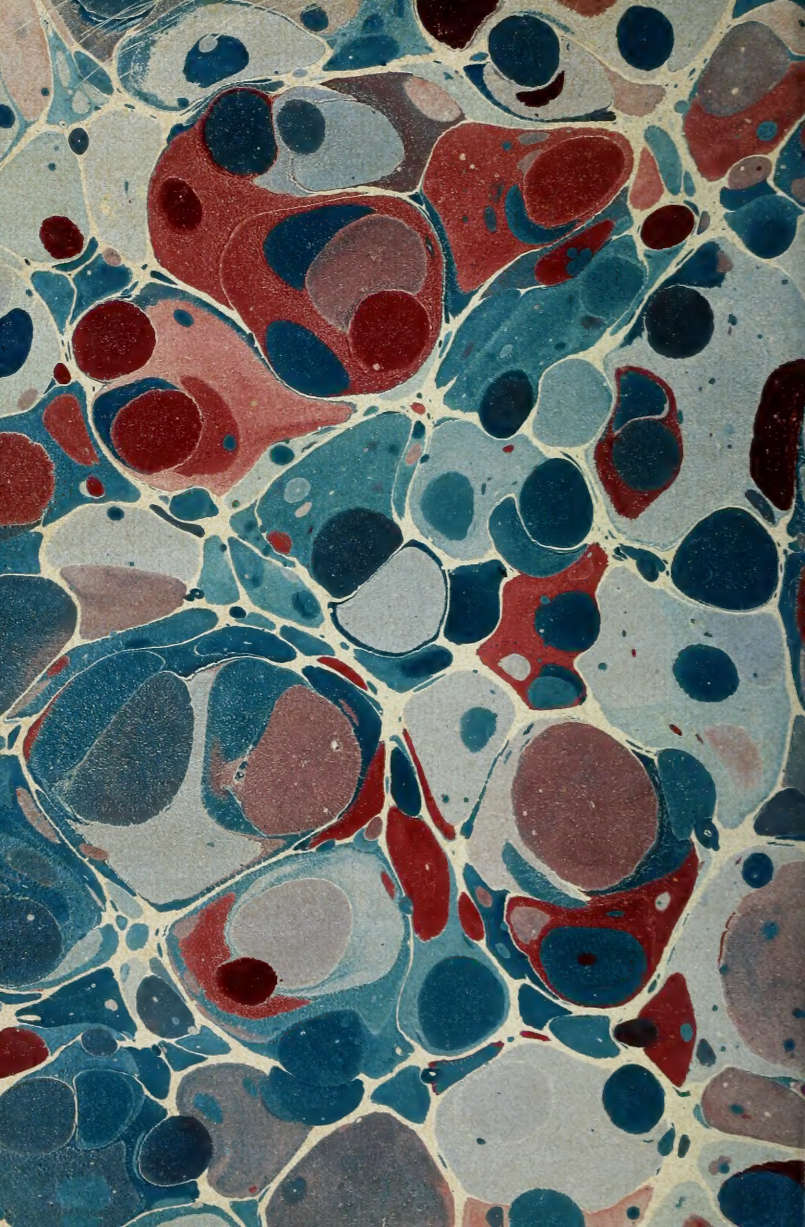
Thure-Gabriel lyfter ögonen och ser ut i rummet — det är som en gyllene klarhet omsväfvade honom.

Ingen tvekan — ingen oro.

Man måste blindt och ögonblickligt lyda sitt ödes bud och anbud — och ingens befallning afvakta. Ingen morgondag får komma med tvekan, tvifvel och — möjlighet att vända om och fly. —

I detta rum — här på gammal Silfverstååhlsk mark — skapas och växer nu framtiden. Som Klara med barnet i sitt sköte bär hoppet om förnyelse och glömska, så skall ur hans handlingar denna kväll födas ett nytt lif och en ny framtid åt honom själf och ätten.






UTL AT DOWNSVIEW
D RANGE BAY SHLF POS ITEM C
39 09 08 07 10 022 3